

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 10 (309), serie nouă. Miercuri 19 martie 1997. Preț: 1.000 lei

IOANA POSTELNICU

ÎNTRU PLECAREA
ȘI ÎNTOARCEREA
VLAȘINILOR

EUROPA BIZANTINĂ

ioan buduca

DACĂ DUMNEZEU
AR FI MURIT

REĂȘEZAREA REVISTELOR

Mai devreme sau mai târziu, numai adevărul iese la suprafață. Ca undelele. Clientelismul, servilismul și alte practici de acest fel nu pot rămâne mereu în umbră - mai bine zis - acoperite, când faptele și evenimentele le trădează. E vremea disparițiilor unor reviste, artificial și abuziv înființate, dar și a ivirii altora, necesare în anumite zone ale țării. Nu intenționăm să răsucim cuțitul în rană, dar e nevoie să recunoaștem că multe cozi de topor și-au făcut iluzii deșarte. Lipsa de profesionalism, dar și de realism recrutează noi victime. Poate că era bine să se gândească la toate astea când și-au ales umbrelele protectoare. Disparând acestea, rămân acum cu ochii în soare. ● **Revista Convorbiri literare**, prin vocea redactorului șef, nu se sfiește să sublinieze ceea ce am făcut și noi, în mai multe rânduri. „Ministerul Culturii a susținut 46 de publicații cu peste 300 de angajați, dar și cu un retur de circa 98% (sumele cheltuite atingând valori astronomice pentru sărăcia noastră, de 3,5 miliarde lei)... Pentru comparație, vom constata că Uniunea Scriitorilor, pentru cele zece publicații pe care le girează, a cheltuit în anul care a trecut circa trei sute de milioane lei, cu doar 15-20 la sută retur; de subliniat, banii cheltuiți din bugetul propriu și nu de la bugetul statului.” Cine are urechi de auzit să nu stea cu mâinile în cruce și cu ochii în gol. ● Despre starea culturii, dar și a ilustrării acesteia în reviste, scrie și Gabriel Chifu, redactorul șef de la **Ramuri**, în binecunoscuta revistă craioveană. Ce-i o publicație de acest fel pentru el? „Locul unde intelectualii de vârf pot să se manifeste și, în fond, să existe, în dificila lor încercare de a se ridica mai presus de clipă ca binevăzătorii, ca plâsmuitori ai viitorului.” Și, am adăuga noi, ca purtători de cuvânt, în cel mai nobil sens, ai unui timp și ai unui spațiu doldora în aceste vremuri de farseuri și șarlatani. Tot Gabriel Chifu aduce un elogiu breaslei noastre. „De aceea am convingerea că revistele editate de Uniunea Scriitorilor sunt unul dintre proiectele sale viabile și necesare”. Într-adevăr! ● La început de drum, **Al cincilea anotimp** - inspirat titlu - nu putea să nu-și anunțe un program, pe care orice cititor e tentat să-l parcurgă. Zice redacția de la Oradea, fiindcă nu semnează nimeni eseu; „...începând cu numărul următor, colaboratorii noștri se vor înmulți, ei fiind **recrutați** din cele mai diverse zone ale țării, iar în al doilea rând - fenomenul cultural prevalent va fi cel național, fără a fi însă tributari vreunui **centru** sau vreunei **școli** pretendente a deține monopolul valorii sau valorilor”. S-a înțeles. Ce ne facem însă când observăm că noua revistă seamănă grafic, izbitor, cu **România Literară**? Chiar pe acolo nu-s artiști care să-i ofere o individualitate, de la debut, pentru a nu leza orgoliile altora?

DAR ZIUA DE MÂINE?

de NICOLAE PRELIPCEANU

Încet-încet, peliculele din Arhiva Națională de Filme se fac praf și pulbere, căci - nu-i așa? - din țărână suntem făcuți și în pulbere. Une vom întoarce. Cărțile de pe la Biblioteca Academiei și Biblioteca Națională n-au nici ele o soartă mai bună - cărți de nisip vor fi într-o bună zi cu toatele, așa cum și-o voia, dar numai pe una singură și la figurat, Borges pe a sa. Și, în afară de un grup cam ciudat de oameni care se agită, nimănui nu-i pasă de asta. Cum de altfel să le pese de filme unor oameni care nu au văzut în viața lor vreun film de artă ori au adormit pe la mijlocul lui, dacă au făcut imprudența, cum să le pese de bibliotecii unor oameni care nu iau o carte în mână cu anii, cu zecile de ani? (Sau nu iau în mână o carte de cultură, preferându-le pe cele ale vreunei profesii mai rentabile).

Zidurile clădirilor de patrimoniu se năruie și ele, tot încet-încet, dar mai repede chiar decât viețile noastre, astfel încât putem resimți dureros absența lor din peisajul cu care ne obișnuisem, al acestei țări.

Ce e mai trist e că, mâine, nici nu știu dacă toate acestea vor mai fi regretate de altcineva decât tot de vreun inexplicabil supraviețuitor al perioadei când ele existau și formau zestrea noastră spirituală. Și fără cărți, filme, clădiri impunătoare, chiar viețile celor ce se vor naște o să fie altfel, dar ei nici nu vor ști și nici nu le va păsa, așa cum noi, trecuți dincolo, nu vom ști cum sunt viețile noilor, multelor generații ce se vor succeda în continuare. Astfel încât nici nu va fi o grozavă diferență, din acest punct de vedere cel puțin, între morții generațiilor noastre și viii generațiilor fără de patrimoniu. Sigur că e o exagerare în cele ce spun. Dar reducând la absurd, se știe, poți încerca să forțezi evidențierea unui adevăr altfel mai ascuns.

La noi nu a existat Biblioteca de la Alexandria și nici vreun incendiu care să mistuie în mod spectaculos totul nu a izbucnit încă. În schimb se macină, încet dar sigur, mai tot ce au adunat generații după generații și a scăpat războaielor, rușilor, comuniștilor. Opera de distrugere a cărților, a conacelor și-a altor însemne de noblete sufletească se desăvârșește spre bucuria scheletelor unor Gh. Gh. Dej, Ana Pauker și ale tuturor celorlalți „eroi ai clasei muncitoare”. N-a trebuit decât să fie pus în mișcare mecanismul - acum el merge înainte sigur și singur.

Uitați-vă deci cu atenție la tot ce e frumos în jurul dumneavoastră, arbori, clădiri, cărți, filme, căci înainte ca dumneavoastră înșivă nu mai fiți, prin voia lui Dumnezeu, toate acestea vor dispărea, prin voia oamenilor, mai bine zis prin lipsa lor de interes pentru orice altceva decât ziua de azi.

acolade

RESURECȚIA REFUZAȚILOR

de MARIUS TUPAN

Un scriitor autentic, conștient de menirea sa, va refuza cu eleganță oricâte tentații i-ar face cu ochiul. Sigur, sunt și puține excepții, dar, de obicei, politicianul și negustorul n-au făcut casă bună cu artistul, fiindcă sinceritatea și trăirile intense ale celui din urmă îi pot incomoda pe cei dintâi. Și totuși, vântejurile sociale postdecembriste i-au prins pe destui colegi ai noștri. Nu dintr-o chemare oarbă s-au îndreptat spre un partid sau altul, nici din vreo credință că ar determina fluxul emoțional, ivit la un moment dat, ci, fiindcă, vezi Doamne, directori de conștiință sau purtători ai unui virus novator, nu puteau sta pe marginea șanțului, ilustrând filosofia lui Moromete. Ce a urmat era lesne de prevăzut; demisia în lanț, ieșiri scandaluoase la rampă, polemici inutile, războaie de trei parale. Dar nu intenționăm să facem un inventar al acestora și nici să-i identificăm sau să-i ironizăm pe protagoniști. Cu totul altceva vrem să remarcăm.

Săptămânile acestea s-au desfășurat adumăritele generale ale secțiilor și filialelor noastre. Creatorii de valoare, convinși că numai opera lor contează, acum și pentru totdeauna, n-au ripostat cu vehemență la austeritatea ce se impunea în cadrul Uniunii Scriitorilor. Dimpotrivă, puterea lor de înțelegere, generozitatea pentru salvarea bunului comun au fost

manifeste. Alții, în schimb, contaminați de mediile prin care s-au strecurat (târât!), au tunat și fulgerat, au văzut în noile variante de alegere un atentat la libertatea de opinie și la puterea de decizie. Din păcate, reacțiile n-au fost urmate și de argumente pe măsura iritării, căci unele au avut un haz nebun. La explicațiile documentate, de bun simț, care-i avertizaU că o adunare generală, cu reunirea tuturor creatorilor români de azi, ar costa peste 800 de milioane lei, sumă care, cheltuită fără discernământ, ar paraliza activitatea revistelor literare (în număr de 10), dar și activitatea breaslei, pe timp de cinci luni, au rămas în aceeași poziție marțială, sau, în cel mai bun caz, au părăsit Sala Oglinzilor. Criteriul votului - majoritatea impune legea! - n-avea cum să le ofere câștig de cauză.

Ambiții personale, neîmpliniri sociale și insatisfacții artistice îi aruncă pe unii în spectacole grotești, împinși în această postură tocmai fiindcă n-au acces (sau înțelegere) pentru altele. Dacă numai atât și-au propus, iată, se pot mândri cu ce au rămas - încă! - în prim plan, fie și pentru câteva minute de revoltă. Cât privește impresia lăsată celor din jur, nu-i greu să bănuiești oricine, chiar și aceia care, turbulenți fiind, se puteau redescoperi în Sala Oglinzilor, numai dacă ar fi rămas acolo mai multă vreme și s-ar fi privit, critic, în față!

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director),
Marius Tupan (redactor șef), Ioan Es.
Pop (secretar de redacție), Alexandru Spânu
(redactor), Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale
din țară. Revista noastră este înscrisă în
Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

BACHIANAS BRASILEIRAS

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Într-o foarte frumoasă și, ca totdeauna, foarte sensibilă carte a sa (**Oameni și animale**), Axel Munthe spune, într-un capitol intitulat „Cei care iubesc muzica”, un lucru de o enormă profunzime emoțională: cel care se pretinde legat de marea muzică a lumii, de opera celor mai mari dintre compozitori și nu este, în același timp, receptiv la arta săracă și simplă, a străzii, a flășnetelor, a cântăreților cerșetori se află cu siguranță într-o postură falsă. Cine nu crede în adevărul acestor spuse ale lui Munthe ar face bine să arunce o privire asupra vieții și creației lui Heitor Villa-Lobos, unul dintre oamenii aleși ai acestui secol și, poate, apoi, să arunce o privire deschisă și capabilă de adevăr asupra destinului Braziliei.

La vârsta de optsprezece ani, Villa-Lobos vagabondează pentru a putea practica muzica, o pasiune care îi era interzisă în familia sa. Va face o studiu academic în această artă, devenind cunoscutul virtuoz al violoncelului și unul dintre cei mai prolifici, mai inventivi și mai sinceri compozitori ai secolului. De la patruzeci și trei de ani și până la vârsta de cincizeci și șapte, compune acele fabuloase, nouă la număr, „Bachianas brasileiras”, sinteză a tehnicii contrapunctice create de Johann Sebastian Bach și a motivelor muzicale pasionale, vitale, unire a imanenței gestului și a transcendenței proiecției sensibile, ce rodese abundant în Brazilia. Cine nu a ascultat-o pe Victoria de Los Angeles în Bachiana nr. 5 nu a dobândit, probabil, cea mai nuanțată și completă percepție asupra dramei și gloriei secolului XX.

Bachianele sunt convergente aproape absolute ale spiritului aristocratic și popular, ale rigorii, rațiunii și patimii, ale îmbrățișării, zvârcolirii și uitării, ale catedralei și străzii, ale

spațiului nesfârșirii continentale și ale clipelor iubirii. Bachianele sunt singura autentică întâlnire, dincolo de timp, a începutului lumii umane și a maturității ei perfecte. S-a scris multă muzică foarte bună în ultima sută de ani, și nu sunt puține piese pe care criticul exigent le poate așeza înaintea operelor lui Villa-Lobos; sigur este însă că „Bachianas brasileiras” ar putea fi socotite, în istoria umanității, drept cântecul de leagăn al epocii statelor-continente.

Mă aflu, cu câțiva ani în urmă, într-un oraș din nordul acelei țări, oraș numit Joao Pessoa, în Săptămâna Patimilor. Am observat cum aici populația sărbătorește cu un devotament fără margini - ca antrenare și măreție - înaintea oricărei sărbători a anului, înaintea chiar a Învierii, Joia mare, ziua Cinei, a prinderii și a aducerii în fața Sinedriului. O mare cultură practică evaluărilor sale, specifice și noi, asupra întregului cunoscut.

Atunci când Alexis de Tocqueville a scris „Despre democrație în America”, el a văzut secolul al XX-lea ca o înfruntare americano-rusă; că a avut dreptate în aprecierea sa este neîndoiește. Ceca ce a înțeles Tocqueville era în primul rând perspectiva declinului corelativ al Europei, în raport cu puterea dezvoltării ascunsă în sistemul american. Nu este însă mai puțin clară componenta vastității resurselor și potențialului unei mari țări. Identitatea națională este mai întâi o imagine, o imagine în care elementul spațial și geografic are o importanță de prim nivel; această imagine marchează o întreagă populație și numeroase generații în cadrul acesteia; în sfârșit identitatea - istorică - a națiunii este însumarea acestor zeci și sute de milioane de destine indi-

viduale, centrate de o imagine. Dacă, așa cum spunea Napoleon Bonaparte, un stat face politica geografiei sale, atunci să observăm că acest lucru se întâmplă pentru rațiuni strategice permanente, dar și pentru că fiecare națiune are sufletul său conformat în jurul unui model spațial.

Dacă, așa cum încercăm să arăt cândva, lucrul în sine este tot „lucrul în tot”, atunci omul individual complet este omul ansamblului iradierii sale. Desigur, cultura a reprezentat un substitut al spațiului și Atena, Macedonia sau Marea Britanică au putut domina lumea. În epoca universalizării culturii (un alt mod de a vorbi despre egalitatea umană), spațiul nu mai are substitut în sufletul și în spiritul umanității. Întrăm astfel în epoca statelor-continente, state-civilizații și iată lumea prinsă în plasa relațiilor create de un câmp multipolar de forțe: Statele Unite, Rusia, Brazilia, India, Islamul. Europa nouă, deci oarecum unită, s-a născut pentru a se opune unor state-continente; ea va intra în logica acestei epoci sau va reprezenta un efort inutil - de la salvare și până la „declinul Occidentului” nu este decât un pas.

Atunci când Max Weber a scris „Etica protestantă și spiritul capitalismului” el a neglijat un lucru decisiv: valoarea pragmatică, exactă, a ideilor despre civilizație ale lui Jean Jacques Rousseau. Etica protestantă a câștigat nu pentru pretențele ei valori aplicative, ci pentru că reprezenta o variantă mai apropiată de începutul lumii decât eticile altor orientări iudeo-creștine, așa cum și capitalismul era forma de a fi mai naivă decât aristocratismul feudal. Marile culturi nu sunt sisteme de acumulare - nu sunt opera unui gen de capitalism al intelectului - ci purificări.

Cultura care, în acest secol, a înțeles cel mai bine acest lucru este aceea a Braziliei. Încă o sută de ani nimeni nu va putea înfrunta puterea - creativă - a Americii, Europa va continua experiențe ale căror suferințe și împliniri vor fertiliza întreaga lume. China, India, Islamul și Rusia sunt sfere de mare dinamism economic și cultural, precum și trepte pe care istoria așteaptă. Brazilia este puritatea spiritului - puritate savantă, inocentă, cultura, enorm elaborată, a purificării prin deschidere umană și forța contactului social; „Bachianas Brasileiras” de Heitor Villa-Lobos oferă un bun simbol al acestui spirit.

minimax

DELICTUL DE INOCENȚĂ AL POETULUI

de ȘERBAN LANESCU

Pentru început, abrupt, iată mai jos una dintre cele «Trei reflexiuni» pe care Mihai Ursachi a găsit de cuviință să ni (le) împărtășească prin mijlocirea mensuralului de cultură ieșean Timpul, în ediția cu nr. 2 (43) din februarie curent.

«Pe cel care a ajuns la adevăr, să-l laudăm pentru el; pe cel care caută adevărul, să-l îmbărbătăm și să-l ajutăm pe calea lui; de cel care nu năzuiește la adevăr, să ne fie milă și să ne rugăm pentru el.»

În continuare, voi împărtăși, la rândul-mi, reacția iscată de textul citat, de bună seamă subînțelegându-se că încumetarea într-un asemenea exercițiu (sau joc) a presupus, „metodologic!”, ignorarea handicapului de notorietate.

Inițial a fost doar seducția exercitată de frumusețea exprimării, amintind, părutu-mi-s-a, de tonul biblic. Repede însă, o dată cu ieșirea din universul poetic spre *proza* cotidiană, „rațiunea critică”, diavol meschin, s-a pornit a cârți împotriviindu-se fascinației estetice și otrăvindu-mi astfel bucuria primei lecturi. Recitită dară într-o

perspectivă/dispoziție (mai) *prozaică*, în «reflexiunea» poetului se poate identifica, întâi, o **tipologie socio-etică**, criteriul utilizat pentru definirea/construirea tipurilor constituindu-l **raportarea la adevăr**. Din acest punct de vedere, potrivit lui Mihai Ursachi, i-am putea împărți pe semenii noștri în trei categorii: cei care - 1) au ajuns la adevăr; 2) caută adevărul; și 3) sunt neinteresați de adevăr. Pe de altă parte, dacă se poate spune așa, asociat și complementar tipologiei este un **îndrumar/îndreptar atitudinal** vădindu-se astfel **caracterul normativ** al «reflexiunii». Prin urmare, se deschid două posibile direcții în care, mai departe, să intervină interogația analizei.

Acceptând-o, dar numai provizoriu, acceptând ca atare tipologia trinitară în cauză, la o primă *discuțiune* incită atitudinile recomandate/povățuite ca fiind (cele mai) potrivite a se adopta față de fiecare tip al raportării la adevăr. În această privință, *becul roșu* se aprinde în cazul atitudinii recomandate pentru primul tip. Căci, prea bine, «să-l laudăm și să ne bucurăm» pentru

«cel care a ajuns la adevăr». Nici vorbă, cum să nu fiu întrutotul de acord. Dar! Numai atât, **ajunge oare? Nu este o „soluție” prea comodă, prea indiferentă, parcă insuficientă chiar și în interiorul unei minime moralii?** Întrebările sunt, bine-nțeles, retorice. Pentru că dacă oriunde și oricum, într-un fel ori altul, mai mult sau mai puțin, dacă cei care ajung la adevăr pot fi în primejdie, acum, totuși încă și acum, aici, în România, această „legitate” socială se manifestă din plin, până nu demult ajungându-se și la varianta ei cea mai dură, primejduită fiindule chiar viața celor care au ajuns la adevăr. Ce-i drept, așa doar *in extremis*, în anumite cazuri, dar ele nu pot fi acceptate de norma morală fără ca ea să nu sărăcească grav, rămânând doar o biată regulă de bunicecă purtare. *Ergo*, nu doar «cel care caută adevărul» trebuie ajutat «pe calea lui». **Și pentru «cel care a ajuns la adevăr», este nevoie, ba poate chiar încă mult mai multă nevoie de ajutorul nostru, al celorlalți.** Ca să nu „moară cu adevărul în brațe”. Eventual asasinat. Variantele intermediare, mai *blânde*, se subînțeleg. A veni/sări într-ajutorul celui care a ajuns la adevăr este o cerință minimală de *igienă* socială întrucât astfel, neîndoiește, ne ajutăm pe noi înșine.

Apoi, cea de-a doua posibilă *discuțiune* prilejuită de «reflexiunea» lui Mihai Ursachi îmi poate fi aceea privitoare la un „defect” al tipologiei care face abstracție de **raportarea la adevăr într-o manieră negativ-activă**. Ori, cum s-ar mai putea spune, sunt neglijate **cei cu bună știință ostili adevărului**. De ce? Poate fiindcă inocența este funcnărie condiției poetice. (De unde și titlul). Rămâne însă provocarea „defectului” semnalat, meritând o abordare aparte într-un alt *minimax*.

Coriolan Gheție, VEAC LUCIFERIC

Câteva date biografice despre acest mare (dar prea puțin cunoscut!) cărturar: s-a născut la 1 August 1916, dintr-o familie de intelectuali, mari patrioți și oameni ai credinței desăvârșite în Dumnezeu; mama sa, Volumnia, a fost nepoata directă a lui Simion Bărnuțiu; iar prin bunică se înrudea cu familia marelui luptător național Iuliu Maniu. Va urma cursurile Liceului confesional al Bisericii greco-catolice din Beiuș, unde, sub îndrumarea profesorilor (majoritar preoți) și a călugărilor augustinieni asumptoniști, va afla cele mai bune condiții pentru realizarea personală. După absolvirea liceului, va urma cursurile Facultății de Drept (la București, specialitatea sociologie și statistică) și, în paralel, cele ale Facultății de Litere și Filosofie. Student fiind, a avut șansa de a se informa competent în materie de filosofie creștină și doctrină religioasă în cadrul Asociației Studenților Români Uniți (de pe lângă Parohia „Sfântul Vasile”), dar, mai ales, a beneficiat de îndrumarea marelui martir creștin care a fost Monseniorul Vladimir I. Ghika. Astfel s-a format Omul integru și Creștinul luminat, care, cunoscându-l pe Dumnezeu, s-a cunoscut pe sine, a cunoscut lumea, omul și sensul întregii Creații.

Veac luciferic este o carte de eseuri asupra unui veac agonizant. „Massele de astăzi sunt masse luciferice, nu fiindcă distrug, nu fiindcă sunt capabile de a ruina, nu fiindcă sunt amaric de imorale ci, foarte simplu, fiindcă și-au ucis credința în Dumnezeu și și-au devastat spiritualitatea, s-au dezrădăcinat de ceruri, de o finalitate superioară și s-au mutat în sine, au o rațiune de a fi închisă”, astfel își definește autorul premisa de la care a pornit redactarea ciclului de eseuri; singura soluție ar fi reînnoirea sinele noastre, prin credință și căutare lăuntrică; volumul este un îndemn a „ne medita, aplicați puțin peste sufletul nostru”, un îndemn la transcenderea justificării istorice, în favoarea - salvatoare! - a justificării existențiale prin categoriile eternului. Din remarcabila prefață semnată de prof. univ. dr. Al. Husar desprind, cu titlu concluziv: „Scrisă îngrijit, într-un stil de o noblețe princiară, un stil care seamănă cu mersul încet al pelerinilor din **Tannhäuser**, o asemenea carte impune deopotrivă prin forța morală ce o susține și o coordonează și prin sunetul ei în inima noastră. Verbul ei sună aievea și cald, ușor înaripat, ca pe crengi apropiate de casa părintească o pasăre ce a cântat cândva sub streșina ei. În fața unei asemenea cărți lași pana jos și începi să murmuri, religios, în gând: Fericit cel ce-a scris-o!” (Ed. **Agora**)

Const. Stănescu, INTERVIURI DE TRANZIȚIE

Dintre cei chestionați îi voi aminti pe Augustin Buzura, Petru Popescu (ca de obicei, vag licheluță, jenant apodictic...), Dan Deșliu (extrem de decis), Mircea Ciobanu (puternic intelectualizat), Dumitru Radu Popescu (credibil!), Octavian Paler, Virgil Tănase (asemănător lui Petru Popescu!), Nicolae Breban, Mihai Cimpoi, Constantin Stoiciu, Mircea Dinescu (al cărui farmec oral nu pierde nimic prin tipărirea vorbelor, Dinescu fiind și unul dintre cele mai lucide și intransigente voci ale anilor de acum!), Nina Cassian, Stere Gulea, Al. George ș.a.

Ocolind cu brio condiția-capcană de catalizator tern, Const. Stănescu pune întrebări inteligente, uneori dificile, câteodată provocatoare, nu atât chestiunile referitoare la fenomenul artistic trezesc interesul, cât, mai ales, cele extraliterare, în ansamblul cărora prevalează politicul, nelipsind accentele de ordin moral. (Ed. **Fundației Culturale Române**)

Ioan Neamțu, RĂDĂCINI ADÂNCI

Roman istoric, urmărind destinul familiei Străbunu; de fapt, este re-compusă literar drama trăită de către viețuitorii de pe cele două maluri ale Prutului. Invaziile repetate au culminat cu hidoasa invazie bolșevică, mai dezastruoasă decât toate celelalte la un loc. Cu economie notabilă de mijloace stilistice, Ioan Neamțu crochiază portrete, dezvoltă și justifică psihologii, pastelează peisaje printr-o inteligentă dozare a nuanțelor, creează atmosferă. Pentru că domnul Ioan Neamțu este - aflu acum - specialist oenolog, voi îndrăzni să spun că proza domniei sale se prelinge lin, delicat, asemenea unui vin bătrân și aromat într-un pahar din bun cleștar. (Ed. **Dosoftei**)

Vasile Spinei, SURĂSUL CĂLUGĂRULUI. THE MONK'S SMILE

Prințul poet basarabean care publică o carte de haiku-uri, în dublă versiune. Scurta prezentare care însoțește volumul, semnată de reputatul specialist în acest gen dificil de poezie, Ion Codrescu, edifică: „Haiku-ul ne aduce mai aproape de tot ceea ce se află lângă noi, căci nu există temă care să nu intereseze această miniatură lirică. Fiecare cuvânt din haiku trebuie să-și justifice prezența, iar un principiu al esteticii sale cere poetului să sugereze și nu să descrie. Poemul poate fi o secvență dintr-o propoziție din care verbele și adjectivele au plecat, lăsând loc tăcerii, golului, singurătății, misterului... În prezentul volum Vasile Spinei aduce în fața cititorului spațiul basarabean cu seva pământului și mireasma florilor, clipele care nu s-au șters din memoria afectivă, precum și flash-uri din călătoriile sale... Trecerea de la un moment haiku la altul se realizează cu discreție, așa cum ziua trece spre noapte, fără să observăm hotarul dintre ele sau așa cum n-am văzut că teiul a înflorit...”

O singură mostră: „în culise/lacrima colorată/a arlechinului fluierat”. Prin poezia lui Vasile Spinei, poezia basarabeană, în genere, tinde a ieși dintr-un provincialism păgubitor. (Ed. **Leda - Constanța și Universul - Chișinău**)

Iulian Frunțașu, BEATA ÎN MARSUPIU

„Atât de vii încrețiturile cearșafului! / această explorare a corpului tău în căutarea depresiunilor cârnii și a / albiilor în care alunec extaziat...”, cam acesta ar fi „tonul” dominant al volumului, dar există (mai rar) și alte sonori: „Se rostogolește domol cuvintele/nici tocmai grele, nici tocmai ușoare/pe gheața subțire ce crapă vocea ei/ vocea ei răgușită iese din somn ca un tren încet/din tunel și zâmbește...” Am recurs la această alăturare pentru a evidenția o contradicție depistabilă la nivelul întregului volum: dorința de a epata cu orice preț îl determină pe junele poet basarabean să-și ascundă candorile (autentice!) sub vălul (fals!) al indecenței. Contradicția se naște din ciocnirea dintre ceea ce este simțire autentică în sufletul poetului și ceea ce s-ar vrea să fie; se poate face poezie erotică licențioasă de calitate, s-a și făcut, dar pentru asta este nevoie de un imens talent, este nevoie de o anumită „parșivenie” lingvistică, ceea ce lui Iulian Frunțașu îi cam lipsește... (Ed. **Cartier - Chișinău**)

Meister Eckhart,

CARTEA CONSOLĂRII DIVINE

in buna prefață a domnului Radu Duma Daflăm că opera eckhartiană pare mai degrabă să îmbrățișeze trecutul, deoarece ea urmărește împăcarea argumentelor mistice ale gândirii franciscane cu exigențele raționale ale tomismului. Plecând de la această atitudine doctrinară, Eckhart nu se mai mulțumește să considere credința drept un produs al unei stări emoționale, ci caută un principiu filosofic care să o valideze. O astfel de căutare presupune, fără îndoială, o supoziție metafizică, pe care Eckhart o află în **unitatea de esență a omului cu Dumnezeu**. De-a lungul unui proces etern, Divinitatea se manifestă prin Persoanele Sfintei Treimi, între care se stabilesc raporturi de generare. În același timp, Eckhart operează distincția între **grund-ul sufletului** - numit **scintilla** (scânteie) - și facultățile sufletului. Prin contemplație, adică prin renunțarea la activitățile imaginative și discursive ale vieții conștiente, este posibil să se atingă acest **grund**, sufletul dobândind comuniunea cu Divinitatea.

Pentru Eckhart, „scânteia” reprezintă nucleul esențial al sufletului însuși, care aparține esenței divine și, ca atare, este increată și eternă. „Scânteia” sufletului este cea care ar face posibil, cunoașterea prin contemplație, singura formă de cunoaștere care îi permite omului să transcendă domeniul finitului, domeniul sensibilului și să se ridice în sferile înalte ale suprasensibilului, pentru a ajunge, astfel, la cunoașterea identității sale cu Dumnezeu. Pentru a-și putea afirma unitatea de esență cu Dumnezeu, omul trebuie să se lepede de tot ceea ce înseamnă material, pământesc, finit, cu alte cuvinte trebuie să se elibereze de creatură. Într-o astfel de înălțare mistică, sufletul descoperă că este cu adevărat una cu Dumnezeu, însă această unitate ține de esență și nu de natură, căci Creatorul este divin prin propria Sa natură, în vreme ce creaturii natura divină îi este dată prin har. Această comunicare mistică cu Dumnezeu conferă sufletului pacea absolută, beatitudinea. (Ed. **Herald**)

anticariat

James T. Farrell, YOUNG

LONIGAN, B. P., New York, 1932

Prințul volum al unei trilogii, a cărei concluzii ar fi aceea că „viața individului are o valoare determinată de valorile puse în circulație de către societate” și că „doar o schimbare a sistemului social va conduce la o existență mai frumoasă a fiecărui om în parte”. Romanul urmărește biografia unui adolescent care, trecând prin experiențele sexului, fumatului, micilor pungășii, devine o victimă a dezagregării morale și, în cele din urmă, fizice (în volumul al treilea - ultimul, -, Studs va muri la numai douăzeci și nouă de ani, într-o promiscuitate totală).

Romanul lui Farrell exemplifică temă o naturalistă (dragă scriitorilor angajați politic din perioada Marii Crize): destinul uman este determinat cu brutalitate de către suma forțelor externe scăpate de sub control. A doua carte a trilogiei, **The Young Manhood of Studs Lonigan** (apărută în anul 1934) va fi considerată nu numai „cea mai bună carte a lui Farrell, ci și un excelent roman contemporan, (...) un roman pasionant, o carte semnificativă, o capodoperă a realismului american”. (Fred Marsh).

Stilul lui Farrell (aparent supus dicteului automat) a suferit influențe ușor depistabile din partea lui Dreiser, Joyce, Proust și, mai ales, Sherwood Anderson, a cărui predilecție pentru bizar și anormalitate socială l-a încurajat să atace tematica sordidului uman. (**Anticariatul SCALA; 35.000 lei**)

MARIANA SIPOȘ: ROMANUL TANEI

de GEO VASILE

Și prin această carte Ed. Eminescu continuă să-și confirme discernământul în privința valorificării unor manuscrise de sertar, dovadă că romanul Marianeii Sipoș reușește să relanseze în actualitate un prozator veritabil, de o clasică eleganță. Ca vechi cititor al autoarei, scriitorul Mihai Sin crede că „prin trecerea anilor, romanul n-a pierdut nimic din interes, ci dimpotrivă, a câștigat în înțelepciune (există o «înțelepciune» a cărților de valoare ce au fost obligate să aștepte lumina tiparului), fiind un document viu despre o lume care a fost și va rămâne - prin valorile ei general umane”.

N eștiind noi nimic despre viața Marianeii Sipoș, suntem tentați să abordăm narațiunea respectivă în cheia cea mai comodă dar extrem de seducătoare: o autobiografie romanțată. Astfel încât protagonistă romanului, Tana, ne place să credem, n-ar fi decât dubletul fictiv, dar cu atât mai credibil, al autoarei. Căci prea multe și ultraexacte lucruri știe autoarea despre eroina sa, începând cu copilăria într-un sat din nord-vestul țării și terminând cu detaliile științifice ale analizelor de laborator, pe care Tana le consmnează zilnic, ca datorie de serviciu. În virtutea acestei clasice ipostaze de autor atotștiutor al celor mai mărunte nuanțe și inflexiuni ce califică și populează destinul eroinei sale, Mariana Sipoș este îndreptățită să spună: **Tana e' est moi**. Partea întâi a romanului se desfășoară sub egida unui citat din Marguerite Yourcenar: „Deplâng pe cei care în copilărie n-au cunoscut limbajul ierburilor, al animalelor, al pietrelor. Ființa lor a rămas străină de ceva profund în univers”. Tana este un copil normal, perfect integrat în codurile lumii rurale, în ciuda firii sale visătoare, interiorizate, ispitite de evadare în amintire, în muzică sau livresc, în universuri de compensație, așa cum vom vedea, o dată cu stabilirea ei la București. Absolventă a unui liceu de zootehnie, Tana va lucra o perioadă în sat, până când, în urma unui conflict „profesional” cu șefii, se va decide să meargă la București. Toată zestrea morală a eroinei se consolidase în anii copilăriei și adolescenței, modelul său ereditar fiind cel patern: „Bucătica aceea de pământ era ca singurul fiu care le mai rămăsese și asupra căruia își revărsau toată dragostea. În grădina lor brazdele era perfect drepte, tatăl ei nu făcea treaba de mântuială, întindea primăvara sfori prin toată grădina, să iasă rândurile drepte (...) Gheorghe era un esthet, fără să știe, culorile stăteau în grădină ca într-un tablou, roșiile apăreau lângă frunzele argintii ale verzelor, ceapa își usca frunzele lungi lângă leușteanul care rămâne verde toată vara; într-o margine a grădinii - pruni, în cealaltă piersici și piersicile erau mândria lui, căci nimeni din sat nu reușise, în zona aceea de dealuri domoale, să planteze copacii aceia sensibili la orice, dar el făcea parcă minuni (...)”. Nostalgia acestui mic paradis prezidat de figura singulară a tatălui, ce n-a pregetat să dea în judecată ceapeul și să-și câștige titlul de **proprietar**, o va însoți pe Tana

sau a ratării ireversibile prin complicitate la regulile jocului. Pe fondul unor evenimente ostile ce nu vor ocoli nici satul, Tana ajunge la București, susținută de hazard dar și de o nemântuită putere de a-și face iluzii în privința destinului său. Tana este o tânără eminentă **etică**, animată de cel puțin trei principii: încrederea în oameni, în propriile idei fixe (idealuri?), păstrarea demnității în orice împrejurări, nevoia vitală de comunicare. Autoarea își va plasa eroina în situații și conjuncturi care, pe nesimțite dar definitiv, o vor dezamăgi. În primul rând, oamenii, bineînțeles, începând cu omul „vieții sale”, consăteanul și pilotul de curse internaționale Matei, și terminând cu idealul său „profesional”, biologul eseist Felix. Tana va avea tot timpul sentimentul fugitei de acasă: „A rămas acolo locul ei gol. Nu mai trecea spre, nu mai mergea către, nu mai ajungea la. Acum stătea. Ca o plantă într-un ghiveci. Ca o fereastră, pentru că se confunda cu fereastra, stând mereu cu capul sprijinit de tocul ei, privind în stradă, de sus, mașinile, oamenii, copacii din care cădeau tot mai multe frunze, umbrelele deschise sub ploaie, colorate tipător, cu flori, cu dungii, cu romburi, ca niște ciuperci din cărți cu povești crescute din asfaltul cenușiu, ud, rece”. Și totuși acest transplant din spațiul intim și fabulos al rădăcinilor într-un mediu artificial, alienant, nu îi va fi fatal! Tanei, ce e în stare, în baza puternice sale eredități, să se adune, să-și activeze imensa disponibilitate de a comunica. Resemnându-se în fața îngâduratei durități a lui Matei. Reușind să-și înțeleagă egoismul superior, detașarea de contingent, înclinația acestuia de a reduce iubirea la actul fizic, total. Replica lui Matei: „- Acolo sus e singurul loc unde sunt fericit”, n-o face

pe Tana să dezarmeze total, posedată fiind încă de obsesia idilei unice, de superioritatea, noblețea morală, a pilotului. Va avea puterea să se despartă de acesta abia atunci când va realiza că **este folosită** și că Matei însuși avea nevoie de confruntări decisive cu viața și cu oamenii. Cu ființe ce nu-i semănau, temperamental și moral vorbind, cum fusese ea, Tana, iubita din idila adolescenței. Închistarea în idealul zborului nu era pentru Matei decât anvelopa de mimetizare a unei vulnerabilități pe care abia dacă și-o putea ascunde. Fapt e că pilotul își va găsi „nașul” în personajul Nina, stewardesa-pictor-filosof, ce-l va agresa erotic, dar mai ales în scris, cu epistole „existențiale” de un ridicol seducător. Figură de contrast în compoziția romanului, Nina, negativul Tanei, prilejuiește autoarei pagini de mare virtuozitate ironic-sfichiuitoare. Între timp Tana face altă fixație față de Felix, conferențiar universitar, globe-trotter, încă tânăr și căsătorit, un fel de filosof al științei și „disident”, bineînțeles față de moravurile și limbajul de lemn al epocii.

Felix se dovedește a fi un pandant al lui Matei în sensul egolatriei. Felix îi cere Tanei, nici mai mult nici mai puțin decât să facă un copil cu el, în deplină clandestinitate însă. Tana simte din nou că vrea să fie folosită pentru amenitatea sa fizică și morală, drept care, deși cu greu, învață să se desprindă de mitul Felix, să rămână singură. Bovarismul Tanei se datorează nu atât faptului „de a aspira la mult și de a nu putea nimic”, cât propriei firi dependente, pasive. Ispitite de a substitui realului trăiri imagine, grila reveriei. Partitura unică, referențială a adolescenței va fi cauza și efectul evoluției sale. Singurătatea Tanei din partea a treia a romanului este prețul plătit pentru păstrarea necontaminată a aceluia patrimoniu ideal al ființei intime, decantat în universul primordial al copilăriei și adolescenței. În numele cărora Tana devine o cutie de rezonanță a purității comunicării. Mesajele ei de iubire, aparent pe adresa lui Felix, nu se mai adresează nimănui, poate doar propriului vis: „Ar trebui poate să mă transform în flori de tei, în pulbere de stele, dar și atunci, căzându-ți cu infinită tandrețe pe umeri, ai considera căderea mea ca un abuz”.

Tana, ca forță mediumnică își va găsi alinarea în „nesfârșita credință în învierea de-apoi, în mersul pe ape”. Indiscutabil stăpână pe mijloacele artistice ale prozei, Mariana Sipoș dă la iveală o narațiune în care adesea cititorul este surprins de transa epică, de harul rememorarii, al dialogului. Pagini de un elevat lirism alternează cu pagini de subtilă introspecție, romanul înaintând totuși în maniera clasică a derulării unor fapte și evenimente ce motivează evoluția protagonistei și anturajului ei. Nimic spectaculos, nimic comercial sau provocator, deși unele nuclee epice s-ar fi pretat la o exploatare în sensul violenței cititorului leneș. Firele narrative se complică atât cât trebuie cu fragmente de jurnal, scrisori, strict necesare pentru reliefa **caracterelor**, funcție de intermitențele inimii. Romanul este scris cu mare economie de mijloace, cu eleganță dar mai ales cu mare iubire față de eroină. Se pare că Mariana Sipoș, având o datorie-legământ față de Tana, și-a împlinit-o, chiar dacă târziu, cu asupra de măsură, printr-o carte ireproșabilă.

carolina ilica

Primăvară

E vremea când își pun cercei
Mestecenii efeminați
Când te îmbeți, fără să vrei.

Când vrăji arhaice, din lună,
Erotizează tot ce-i viu.
Lăstunul fuge c-o lăstună.

Bătrânii își aduc aminte
Ce tinerii abia visează.
Și Unu-n toate se cuprinde.

În parc

Mai ții minte cum tremuram în mâinile tale,
Ca apa din paharul dus la gură?
Și tu tremurai,
Dar altfel:
Precum lacul
Din mijlocul parcului:
Depărtat și adânc și ascuns
Ca o albastră, lichidă făptură.

Mai ții minte parcul desprimăvărat
Ce înconjura lacul?
Și aerul proaspăt ca răsuflarea de înger?
Și nojițele cu noduri de muguri
Ale crudului sânger?

Te biciuam cu ele, râzând cum biciuiești
În glumă, un copil, de prea mult drag.
Și din nevoia să-ți adeverești
Că-l ai...

Evoluția nopții

E lună plină. Cerul tot
E desfătat de lună.
Dorm malurile de pământ
Cu apele-mpreună.

Îmbrățișați de umbra lor,
Dorm arbori, în picioare.
Și muguri umezi, desfășați.
În leagăne de boare.

Singurătățile, pe rând,
Dorm singure, cu sine.
Doar cei ce se iubesc nu dorm:
De rău de-atâta bine.

Cum...

Cum se ține umbra de trup.
De suflet, tristețea.
Albinele multe, de stup.
De bătrâni, bătrânețea.

Cum se ține copilul, de mamă.
Mama, de tată.
De toamnă, atâta aramă.
Băiatul, de fată.

Cum se ține de frunte un gând.
Frunza, de ram.
Cerul ușor, de pământ,
Lumina, de geam.

Cum se ține noaptea de zi.
Clipa, de oră.
Dorul, de ce ar iubi,
Frate, de soră.

Cum se ține norocul de stea.
Nodul, de ață.
Se ține, încă, de viața mea
Pofta de viață.

Ca o țărancă

Am semănat busuioc într-o sfântă amiază de
vineri,
Ca o țărancă.
L-am udat cu apă din gură,
Gândindu-mă la Dumnezeu și la dragoste,
De parcă ar fi totuna!

Și iată-l acum înflorit
Și iată-mă
Cu busuioc în sân, ca o țărancă.
Dorită și doritoare.

Miroase-mă Tu, mai întâi, Doamne!

O, dragoste!

O, dragoste, ne ieși în cale
Pe neașteptate,
Ca un vânat din ce în ce mai rar
Prin fața acelor
Cu mâinile goale.

Te cânt - în mine când ești,
Când nu mai ești,
După tine mă cânt,

Parcă bolnavă de-o boală cumplită,
De care,
Până la urmă,
Mă vindec

Murind.

În munți

Hai să fugim... Hai să fuim în munți! De
cine?

De cei ca noi: de tine și de mine.

Mi-e dor de liniște și de-nceputuri,
Mi-e dor de-o floare galbenă cu fluturi,

Mi-e dor de soare roșu și apus.
De ceea ce puteam să fiu și nu-s.

Mi-e dor de albastrimi cu aer tare,
De odihnirea ochilor pe zare,

De capul tău culcându-mi-se-n poală,
De ceea ce-mi ascunzi precum o boală

De care să te vindec numai eu,
În munți atinși de cer și Dumnezeu.

Zăpezi călugărite

Zăpezi călugărite-n schit de munți.
Miros de brazi, pătrunzător, viril.
Nu-i nici o pasăre, nu-i nici un tril
Să vezi, să ascuți.

Precum morminte goale,-n piramide,
Nămeții reci. În ei de-am adormi,
De răsuflarea noastră s-ar topi
Zăpezile virgine și frigide.

Ninsoare

Un măr răscopt, o aripă uscată
De fluture, la fel se sfarmă

Ninsoarea desenează-n aer
Cea mai neuzită larmă.

Din vara mătăsoasă și ușoară
De astă vară, ce-a rămas? Nimic!

Cu poantilismul lor pictează fulgii,
De sus în jos, senzația de frig.

Amintirea verii (Floarea de mac)

Fiind floare de mac - îmbrăcată în roșu -
Albinele nu m-au văzut.
Fluturii da, legănându-se
O dată cu mine.

Sudoarea de rouă a zorilor m-a frăgezit,
Dar cuptorul amiezii m-a copt și răscopt

Și acum, vlăguită la capătul zilei,
Mă strâng, mă boțesc, mă fanez, mă încui,

Părându-mi atâta de rău
După ziua de azi,
După mine!

Dar ce-am fost eu? Doar o fată
O fată de țară fugită de-acasă

În mijlocul lanului

Visând să se legene
Și să legene.

REVENIREA LUI MIHAIL VILARA

de ALEXANDRU GEORGE

L-am văzut o singură dată, doar fugitiv, pe Mihail Villara, îndeajuns să-mi facă o foarte favorabilă impresie, dar și ca să mă înșele prin aerul lui juvenil, o anume alură, o poză de vedetă, care nu părea discordantă cu ceea ce era în primul rând pe atunci: un om politic, o mare speranță a Partidului Național Liberal, pe al cărui „tineret” îl conducea în nu mai știu ce formă.

A tunci, cred că în primăvara anului 1946, deci acum aproape o jumătate de secol, el mi-a apărut mai tânăr decât era în realitate (deși adolescenții, printre care mă prenumăram eu, sunt dispuși mai curând să-i îmbătrâneasă pe semenii lor, în aprecieri) și așa se face că l-am situat totdeauna, în schemele mele mentale dar și în puținele locuri în care am pomenit de el, ca aparținând „generației războiului”, un prozator dintr-o serie cu Dinu Pillat și Dumitriu, iar prin destin, parcă mai aberant decât al acestor doi, cu Pavel Chihaiia și Alexandru Vona. Opera lui se află cuprinsă în ceea ce a publicat în țară; opusculul politic **Serisori către tineretul român** este, după știința mea, alcătuit din eseurile și articolele pe care el, sub adevăratu-i nume, Mihail Fărcășanu, le făcuse să apară în revistele și ziarele partidului la care aderase și pe al cărui oficios, **Viitorul**, l-a și condus. Nu mi-am dat seama atunci că tânărul pe care-l văzusem aparținând altei generații, era un perfect coetaneu al lui Mircea Eliade și avea o destul de susținută activitate politică, teza sa de doctorat, **Monarhia socială**, datând din 1938, văzuse lumina tiparului în 1940, într-o formă mult întregită, față de lucrarea de laureare susținută la Berlin cu ilustrul Carl Schmitt.

Mărturisesc de asemenea că atunci, la unica noastră întâlnire (dacă o putem numi așa), nu știu dacă omul politic din fața mea e una și aceeași persoană cu romancierul Mihail Villara, a cărui unică încercare de literatură avea să facă vâlvă în acei ani, mie căzându-mi în mână doar ceva mai târziu. Autorul romanului avea să dispară, să nu mai fie pomenit în nici un fel, deși un prestigios premiu avea să-i încunune aventura literară, puțin înainte de a izbuti el însuși să se salveze fugind în Italia. Comuniștii i-au stigmatizat numele, acum însă mai larg răspândit grație prestației sale la postul de radio **Free Europe**; scriitorul n-a stăruit pe calea începută, el rămâne unul „monodist” cum ar fi putut spune Vladimir Streinu, moartea lui prea recentă (1987) neîngăduind autorităților culturale de la București o „recuperare” de tipul celor care le-au reușit de atâtea ori, în situații și mai dificile.

Frunzele nu mai sunt aceleași (poate un simbol al succesiunii inexorabile a generațiilor, așa cum le-a văzut încă din Antichitate Homer) este un roman care intră într-o serie cu cele de primă oră ale lui Mircea Eliade (și pe care eu o văd încheindu-se cu **Întoarcerea din rai și Huliganii**) dar și cu ale acelor romancieri care, ei înșiși tineri, prezintă în exclusivitate lumea aceasta „nestatornică” în culori dramatice și agitată de convulsii dramatice, cu totul altfel decât poetică, trandafirică și primăvărată. Mă gândesc deopotrivă la **De două mii de ani** de Mihail

Sebastian, dar și la romanele lui Dinu Pillat, la **Adolescenții din Brașov** de Pericle Martinescu sau la literatura Anișoarei Odeanu și chiar la uitata **Tinerete** a Luciei Demetrius. Am vorbit de „serie” nu de succesiune, căci Mihail Villara, om de cultură occidentală, oarecum cosmopolită, trăitor multă vreme chiar în tinerete dincolo de hotarele țării, nu cred că și-ar fi recunoscut ușor o filiație în literatura națională. Cred mai curând că Gide este geniul tutelat al acestui tip de scriitor, indiferent că el se formează pe malurile Dâmboviței, ale Tamisei sau ale Sprei.

Tinerii din acest roman, studenți întârziați prin centre culturale de mare densitate intelectuală, dar chiar și povestitorul însuși, par destul de dezlegați de timp. În democratica și atât de permisiva capitală a Angliei, ei trăiesc cam în același stil ca și în Berlinul de curând cucerit de naști. Deși eroul este un studiosus în științele politice, frecventează mediile universitare și își petrece timp îndelungat citind în Bibliotecă, el nu pare interesat de experiența „revoluției naționale” pe care o puse în lumină noul regim din Reichul german, spre stupefarea întregii lumi. Nu pare interesat în genere de experiența politică, el trăind cu frenezie aventura erotică variată și insistentă până la monomanie; lumca lui este una de dezaxați, de agitați și de femei de maximă disponibilitate pentru tipul cel mai simplu și mai sumar de aventură ce nu

fixează. La Londra, îndeosebi, într-o societate pe care convenția generală ar vedea-o mai

degrabă puritană, tinerii, din care unii veniți unori din îndepărtata Lituania, dar prenumărând câte un metis cu ascendențe în Asia tuturor misterelor, indivizi fără naționalitate dar și fără identitate precisă, trăiesc un fel de frenezie a imoralității, a indiferenței pentru orice eticism, înecându-și existența în valuri de alcool și eșuând în cele mai istovitoare aventuri și compensații de alcool.

E lumea din care tocmai s-au înfiripat „revoluții” post-belice, materia primă a tuturor „revoluțiilor”, straturi masive de intelectuali debusolați, care au știut până la urmă să-și acordeze busolele după direcția în care a băut vântul Istoriei. Și deși autorul acestui roman a căutat în cursul carierei sale politice tocmai „soluția” obștească și implicarea personală inteligentă în acțiunea socială, eroul care vorbește în numele lui e mult mai aproape de spiritul anarhic, de individualismul strict, fără perspective, satisfăcut parcă în sine ca de o performanță. Istoria îi dă numai vagi avertismente; Berlinul universitar nu era o cetate

stăpânită prin teroare, dar dacă te gândești că totuși acest roman a apărut după căderea nazismului, viața acelor tineri excentrici surprinde prin nepăsarea față de realitățile mai generale.

... Încât, dacă ar fi să-i căutăm, la noi, o operă afină, am aproia **Frunzele nu mai sunt aceleași** de **Micuța** lui Hasdeu, acea ciudată nuvelă de „început” a prozei noastre, de **Duduca Mamuca**, o apariție oarecum neverosimilă prin maturitatea scriiturii, prin năpăsarea morală și prin același brio existențial pe care-l simțim și aici că nu e doar al tinereții. Și sub acest motiv cartea lui Villara se cere **situată**, este, prin fatalitatea istorică, o operă de sfârșit, rămasă dincolo de o cortină neagră care s-a tras brusc, neîngăduindu-i să mai vină la rampă pentru a primi cuvenitele ovații. Abia acum o putem evalua istoric, deoarece procesul de judecare estetică, curmat brusc imediat după apariție, va trebui să urmeze de abia acum. Pentru tragedia reprezentată de căderea literaturii noastre sub comunism, cartea lui Mihail Villara constituie un fenomen într-altminteri interesant, căci ea nu e opera unui profesionist al literelor, ci a unui om cu o strictă specializare, dar care era un produs eminent (fără a fi și excepțional) al unui mediu intelectual, ce conferea chiar și unui amator siguranța stilistică, aplombul inteligenței, sensul unei înțelegeri cu alții, dintr-o societate întregă de cultură. În acest sens, într-o primă aproximație, **Frunzele nu mai sunt aceleași** se impune mai curând ca o carte importantă decât ca una valoroasă.

Să ne gândim însă și la premiul „Culturii Naționale” ce i s-a conferit; în același an sau poate în cel următor, laurii lui au încununat eforturile unei alte scriitoare cam de același tip: e vorba de Cella Delavrancea și de volumul ei de nuvele **Vraja**. Ce întâlnire semnificativă pe drumul brusc înfundat al unei literaturi! Dar să ne mai gândim și la faptul că la respectivul concurs s-a prezentat și tânărul Marin Preda cu prima versiune a volumului său **Întâlnirea din pământuri**, un spirit de cu totul altă factură și formație, un spirit teluric, pe care noile condiții

istorice îl vor avantaja și promova, după ce, în prealabil, i-a eliminat rivalii și a produs răsturnările necesare apariției unei „literaturi noi”, față de care aceea ce se curmase în 1947/1948 constituie doar acum, pentru noi, spectatori privilegiați, o comparație semnificativă, pentru că o simțim și ca pe o dureroasă compensație.

Dar să închei cu o mărturisire: am citit pentru prima dată acum aproape cincizeci de ani cartea lui Mihail Villara; bineînțeles că atunci mi-am dat seama că reprezintă și un testament, al unei lumi. Când eu însumi am conceput ideea de a scrie un roman, în care există un larg episod trăit de un student în Germania, într-o lume zguduită de mișcări revoluționare și de perspectiva războiului civil, un ins care trăiește între biblioteci și lumea peștriță a unor amici mai buni sau de ocazie, m-am gândit de multe ori la ea; faptul că reeditarea acesteia coincide cu apariția pentru prima oară a romanului meu mi se pare adânc semnificativ pentru ceea ce a însemnat această ultimă jumătate de veac de istorie.

«**Frunzele nu mai sunt aceleași**» (poate un simbol al succesiunii inexorabile a generațiilor, așa cum le-a văzut încă din Antichitate Homer) este un roman care intră într-o serie cu cele de primă oră ale lui Mircea Eliade.

ion topolog

In loc de prefață

Dragă A.,

Am stat mult în cumpănă dacă să trec în literatură aceste scrisori. A trebuit, însă, să mă smulg morții și iubirea ce-a fost, unică, s-o salvez timpului. Cum să fie uitate Colina, Dealul Melcilor, Magazinul Universal, Valea Cetății, și toate străzile și aleile pe care au umblat pașii acestei iubiri? Ar fi nedrept. Pe itinerariul lor vor merge, poate, și alții, trăindu-și și ei suferința iubirii lor sau credința până la moarte, cum nu am reușit noi, din atâtea motive. Aceasta este rațiunea de a le încredința tiparului și sper ca nimeni să nu judece altfel. Ar fi iarăși nedrept.

21 VIII 1996

11 martie 1993

Scrisoare deschisă

Am ales această alternativă pentru a încerca să clarific o anumită situație vis-à-vis de mine (scuzați-mi egoismul), în primul rând. Mi-am fixat un principiu: orice aș face, retrăgându-mă în mine, doar eu și conștiința mea, să nu roșesc niciodată, să nu am niciodată acel grăunte, acea sămânță de îndoială ce ar putea să încolțească și să ajungă la roade; indiferent de opinia binevoitorilor - fenomen inerent, de fapt.

Este ciudat... Floarea așteaptă, dorește cu aviditate razele soarelui până când acestea o pârjolesc, uscând-o. Sunt într-o stare de confuzie, de dezorientare, simt - efectiv - că nu sunt stăpână pe situație (lucru care mi s-a întâmplat foarte rar).

Să am totdeauna certitudinea justetei rațiunii - privitor la o anumită situație. Și dacă am început, să fiu sinceră până la sfârșit: sunt o persoană mai mult afectivă decât rațională. Și un lucru care nu îmi convine dintr-un anumit punct de vedere, este că încercând să mă concentrez asupra unor fenomene, pentru a le putea înțelege, nu reușesc decât să reactualizez anumite momente din ultima perioadă după transfer. Imi face plăcere, însă. Nu știu dacă realizez ceea ce se întâmplă cu mine, dacă refuz să fiu. Sunt vulnerabilă.

Mi-am amintit de cartea Genevievei Laporte („Si tard le soir brille le soleil”) - figura lui Picasso sau celebra „ardere la alb”. ... Toate sunt doar crâmpie de gânduri, o învălmășeală din care deocamdată nu știu ce va ieși. Noica spune că acea „Cunoaște-te pe tine însuși!” este una dintre vorbele cele mai stupide ale umanității, că nimic nu este mai neinteresant ca obiect de cunoaștere ca propriul eu: „... habar n-avem să rezolvăm ecuația vieților noastre. Ce puțin interesați suntem, în definitiv, psihologic, intelectual, moral, fiecare dintre noi... (...) E interesant să cunoști natura, e interesant să cunoști pe bunul Dumnezeu (...) să cunoști oamenii în varietatea lor și cum oricine poartă o înfinitate în el, dar să te cunoști pe tine?” Și totuși, orgoliul... să nu cunosc înfinitatea din mine? Poate este doar o căutare a sinelui, un imens gol, o gaură neagră, în abisul sufletului meu care trebuie umplută.

COLINA

Poate este doar sete de cunoaștere. Poate este doar idealism, țintă spre absolut. Oricum, nu vreau să mă folosesc de nimeni în modelarea, în făurirea viitorului meu. Mi-ai spus că sunt o luptătoare. Acum vei zice că sunt o teribilistă; eu am gândit-o într-un sens restrictiv.

Scrisoarea aceasta este un exemplu elocvent pentru ilustrarea stilului prolix (îmi pare rău că nu a sosit la începutul trimestrului I).

Mi-am amintit de acea întrebare „Așa de frământată ești, dragă?”. Era doar o butadă dar... Deocamdată mi-e teamă să analizez inspirațiile unei mari iubiri. Așa a fost să fie! a sunat ca o resemnare? Ca o justificare? Mărturisesc că totdeauna mi-a fost teamă de justificări. Justificarea cărui fapt? Chiar dacă a fost un moment de refulare...

Este pentru prima dată când sunt pusă să iau o decizie de care ar putea depinde întreaga mea viață. Nu sunt o superficială, sunt un om destul de slab dacă mă analizez „la rece”, iar „drama lucidității”... Cred că ajung la o concluzie... sau poate că nu există! Poți face întotdeauna un corolar? De aici până aici și dincolo... vid?

Oricum, este doar o oprire pentru sondarea terenului; nicidecum un pas înapoi, nici măcar nu întorc capul, îngrijorată. Dar oprirea nu știu cât va dura! Și este oprire, nu staționare! (în cazul în care nu mă înșel că opr.<stat).

Când mă gândesc că fiecare îmi pândește fiecare mișcare, fiecare privire, fiecare surâs, ajungând până la accesoriile vestimentare, încercând cu o minuțiozitate de invidiat să țesă o „poveste” cât mai șocantă, mai neverosimilă... Mă dezgustă. Am un mare defect: îi consider pe toți la fel ca pe mine (s-a mai atenuat în ultima vreme, dar nu a dispărut), iubesc oamenii, copiii - până la un punct: când realizez că printre cei care mă înconjoară doar doi sau trei nu sunt hiene. Iar în condițiile acestea să trăiești într-o enigmă, mai precis să fii o enigmă și să te bucuri de o clipă pe săptămână; căci și dacă ar fi o oră întreagă mi s-ar părea o clipă, sau mai puțin: clipa clipei, dacă dorești.

Sunt o ființă orgolioasă. Nu aș putea niciodată să cerșesc un sărut oricât de mult mi l-aș dori. E cald, căci mi-am descheiat și ultimul nasture al cămășii sufletului. Nu știu dacă sunt tristă sau fericită... eh, doar mulțumire de sine, căci fericirea este utopie, sau o expresie a unei stări de spirit în limbaj colocvial.

Nu știu ce impresie ți-am făcut, care este noua mea imagine. Sper că nu te-am dezamăgit. Eroul lui Kierkegaard dorea să iubească într-o femeie toate femeile din lume. Eu aș dori în clipa de față o fuziune între sentiment și spiritualitate. Tautoism, dacă vrei, dar ceva mai moale, mai atenuat. Sau iubire prin **spiritualitate**. E o foarte mare dorință de cunoaștere în mine.

Există o dualitate, cel puțin așa văd eu relația noastră: o pendulare între a-ți potoli setea, a-ți răcori fruntea și buzele de la un izvor cu apă rece, cristalină, binefăcătoare (exceptând eventualele dureri de gât) și a mai rămâne un pic, îndurând setea... ascetic. Cam pretențios?

Simt că dacă mai continui încep să bat câmpii (ceea ce am făcut deja pe 4 pagini 1/2). Am mai descoperit ceva: sunt malițioasă. Totuși mi se întâmplă rar, mai mult cu mine însămi...

Aș dori să aflu concluzia ta, în caz că s-ar putea trage. Am fost doar sinceră, sper că nu deconcertantă...

A.
P. S. Mi-ai amintit răspunsul meu: „Am să încerc să fiu la înălțime!” Mi-e teamă să nu fiu la înălțime pe toate planurile și să o fac mediocru. Știu că preferai strălucirea și intensitatea

Dacă n-ar fi totul atât de relativ!

27 martie 1993

Ieri s-a împlinit o lună de când suntem împreună. Doamne, ce paradis! L-am sunat pe la 20:10. N-aș fi putut suporta două zile... Eh, acum mai este doar una.

„Te sărut și pe ochișori și pe guriță și pe... a ... cei doi încătușați ca doi prometei...”

Te iubesc atât de mult. Colombo!

2 aprilie 1993

Sunt foarte fericită! Este un om de o delicatețe extraordinară. Mi-a spus problema care îl frământă. Este destul de ciudat, i-am și spus, el totdeauna se interesează de mine, mă întrebă, eu niciodată nu l-am întrebat nimic legătură cu persoana lui.

M-a întrebat simplu și firese când vom face dragoste. N-am știut ce să-i răspund... Apoi mi-a spus că se tot întreabă dacă are acest drept, să-mi ia o perioadă a vieții mele când aș putea iubi pe altcineva cu care aș fi poate de zece ori mai fericită. Este exclus. Îl iubesc atât de mult.

M-a întrebat ce fel de curte mi-a făcut dl. B. Îmi vine să râd ori de câte ori îmi amintesc. Doamne!...

Mi-a spus că n-a iubit niciodată astfel și nici n-a întâlnit, încă, o fată care să iubească atât de total, fără nici o condiție, cu atâta fermitate...

Ne-am sărutat îndelung și... după ce m-a ridicat în brațe mi-a spus că nu mă mai iubește (în ajun îmi spusese ce chin este să dorești o fată așa „cu zi, cu noapte”, că se trezește așa, cu mine în preajmă, îmbrățișându-mă). I-am răspuns că asta trebuia să mi-o fi spus ieri, de 1 aprilie, astăzi este 2. A început să râdă. Este fermecător. Am ajuns acasă pe la 17:15 iar la 18:30 îl sunam. Îmi era dor de el. Ce lucru extraordinar este dragostea.

Mi-a spus că nu va face dragoste cu mine decât când voi fi studentă. (Așa ar fi rațional (...)) Când sunt cu o fată în brațe eu nu garantez pentru mine nici atâta!” mă rog... Foarte bine. Nu știu cum vom rezista amândoi, cum vor decurge lucrurile, dar suntem fericiți. Culmea e că sunt conștientă de absolut tot. Este foarte bine ceea ce fac! I'm not a looser! Voi merge până la capăt!

6 aprilie 1993

Te iubesc! Măine nu știu ce o să fac, dar nu te voi întâlni. Te voi suna, oricum, cel târziu la 20. Tot mâine voi vedea „Patul conjugal”. Este exclus să îmi facă aceeași impresie ca quartetului. Mi-a zis că tot mă va duce o dată pe 8M. „Să văd atunci cum o să te descurci!” Foarte bine.

11 aprilie 1993

Astăzi am văzut-o pe C. După două sau trei săptămâni! Mi-era dor de ea. Mi-a povestit că a sunat-o C., și că de două zile sunt împreună, R., a plecat la țară. I-am spus că sunt atât de fericită!

Am vizitat o expoziție de grafică a lui Eugen Furdui. Am văzut și portretul lui Ermil Rădulescu. M-a impresionat, i-am spus-o, de altfel, întrebându-l dacă l-a cunoscut. Îmi venea să plâng apoi...

M-am dus în sus către Ș., dar... „nimic nou sub soare!” A marți (pas pour mardi)! Je t'aime, aussi! Je t'embrasse avec tout la chaleur

20 aprilie 1993

Astăzi trebuia să ne întâlnim la 10 după o „pauză” de o săptămână. Nu ne-am întâlnit. Am fumat toată ziua 6 țigări. Și-i jurasem că nu mai fumez. Am fost pe la D., și le-am povestit.

Este ciudat cât de pronunțat devine sentimentul de culpă în momentul când relatezi ceva. Cu toate că el există și lucrează adânc, în subconștient. Și este mai mult sau mai puțin conștientizat. Spre exemplu, niciodată nu mi-am simțit atât de „acut” statutul de amantă.

Ce va fi cu mine? În mod normal nu ar trebui să accept. I-aș spune următorul lucru: „Ar fi trebuit să mă aștept, doar ești creatorul lui Radu George!”

De ce a făcut-o? Deoarece știe că îl iubesc, deoarece este „norocos”, deoarece i-am pus sufletul în palmă, dinaintea ochilor, deoarece...

Oricum, și eu îmi dau seama că nu meritam asta.

Voi păstra acea distanță (sau o voi impune de aici înainte) până când va voi o explicație. Și atunci voi fi brutal de sinceră.

Am întâlnit-o astăzi pe B., deci, nu se scaldă în Mediterană. L-am văzut pe Th., am vrut să-l strig, m-am răzgândit și apoi mi-a părut rău.

26 aprilie 1993

A apărut o certitudine. M-a copleșit. N-am fost în stare să scot un cuvânt. Am început să plâng. Doamne! De mâine vom lucra la o nouă ediție de poezie eminesciană.

28 aprilie 1993

Azi am avut o zi excelentă. Am fost la el de la 18 la 20, apoi am mers acasă, dar mă prinsese ploaia și până la urmă am mers împreună cu taxiul. Mi-a zis că-i pare rău că nu pot veni în Bucovina. Și mie îmi pare rău. Îl iubesc atât de mult! Ne iubim atât de mult, vreau să spun!

29 aprilie 1993

Este 7.45 p.m., și m-am întors de la meditații. Am venit pe jos și mi-am amintit, sau mi curând am încercat să reconstitui povestea noastră. Marea noastră poveste. Este extraordinară, este ... așa cum este, nu-i pot conferi liniaritate.

Nici nu știu prea bine ce vreau să spun. Am lăsat loc liber pentru formula de adresare. Te iubesc! Cred că aș putea umple C_n^m pagini cu aceste cuvinte fără să mă plictisesc, conturând fiecare literă ca pe o mângâiere...

6 ianuarie 1994

Iubirea mea.

Se întâmplă ca unele ființe umane, când sunt copleșite de o suferință, să devină mistice. Dar când cazi la suferința iubirii? Nu-ți rămâne decât să fii credincios și s-o lași timpului s-o sucească și răsucească pentru a vedea ce mai rămâne din ea. Și, ce să fac? i-o las. Mai am însă o rezervă, pe care, iată, o arunc în focul luptei. M-am hotărât să-ți scriu. E o surpriză, dar s-ar putea să fie mai mult. Sigur, această corespondență ar căpăta altă dimensiune dacă ai fi undeva departe, la studii în străinătate - să zicem - poate ar căpăta chiar o valoare documentară. Și acest lucru se va întâmpla, fiindcă obiectivul următor acesta va fi, și eu îți voi scrie de aici, fericit și sfâșiat de dor, ca și acum. Fiindcă, cât vom mai trăi, niciodată nu voi fi altfel de acum încolo. Dar aceasta e problema mea și nu trebuie să-ți stea în atenție, gândul și efortul să-ți fie spre cele ce le-am fixat, și misiunea mea, ca și răspuns, vor fi îndeplinite, ca și cele prezente care ne-au adus atâtea bucurii. Ar trebui ca suferința mea de iubire s-o convertesc în creație literară, aceasta, că pe cea muzicală am scăpat-o, și e una din neîmplinirile mele, sau n-a fost să fie calea aceea, deși sunetele le-am stăpânit mult mai bine decât cuvintele, le aud tot timpul în mine, cuvintele nu prea mi s-au supus, măcar că n-am aruncat cu bolovanii după ele - deci s-o fac literatură, ca altădată, dar tu știi mult mai mult, și așezarea ta în mit se face - îmi dau seama - pe alte dimensiuni. Sigur, nu știu dacă viața mea îmi va ajunge să te cuprind, să așez mitul într-o formă artistică - un roman -, oricum, câteva elemente ale acestui mit sunt așezate, și altele vin mereu. Cu calm, le construim, inclusiv plecarea la studii în străinătate, aceasta trebuie să se întâmple, pentru a obține viziunea aceea a marilor creatori. Drumul meu n-a fost așa, a fost care e, dar așa trebuia să fie, și era altceva. Dacă încrederea iubirii mi-e răvășită acum, cea a valorii ce-o întrușipezi nu mi-o va clinti nimeni și nimic niciodată. Înclinația - nu, nu e bine zis -, desprinderea spre boemă e în diminuare, a fost salvată sănătatea, fără de care putem să construim la visuri cu duinul, castele pe nisip, acum: calm, riguros, organizat - prin odihnă și dragoste - dragoste sau iubire? - ne îndreptăm spre timpul imediat: cel universitar. Ai încredere, îl cucerim, stau lângă tine, deși știu că nu mă mai iubești. Dar aceasta este altă problemă, important e să te iubesc eu, mai exact: să te răsplătesc pentru cât m-ai iubit tu. Vai, vai, și cât te mai iubesc! Sunt fericit că pot să te iubesc atâta. Tu ai reușit aceasta, tu, ființă minunată, generoasă ca o primăvară, dureroasă ca însăși iubirea.

În rest, după cum rezultă din toată exprimarea de mai sus, e numai clasicism. Ce-o să mă fac fără o romantică-modernistă ca tine? Aceasta este întrebarea, și azi e Boboteaza - ooo, ce ritual fascinant pentru mine era în copilărie în satul meu! - și singur aici pe 8 M., o să devină și acesta un mit - îți scriu pentru prima dată, fiindcă nu știu ce să mai fac de dor! Și mâine e Saint-Johannes, dragul meu patron - copil - suntem foarte buni prieteni - și până luni parcă nu mai trece timpul - l-am salvat, vreau să spun pe domnu -copil, pe Saint-John - e pe aici pe lângă mine - și când te gândești că era să-l pierd, cred că iubirea mi l-a redat, și să nu-ți fii recunoscător?...

P. S. Și acum să trecem la Shaftesbury, Hutcheson și Burke, Baumgarten și Wincklemann, căci luni e iarăși curs, și, și-așa trec stingher prin lumea studentească.

Da, te sărut, T.

7 ianuarie 1994, Sf. Ion

Iubirea mea,

Voiam a doua scrisoare s-o scriu mai încolo, dar, uite, e înspre ziua și nu mi-e som-

parodii

lucia negoia

Scrie, peniță divină!

(Luceafărul nr. 6/1997)

Talpa sprijinită în lutul țării,
ochii avântați spre înalt,
mâna lejer mânduind stiloul
în căutarea Metaforei ce va veni
sau a unui alt
Trop bun de tipar,
scrie, peniță, apăsă și rar,
scrie, peniță, și nu mai scârțâi.

Lucian Perța

nul somn. La 4:20, dar pe 27 XII, am venit pe lume și prima dată am luat cunoștință de mine într-un început de primăvară. Nu ca Marin Preda când le-a smuls pâinea celorlalți, altfel, s-a întâmplat cu un ghiocel (schneeglockhen). Bătea - cum spuneam - spre primăvară, cerul spre Cozia avea alte irizări și trăgea și un fir de vânt, tot dinspre vest, mai cald. În grădinița casei mai era un strat de zăpadă. Mă duceam mereu să văd: n-au ieșit? Ei, ghiocelii! Și trecuse aproape o săptămână. Stratul de zăpadă se mai subțiasse, îl măsuram cu un băț, și într-o zi pe la prânz, cu soare tânăr, a apărut, a scos căpșorul, un moț verzui, până către seară a ieșit de jumătate, desfăcându-și petalele tivite cu galben. Prima reacție, am alergat în casă și le-am spus: „A ieșit, a înflorit ghiocelul!” S-au uitat la mine voioși, apoi au venit cu toții și l-au văzut. Curios că numai unul ieșise, ceilalți au dat atacul în timpul nopții, fiindcă a doua zi erau cu zecile. Fusese o iarnă lungă și grea, și floarea aceea ne înviase pe toți. Pentru mine însă miracolul se terminase, mă învăteam acum pe lângă un zarzăr. Știam că în el, pe la apusul soarelui, poposește la această vreme, o pasăre ceva mai mare decât sfranciogul, o pasăre străină, doar în trecere, cu capul roșcat, și gura la fel, și fără cântec. Și i-am prins trecerea, se așezase tocmai în vârful și sta străină acolo. Am presărat pe jos boabe de grâu, dar nu s-a atins de ele. Mai știam că de îndată ce vine pasărea aceea, a doua zi, zarzărul e alb de floare, ca la un bal. Și-așa s-a întâmplat. Apoi, am plecat la școală la oraș. A fost sfâșierea copilăriei mele. Poate n-aș fi așezat niciodată în cuvinte aceste imagini, dacă n-ai fi tu, dacă n-ar fi spre ziua și dacă azi n-ar fi ziua patronului meu-copil. M-au numit așa, fiindcă m-au botezat în această zi, dar nașterea o declaraseră din 27 XII - n-a fost greu, tata era primarul comunei -, fiindcă eram cam firav și cam zbieram cică - pentru un loc în lume? Cine știe, toate se pierd în mister. Oricum, un țipăt și-o căărăuic pleacă de undeva și ele se aud și se văd prin timp. Ale mele pornesc de-acolo de la poalele munților Cozia, și-aseară, și azi-noapte spre ziua, mi le-am auzit și văzut. Aseară, mergeam cu ele după mine. Am plecat pe jos de pe 8 M., după altă porție de studiu de estetică, și-am ajuns, binenteles, pe P.32. Aceasta era, de fapt, ținta. Ce-o fi tot căutând pe-acolo? Platon expune mitul potrivit căruia ființele ar fi fost duble, dar prin voința Creatorului ele au fost separate și de atunci se caută continuu, nostalgic și neliniștit, în a-și găsi jumătatea. De fapt, Platon numai îl amintește, povestea acestui mit o spune

Continuare în pagina 10

Aristofan în Banchet, răsfițându-se în unghiul apolinicului. Oare eu mi-oi fi găsit-o? Jumătatea. Se pare că această căutare se încheie odată cu moartea. Oricum, mama ta a avut dreptate când ți-a spus că pe strada P., o să se facă drum bătătorit. Da, aseară: la fereastra dinspre balcon nu era lumină, deci la camera ta, sau are o fereastră și înspre strada unde era lumină, dar pusă o perdea cu dungi roșii? Dincolo, în sufragerie, era semilumină, de un roșu stins. Te aflai acasă? Am vrut să sun de undeva, dar mă simțeam atât de bun și de liniștit că n-am vrut să tulbur pe nimeni. Fiecare suferă singur, și e povestea lui. N-am cum întoarce timpul, Faust a făcut pactul și i s-a dat clipa. Dar despre aceasta într-o altă scrisoare. Acum vreau să motivez de ce totuși nu ți-am spus în scris gândurile mele mai de mult. Fiindcă am avut și mai am teama de a fi

expus. Mă înspăimântă gândul că cineva, în intimitate, le-ar putea citi aruncând o judecată grosolană, când în fiecare cuvânt e numai suferință. De aceea, dacă ți se pare mai potrivit, rupe-le! N-aș vrea nici în viitor să fie un motiv de scandal, de nefericire. Iată de ce la astfel de scrisori mă rețin, dar acum n-am altă ieșire din starea de dor și pentru continuarea romanului PROBLEMATĂ îmi trebuie un alt timp. E altceva când niște scrisori sunt publicate, ele devin un bun al tuturor, ca orice literatură. Dar iată, s-a făcut ziuă. Azi e Sf. Ioan și tu ești în mine cu toată ființa ta - acesta e lucrul cel mai important în această zi. Da, cred că da. Bineînțeles că azi voi trece pe P., și la fel, tot spre seară. Te sărut, T.

Fragment din romanul « Colina sau Povestea unei iubiri în corespondența ei »

daniela zeca

Crede că am ațipit. Exact o secundă, pe puntea de trecere de la seară la noapte. Lumina s-a retras, ca o pată tratată chimic. Ce-i asta? Un aide-memoire. Ca și cum ai înfrige grăunțe în tâmpla buretoasă a nopții. Să le ia vântul. Să le plimbe suav, pe deasupra creștetelor. Nu știi cine le-a pus, ale cui sunt...

Scriu un jurnal, care nu-i place lui Dumnezeu. Stă pe umărul meu, prins cu unghiile, ca un porumbel în cornișă. Veghează totul. Mă simt bine cu ochiul divin asupra mea. Blasfemie! În realitate, El ar fi bucuros să ia parte la ce se întâmplă acum, la mine în minte. În ultima luni, din săptămâna în care fac treizeci de ani. Pe urmă marți, iarăși luni... Mă dau înapoi câte-un pas din legenda mea despre tinerețe.

Eva și măruț de aur. Atâtea femei au trecut prin asta! Una mi-a și povestit: era de Crăciun și împodobește bradul pentru fiul ei. A început să plângă, peste fața până atunci surzătoare, plină de fard, cu beteala-ntr-o mână și cutia de globuri în cealaltă.

... Recitind până aici, ai putea crede că mă tem de ceva. Însă nu. Dar recapitulez, mă complac, mă complic. Cobor din pat și încerc, cu picioarele amorțite, să merg spre bucătărie. De multe ori trec așa, în nopțile lungi, de iarnă, din bucătărie în hol și-napoi, în cameră, fără să vreau nimic. Nici o carte nu-mi spune noutatea pe care o caut. Gustul acesta amar, de sub limbă. Îmi simt cerul gurii înfierbântat și sec.

Nu mă pot da deoparte din fața unui fel de-a spune «eu», cel care te face să pari buricul tuturor lucrurilor.

Ce fad să fii personaj în viața mea fără fapte! Dar să rămânem clari: un jurnal, nu e o povestire.

Pavel doarme în încăperea cealaltă. Îi deslușesc prin geam, curba spinării arcuită sub pături. Glasvandul împarte dormitoarele noastre, lăsând locul să pară un vagon rupt în două. Uși batante, de sticlă... O fantezie a mea. N-am bănuț că ea ne va face să ne furăm într-o zi, singurătățile. Ne suspectăm unul altuia fiecare cuvânt, când sună telefonul. Pe el îl caută rar, niciodată femei. «Da, da. Nu...» Răspund monosilabic, sprijinită în cot, de raftul bibliotecii. Ochii lui îmi umblă prin piele. Stă nemișcat, aproape că nu mai respiră. Disimularea mea a exersat: tot mai greu să ghicești, dacă e bărbat sau femeie.

Trec receptorul la urechea stângă. Pavel se

ÎNGERI PE CAROSABIL

mișcă în somn. Știu cum stă încordat, sub pături și cu pleoapele strânse, de aceea cer tare: «dă-mi un creion».

Se ridică fără o vorbă, trosnind sub el arcurile. Încep să notez. Scriu febril, țin hârtia cu mâinile amândouă și receptorul cu bărbia-n-cordată, aplecată spre umăr.

Pare ceva mai relaxat. Nu mă-ntreabă, ci așteaptă să-i spun: cine era, de unde, de ce a sunat. Sar mai multe pasaje. Agit laptele demachiant, dintr-un flacon și mi-l dau pe față, în puncte mici, albe. Le șterg apoi cu un tampon. Îl enervează baia mea de creme. Grimasele. Mă apropii cât pot de oglindă, înalt din sprâncene, mă uit la mine cu lupa.

«Te saturei vreodată de asta?»

«Nu, nu mă satur...»

Praful butoanelor de pe telecomandă. Îl pipăi cu degetele. Trec de pe un post de televiziune pe altul, ca într-un tunel cu pereți tatuati. Fiecare a doua încăperea e o cursă.

Stăm cu ecranul între noi și el varsă imagini. O, Doamne, pare atât de atentă și de preocupată lumea acolo!

Copilul lui Pavel, din flori. Mamă-sa îl trimite la noi, cu instrucțiunile aferente: a nu i se da apă de la robinet, a nu i se vorbi în diminutive (?!) Poartă cu el un dinte de lapte. Îl scoate uneori din buzunar și mi-l întinde. Duminica îngheț la mantinelă. El se mișcă ușor, traversând patinoarul. «Și acum... o piruetă pentru tine». Se învârte de câteva ori, îl aud cum tușește.

Are mânușile desperecheate. Intrăm într-un magazin, să-i iau altele. «Tu ești frumoasă»,

îmi spune dintr-o dată mergând și i-aș vedea tot zâmbetul, dacă n-ar avea fularul la gură.

Ne așezăm la o coadă. Vorbesc la telefon, minute-n șir, până îmi expiră cartela. «De ce nu dai telefoane de acasă?» Ne îmbrățișăm brusc, în stradă, ca o mamă cu fiul ei. Apoi mărșăluim împreună prin parcul pustiu, ca să scurtăm drumul. Pavel ne vede de sus și ne face semn: «am două prăjituri pentru voi».

Copilul îl strigă tare, pe nume și ceoul se pierde-nre blocuri...

Dorm puțin și mă gândesc la roman. De-o parte și de alta e marginea textului. Narativitatea absolută, ca o apă în subteran. Nu știu de unde s-o-ncep. Copilul năvălește în camera mea și se ghemuiește în pat. «De ce nu stai cu Pavel?» «Fiindcă sforăie». Se lipește de mine cu fruntea și bolborosește ceva, într-o limbă inventată. Ne amuzăm amândoi și încep să-l gâdil. «Îmi pare rău că plec mâine», îmi spune când se oprește din râs. Dau drumul la televizor și ne uităm la ecran, fără sunet. Nu sunt desene pe nici un canal. «Nu mă duc dincolo, mi-e frică de fulgere». Minte de câte ori trebuie să se apere. Îl mângâi încet, pe lobul urechii. Nu pot să-mi închipui ce-i spune el, maică-si, despre mine.

Să spui tot ce cunoști, într-un roman. Felul tău de-a gândi că zăpada are ceva funest. Amintirile despre un vecin pensionar care creștea porumbi în apartament. Mă duceau... uneori, în singurătatea lui plină de duhori și de păsări, cu câte o farfurie de supă.

Iubirea mea târzie, întâmplătoare... «Ști ce nu-mi place în Est?», mi-a zis într-o zi o ziaristă din Franța, lângă care stăteam, la un coloeviu: «aici dragostea durează cinci zile». De ce cinci și nu trei - nu pricepeam - am ricanat: «ai sâmbătă și duminică libere».

Sâmbetele mele cuminți cu duminica după ele, ca o rulotă... Mai nou, de vreo șase luni, mă-întâlnesc cu acest bărbat, care n-are nume în carte. Nici n-o să aibă. Între mine și el se consumă un amor textual, vinovat și fierbinte - ca o respirație găfăită. Ea zboară peste masă-nre noi puțin, doar câteva clipe.

Nu mi-a murit niciodată amantul. Dar el o să moară, fiindcă e cu mult mai în vârstă, iar eu nu suport nici în gând dimineața aceea.

Acest frison al neantului, care vine spre mine din el, mă împată de o fascinație neagră. Aici simt că începe livrescul: în această luxură de-a rămâne cu gându-napoi, într-un episod fără limite. Dar e numai o senzație grea, care trece tăvălug peste mine, apoi o pierd.

... Regrupez elementele unei descrieri. Și tocmai atunci trebuie să stau sub reflectoare și să pronunț cu sex-apeal: «bună seara doamnelor și domnilor, emisiunea aceasta vă propune... »

Iubitul de acum zece ani mă vede azi la televizor. Nu-nțelege nimic. Dă sonorul la minimum și se uită la mine, când camera mă ia în prim-plan. Nu pot să trec din jurnalul meu într-al lui, care e nescris și deci, volatil. Sunt iarăși captivă.

În aceste încăperi cu glasvand, despre care tot pomenesc, îmi duc viața ca-ntr-un acvariu. Romanul locuiește cu mine. Atâtea cuvinte, despre ceva nenăscut!

Ies în stradă, din nou ca o femeie fără operă. Nu mă deosebesc prin nimic de profesoarele cu care-am lucrat, vreo doi ani, în aceeași cancelarie.

Obsesia epicului se îndepărtează. Urmează o liniște ca după ploaie.

Mă-nec în ea, uit, merg în liniște până la stația de autobuz.

DACĂ DUMNEZEU AR FI MURIT

de IOAN BUDUCA

El mai straniu consens negativ al secolului al XX-lea se manifestă în evasi-unanimitate opiniei potrivit căreia nu cercetarea cauzelor primului război mondial are importanță ci studiul consecințelor sale.

François Furet recunoaște, în **Trecutul unei iluzii**, că nu se poate spune ceva rațional despre cauzele primei conflagrații mondiale, dar există suficientă îndreptățire pentru ca un istoric să afirme că nu s-a făcut mai nimic, în plan diplomatic, pentru a evita izbucnirea acestui război.

Într-un manual de istorie pentru liceele din Franța, François Braudel prezintă cauzele primului război mondial printr-un **per contrarium**. Dacă n-ar fi izbucnit războiul? Dacă n-ar fi izbucnit, mișcările socialiste s-ar fi instalat la putere în principalele țări occidentale ale Europei.

Teza **per contrarium** formulată de Braudel poate fi considerată și ca o explicație despre cauzele războiului. Ele devin tot una cu scopul. Această conflagrație a fost necesară, așadar, în primul rând pentru ca ideologia de clasă a socialismului să fie dizolvată în contrariul său bazat pe ideea de națiune.

Și unul și altul, și socialismul și naționalismul fac parte dintr-un mod problematic inaugurat de Revoluția Franceză, care, așa cum arată François Furet, lasă nerezolvată contradicția teoretică și practică dintre universal și național. „Toată puterea vine de la națiune”, spune Constituția revoluționarilor francezi, spre deosebire de cea americană, care spune: „Toată puterea vine de la Dumnezeu”.

Prin urmare, dacă egalitatea și libertatea sunt drepturi universale, este de așteptat ca ele să producă tensiuni internaționale, în momentul când, în numele egalității, libertății și fraternității, o altă clasă decât burghezia, proletariatul, iată, va ieși la lumina istoriei. Statele naționale burgheze vor avea de înfruntat o criză istorică născută din chiar miezul lor ideologic și constituțional, o criză în care se va auzi explozia drepturilor unei noi clase politice ce are despre sine o reprezentare supra-națională. De unde vin aceste drepturi? Din Declarația drepturilor universale ale omului și cetățeanului. Ce amenință noua clasă? Statele naționale burgheze, așa cum s-au constituit ele prin constituțiile inspirate din această Declarație.

Era iminentă o astfel de evoluție? Era ea cuprinsă în spiritul Declarației?

Sugestia aceluia **per contrarium** formulat de François Braudel este că statele burgheze de la începutul secolului nu erau pregătite să accepte această consecință logică, ideologică și politică a spiritului de la 1789.

Principiul național era încă extrem de activ în mentalitatea burgheză.

De asemenea, Braudel sugerează că primul război mondial a avut drept cauză acest scop: să nu ajungă partidele socialiste să împartă puterea cu partidele tradiționale ale societății burgheze din cauză că ideologia socialistă este trans-națională, iar la extrema ei, internaționalistă. Așa cum se va vedea în negocierea Tratatului de la Versailles, principiul naționalităților va fi socotit drept principiu de drept internațional, ca unul în numele căruia s-a întâmplat tot ce s-a întâmplat.

Ce stătea împotriva acestui principiu înainte ca războiul să-l consacre prin enormele sacrificii? Principiul egalității, libertății și fraternității clamat de noua clasă politică a Europei, proletariatul, și de Internaționala a II-a, „avangarda” ideologică a noii clase. Fraternizarea internațională a proletariatului punea sub semnul întrebării în chip revoluționar stabilirea sistemelor politice rezultate din ideologia nu mai puțin revoluționară a Declarației drepturilor universale ale omului și ale cetățeanului.

Acel **per contrarium** formulat de Braudel permite, însă, mai mult decât o explicație raționalmente-plauzibilă a cauzelor ce au dus la declanșarea primei conflagrații mondiale. Potrivit aceluia „ce-ar fi fost dacă n-ar fi fost”, primul război mondial devine o **contrarevoluție preventivă**, adică o mișcare istorică menită să facă imposibilă revoluționarea sistemelor politice burgheze ale Europei prin socialism. Prin consecințele sale politice, căderea imperiului țarist și a celui austro-habsburgic, această **contrarevoluție** îndreptată împotriva socialismului are și aspecte revoluționare pe stil vechi: răspândește republicanismul și întărește principiul naționalităților.

Dar consecința cea mai plină de urmări istorice stă în plantarea experimentului socialist, varianta sa extremistă, comunismul, în afara civilizației europene, în cel mai neașteptat loc strategic: într-o țară imensă, naivă, dar fără tradiții capitaliste și burgheze. Hiperconsecință: apariția unor socialisme naționaliste în alte țări puternic frustrate de război.

În acest punct, avem două istoriografii, în mod egal plauzibile. Una care poate susține o ipoteză conspirațională. Și alta care poate descrie evenimentele ca fruct al hazardului istoric.

Data fiind istoria socialismului pe întregul

curs al secolului al XIX-lea, rapida sa coagulare anarhistă și extremistă mai ales, mult mai plauzibilă pare ipoteza conspirațională, definibilă ca reacție rațională a întregii lumi burgheze împotriva „ereziei”.

„Erezia” își avea dreptul său teoretic la existență prin chiar consecințele ideologice ale Revoluției franceze.

Teoria ca teoria, dar practica?

Dacă rămânem în spiritul ipotezei conspiraționale, practica despre care e vorba în acest punct al istoriei poate fi, iată, pusă sub control, ca un experiment științific.

Un singur argument stă în picioare în favoarea ipotezei că experimentul a fost tot timpul sub control: felul cum s-a sfârșit. E unic în istorie ca un sistem politic-ideologic de anvergură comparabilă să se fi sfârșit precum comunismul sovietic: pașnic.

Argumentul are să cadă numai dacă și comunismul chinez se va sinucide în mod pașnic.

În fine, să vedem ce concluzii sunt de tras acum, după ce experimentul a eșuat.

1. Revoluția franceză nu-și poate duce consecințele teoretice până la consacrarea principiului egalității în domeniul proprietății. Principiul rămâne valabil în sens non-utopic numai ca egalitate în fața legilor și ca egalitate de șanse sociale.

2. Modelul capitalist are vocație universală datorită principiului libertății transferat în practicile piețelor economice și datorită consecințelor tehnologice ale științelor.

3. Capitalism. Științe. Drepturile universale ale omului și cetățeanului. Aceste trei **universalii** sunt produsul specific al civilizației europene moderne, tot așa cum Europa cea de dinainte de modernitate era o sinteză culturală între Grecia Antică, Imperiul Roman și Creștinism.

4. Principiul naționalităților se topește în principiul individualității, iar conștientizarea acestei revelații reduce în conștiința europeană postmodernă temeiul creștin al faptului de a fi individ cu drepturi universale de origine divină.

5. Declarația drepturilor universale ale

omului și cetățeanului are de dat seama despre diferența dintre „Toată puterea vine de la națiune” și „Toată puterea vine de la Dumnezeu”. Formularea constituțională americană are meritul de a nu întemeia idolatrii naționaliste, lăsând liber

patriotismul fiecărui cetățean în fața obligațiilor sale față de Dumnezeu.

6. Istoria imediată este controlabilă numai prin nelibera circulație a informației. Informația liberă ține de autoreglarea „naturală” a istoriei.

Concluziile sunt aceleași și dacă experimentul n-a fost organizat, ci e o desfășurare pur istorică de evenimente.

Cert este că un singur „eveniment” ar fi putut face posibil un asemenea experiment: „credința” că Dumnezeu e mort și că totul e permis fiindcă nu mai există Judecata de Apoi.

Potrivit aceluia „ce-ar fi fost dacă n-ar fi fost”, primul război mondial devine o contrarevoluție preventivă, adică o mișcare istorică menită să facă imposibilă revoluționarea sistemelor politice burgheze ale Europei prin socialism. Prin consecințele sale politice, căderea imperiului țarist și a celui austro-habsburgic, această contrarevoluție îndreptată împotriva socialismului are și aspecte revoluționare pe stil vechi: răspândește republicanismul și întărește principiul naționalităților.

vladimir bukovski

Vedem că documentul anterior (vezi Luceafărul nr. 9, p. 13, n.n.) nu este numai interesant: este un document istoric. Astfel a început faimoasa Ostpolitik, ce avea să devină mai târziu „destinderea” (sau razriadka, după termenul sovietic), pagina cea mai rușinoasă din toată istoria războiului rece. Știm că pe atunci nimic nu amenința Germania; știm de asemenea că ea n-a câștigat nimic de pe urma acestei politici, însă relațiile Vest-Est au fost mult timp infectate de virusul defetismului. A fost o cotitură care a făcut ca, renunțând la rezistența solidară împotriva comunismului de la sfârșitul anilor '40 și de la începutul anilor '50, lumea occidentală să se vadă constrânsă, în cel mai bun dintre cazuri, să-și ușureze forțele împotriva acestui spirit defetist și, în cel mai rău caz, să dea înapoi pentru a-și menține unitatea. În fond, întreaga politică mondială a ultimilor douăzeci și patru de ani este definită în acest document, iar, în 1993, nu s-a găsit nici măcar un singur ziar german important pentru a-l publica.

Acest lucru așadar nu interesează cu adevărat pe nimeni? Se poate oare ca, în zilele noastre, odată prăbușit comunismul, să nu simțim dorința, chiar necesitatea, de a da la lumină circumstanțele care au dictat lumii o atare politică, motivațiile promotorilor ei din social-democrația germană, de a evalua pagubele cauzate sistemului de apărare colectivă NATO, în fine pagubele cauzate popoarelor din Europa orientală și din URSS de o politică prelungind existența regimurilor comuniste cu vreo zece ani buni? Iar social-democrații? Oare ei nu simt nevoia să facă un bilanț cinstit a ceea ce a fost Ostpolitik a lor? Dimpotrivă, arhitecții care au construit Ostpolitik trec astăzi drept eroi și afirmă că falimentul comunismului în Est este rodul jocului lor „subtil” cu Moscova. Ce nerușinare! În cazul ăsta, Chamberlain s-ar fi putut proclama învingător în 1945: nu se semnase doar pacea cu Germania?

Iată în sfârșit exemplul unei alte țări - Japonia - care, în timpul tuturor deceniilor de după război, a stat la adăpostul umbrelei nucleare americane. Totuși, socialiștii japonezi au mers până la a primi un ajutor financiar ilegal de la Moscova prin mijlocirea unor companii și firme controlate de ei și pe care documentele CC le califică public drept „firme prietene”. S-ar putea crede că partidul socialist, cel mai mare partid din opoziție, dispunând de un număr ridicat de locuri în parlament și înzestrat cu o bază socială importantă, ar fi putut să-și asigure independența financiară.

Ei bine, nu: plin de datorii în 1967 (aproximativ opt sute de milioane de yeni), a dat fuga după ajutor la vecinul ideologic, s-a angajat în sumbre combinații legate de piața lemnului și a textilelor și s-a lăsat antrenat în joc. Cam prin anii '70 acest partid primea chiar bani de la Moscova pentru a-și asigura campaniile electorale. Nu e greu de imaginat ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi câștigat acele alegeri. S-ar fi văzut născându-se termenul de „japonizare”.

Lucrul cel mai uimitor: pentru legea japoneză, este vorba aici de o crimă ce ține de dreptul comun, or, documentele în cauză nu au interesat niciodată nici presa, nici justiția din Japonia. Dacă ar fi fost vorba de plicuri înmânate de oameni de afaceri japonezi...

În plus, în 1994, *New York Times*, care publicase dezvăluiri privind finanțarea partidului liberal japonez de către CIA în anii '50, a găsit că este inoportun să dea la iveală subvențiile acordate de KGB partidului socialist japonez în anii '70.

Și tot astfel de la o țară la alta și de la un document la altul. Unii nu vor să știe nimic pentru că de acum este deja ceva ce ține de trecut, ceilalți pentru că nu este încă trecut. Altfel, nu se dorea să se știe, deoarece comunismul era prea puternic; acum, când este prea slab, nu mai este necesar să se știe. Există prea multă, sau prea puțină informație. Se găsesc o mie și unul de motive, unele mai absurde

JUDECATĂ LA MOSCOVA (II)

decât altele, rezultatul rămâne același. Oameni, aparent cinstiți și serioși, îmi spun cu emoții și clipiri din ochi conspirative: „Din nefericire, e prea puțin. Ah, dacă ați pune mâna pe cutare hârtie, sau pe cutare alta!...” S-ar zice că, pentru un motiv în întregime misterios, eu sunt singurul om din lume visceral interesat în această afacere și, prin aceasta, obligat să fac cercetări și să aduc dovezi. S-ar crede că vreau să-mi incit aproapele la acțiuni reprobabile, mai degrabă nepotrivite, și fiecare își născocoște atunci un pretext pentru a se sustrage. Trebuie dedus de aici că, dacă ar fi vorba de acțiuni vechi de o jumătate de veac, ne-am putea dispensa de îndemnuri și dovezi. Pe naiba! A-i descoperi pe complicii crimelor naziste este o cauză sacră, o datorie de conștiință pentru fiecare. Să ne ferească Dumnezeu să arătăm cu degetul pe un comunist (a fortiori pe un complice al lui). Este indecent, este „vânătoare de vrăjitoare”. Surprinzătoare ipocrizie! Când, cum am lăsat noi să ni se impună această morală lacunară? Cum reușește omenirea să trăiască atâtea decenii cu o conștiință dedublată? Fără să ne sinchisim prea tare de considerații umanitare, continuăm să urmărim prin junglele Americii Latine octogenari ramoliți care și-au săvârșit nelegiuirile acum cincizeci de ani. Sunt ucigași, nu există iertare pentru ei. Ne spunem cu mândrie unii altora: Asta nu trebuie să se mai întâmple! Niciodată!, iar ochii noștri se umezesc de o sublimă lacrimă. Cât privește faptul de a-l judeca pe Honecker la ordinele cărui se ucidea în urmă cu trei ani - iertare! E cu puțință? Inuman! un om bătrân, un bolnav... Și-l lășăm să plece spre junglele Americii Latine (unde va muri de cancer).

Finlandizare la scară mondială.

Vacile sacre ale Kremlinului

Merită osteneala să spunem că, din pricina mnechibzuitei noastre dedublări de conștiință, comuniștii occidentali sunt de mult timp transformați într-un grup privilegiat care ne-ar duce cu gândul la vacile sacre? Totul le este îngăduit, li se iartă dinainte orice josnicie, orice crimă, care l-ar costa pe un om normal ani de închisoare. Faptul, de pildă, că nu trăiau decât din bani sovietici - lucru pe care-l respingeau categoric încă acum mai puțin de zece ani și despre care era „prost văzut” să se vorbească în public. Astăzi documentele sunt aici, iar chitanțele și toate detaliile privind banii vărsați de KGB sunt expuse în amănunt în ziarele din Rusia,

însă indiscreția care privește în mod tacit acest subiect rămâne în picioare în presa occidentală. Pentru a o spune mai limpede, este vorba nu de o indiscreție, ci de un tabu, ceva în genul tăbliței, „Aici nu se fumează”. Încercați să aflați cine, „aici”, nu fumează și pentru ce! Cine a luat măsura asta? Pe cine a consultat? Ce fel de Politburo clandestin a luat această decizie; după un vot „pe rând”?

Nu este asta o enigmă? Căci nu mă gândesc la vremurile Kominternului despre care s-a scris și mult și bine și față de care poate că publicul s-a blazat, vorbesc de timpul nostru. Cei ce au luat parte la aceste „activități” sunt încă în viață și ar trebui să dea seamă de actele lor. Căci, chiar și în țările în care seamă de a primi bani din străinătate în scopuri politice nu este considerat o crimă, astfel de depuneri, înfăptuite în secret „scurt-cir-

cuitând legislația fiscală, ar trebui să rețină atenția autorităților. Acest lucru i-a adus închisoarea lui Al Capone și un tratament sever lui Sipo Agnew, vice-președintele Statelor Unite.

Cu toate acestea nici o țară din lume nu procedează la o anchetă asupra activităților financiare ale comuniștilor locali, când este vorba, în cel mai bun caz, de operațiuni de escrocherie de o colosală anvergură. Acesta este scopul pentru care, încă din 1969, Moscova, doritoare să reglementeze acest tip de activități, a creat un „fond special de ajutorare a organizațiilor muncitorești de stânga” pentru un total de 16.550.000 dolari subvenții anuale.

Este de la sine înțeles că principalul comanditar era Moscova, a cărei participare era de 14.000.000 dolari, însă frații din Europa Răsăriteană își aduceau și ei obolul pe măsura mijloacelor lor: cehoslovaci, români, polonezi, unguri cu o jumătate de milion fiecare, bulgarii cu 350.000 dolari, germanii de est cu 200.000. Printre cei mai importanți treizeci și patru de beneficiari din anul acela au fost P.C. italian (3,7 milioane doar pentru primul trimestru!), P.C. francez (2 milioane), P.C. din Statele Unite (1 milion), cele mai modeste fiind „Frontul de eliberare al Mozambicului” cu 10.000 de dolari și secretarul general al P.C. din Sri Lanka, tovarășul Vikremasitkhe, cu 6.000. Și lucrurile au mers tot așa până în 1991, cu rezerva că numărul beneficiarilor a crescut până la cincizeci și opt, iar dotarea P.C. american, de pildă, a atins 2 milioane. În 1990, ultimul an al existenței sale, Fondul a atins 22 milioane, iar numărul beneficiarilor s-a ridicat la șaptezeci și trei „partide și organizații comuniste, muncitorești și democrat-revoluționare”.

Participarea sovietică la Fond a sporit proporțional. În 1980, ea atingea 15,5 milioane, în 1986, 17 milioane, în 1987, 17,5 milioane, iar în 1990, suma totală de 22 milioane. Criza comunismului acutizându-se, frățiorii din Europa de Est încetaseră să mai coticizeze, unii după alții lășându-i grija „fratelui mai mare” să soldeze conturile Revoluției. Aveai pentru ce să te simți emoționat:

„Începând din anii '70 pentru polonezi și români, și din 1987 pentru unguri, tovarășii noștri, invocând penuria de devize și dificultățile financiare, au încetat să mai verse

bani la Fond. În 1988 și 1989, Partidul socialist unificat din Germania, Partidul comunist bulgar, fără să indice motivele, s-au abținut să verse contribuțiile care erau așteptate din partea lor, iar fondul nu a mai fost constituit decât datorită mijloacelor puse la bătaie de PCUS. Plățile făcute de cele trei partide comuniste atingeau, în 1987, 2,3 milioane și constituiau aproape 13% din totalitatea fondurilor disponibile, comunica Comitetului central cu îngrijorare șeful secției internaționale, V. Falin. Majoritatea acestor partide ne-a adresat cereri argumentate cum se cuvine pentru continuarea acestui ajutor financiar iar unele au cerut ca el să fie substanțial sporit.

O altă problemă, nu mai puțin îngrijorătoare: dolarul era în continuă scădere, netrebnicii aia de capitaliști, subestimând în aparență acea „formă de solidaritate internațională”, nu erau în stare să-și stăvilească inflația! Ce dilemă! În vreme ce, pe de o parte, scopul operației era să ducă la slăbirea capitalismului, se pomeneau în situația de a suferi de pe urma slăbiciunilor lui. Cum s-o scoată la capăt? S-a găsit o ieșire: șeful care prezida pe atunci secția internațională a Comitetului Central, Anatoli Dobrinin, (chiar acela care, ambasador cândva al URSS în Statele Unite, își dobândise în mediile liberale americane reputația unui om politic pro-occidental, deschis, cu care „se puteau face afaceri”), a propus pur și simplu să vireze toate cheltuielile într-un cont în monedă mai stabilă, rubla convertibilă, ceea ce s-a și făcut. Și s-a cifrat participarea sovietică la 13,5 milioane de ruble atât pentru anul în curs cât și pentru cel următor, care l-a văzut pe nu mai puțin „pro-occidentalul” Valentin Falin înlocuindu-și colegul „cel deschis” în fruntea secției internaționale. Spre sfârșit, totuși, alarmele inspirate de dolar au trecut pe planul doi; frațiorii din Europa de Răsărit s-au răspândit care încotro și, pentru ultimul an, 1990, Banca de Stat a URSS a debursat totalitatea de 22 milioane în dolari frumoși.

După cum se vede, șederile îndelungate prin capitalele occidentale nu tezeau din avântul revoluționar, iar falimentul iminent al Imperiului nu slăbea sentimentul de solidaritate internațională. Remarcă cu atât mai curioasă cu cât, în toate cazurile, decizia emana de la un birou politic prezidat de Gorbaciov, secretarul general cel mai liberal, cel mai pragmatic, cel mai pro-occidental pe care l-a avut vreodată Occidentul ca partener pentru „a face afaceri”. Tot ceea ce s-au străduit acești „liberali” să realizeze a constat în a face să dispară dovezile, în teama lor ca exportul ilegal de devize în țări vecine să nu fie divulgat în mod deplasat și să nu vină să mineze încrederea Occidentului în „glasnost” și în „perestroika”. La vremea respectivă, acordarea de credite de către Occident era marca grijă a „reformatorilor” de la Kremlin, iar un exces de zvonuri asupra destinației ultimei a acestui buget în totalitatea lui nu prea putea să favorizeze business-ul. Pe scurt, au încercat să înlocuiască contrabanda directă de devize cu procedee de finanțare mai subtile, prin mijlocirea „formelor prietene”. Propunerea a fost examinată de Biroul politic, a fost studiată de secția internațională a Comitetului central, a constituit obiectul unor convorbiri cu clienții, dar a fost respinsă. Anatoli Dobrinin avea să facă în legătură cu acest subiect darea de seamă următoare:

„Multe firme controlate de partidele comuniste sunt economic fragile, au relații și posibilități comerciale limitate; unele sunt

chiar deficitare. Doar întreprinderile anumitor partide-frăți-partidele francez, grec, cipriot și portughez - sunt în măsură să-și dezvolte, având sensibil de câștigat din acest lucru, colaborarea cu organisme sovietice de comerț exterior. Procentul de contribuție a acestor întreprinderi la bugetul Partidului este în general foarte modest: de la 1 la 5% beneficii sau avansuri asupra contractelor stabilite. Activitățile financiare ale firmelor și întreprinderilor aparținând partidelor comuniste sau infiltrate de ele sunt sever controlate de organisme fiscale și financiare ale țărilor interesate. Sumele de bani mai mult sau mai puțin importante vărsate de aceste întreprinderi în favoarea caselor de bani ale Partidului pot fi obiectul unor speculații constante din partea mediilor de informare burgheze. Fără să nege în principiu posibilitatea de a primi o asistență prin mijlocirea organismelor comerciale, tovarășii noștri din partidele frați consideră că «acesta este un mijloc mai puțin discret și care ascunde multe primejdii» (G. Plissonnier, PCF).

Beneficiind vreme îndelungată de un ajutor pentru organizațiile muncitorești de stânga, partidele contau pe menținerea acestei forme de solidaritate la adresa lor. Pentru unele dintre ele, în primul rând pentru partidele ilegale, asistența Fondului este unica sursă de finanțare a activităților lor; pentru altele, ea acoperă o parte importantă din cheltuielile lor în domeniile organizării, sarcinilor politice și ideologice (îndeosebi pentru editarea și difuzarea de ziare și alte tipărituri).

La ora actuală, nici partidele-frăți nici organisme sovietice de comerț exterior nu sunt pregătite să asume această asistență utilizând canalele comerțului exterior. Pentru

Șederile îndelungate prin capitalele occidentale nu rezeau din avântul revoluționar, iar falimentul iminent al Imperiului nu slăbea sentimentul de solidaritate internațională. Remarcă cu atât mai curioasă cu cât, în toate cazurile, decizia emana de la un birou politic prezidat de Gorbaciov, secretarul general cel mai liberal, cel mai pragmatic, cel mai pro-occidental pe care l-a avut vreodată Occidentul .

majoritatea partidelor este pur și simplu inacceptabil din lipsă de întreprinderi sau de firme adecvate. Însă aceste partide au nevoie mai mult ca niciodată de ajutor financiar.

Pe scurt, clienții se făceau că nu aud și nu voiau să-și schimbe romantismul revoluționar pe niște griji prozaice de negociator. Cu toate acestea Moscova nu a dezarmat: pentru exercițiul următor totul a reînceput: discuții, dări de seamă la Comitetul Central, de data asta sub redactarea lui Falin. Se reia aceeași argumentare, numai că acum știm în mod detaliat la ce erau folosiți acei bani:

„Direcția partidelor-frăți apreciază mult această formă de solidaritate și o socotește de neînlocuit prin alte tipuri la asistență. G. Plissonnier (PCF) a spus-o din nou, recent, subliniind că subvențiile Fondului nu alterau cu nimic autonomia partidelor comuniste în ceea ce privește luările lor de poziție asupra oricărei probleme politice. Totuși, suprimarea sau reducerea acestui ajutor ar aduce grave prejudicii muncii Partidului, mai ales în toate manifestările de ordin național (alegeri, congrese,

conferință), care cer cheltuieli substanțiale”.

În cele din urmă Moscova nu a izbutit să îndepărteze de la mamelele sale fraterne pe toți acești sugaci comuniști pentru a-i pune la regimul „principiului socialist de randament comercial”, deși s-a încercat acest lucru în fiecare an. În 1991 încă, la un an de la faliment, era iarăși întâlnit același G. Plissonnier, membru al Comitetului central al Partidului comunist francez, pentru un „schimb de vederi asupra dezvoltării relațiilor de afaceri cu PCUS și propuneri privind relațiile comerciale și economice asumate de firmele prietene”.

Nu este greu de calculat că începând doar din 1969, și sub această formă de „solidaritate internațională”, Partidul comunist francez nu ar fi putut încasa mai puțin de 44 milioane dolari, Partidul comunist din Statele Unite cam 35 de milioane. În total, socotind din 1969, Moscova va fi plătit fraților ei aproximativ 400 milioane de dolari, fără a mai lua în considerare alte forme de finanțare. Sunt sume considerabile. Se poate oare să nu intereseze ele nici autoritățile fiscale sau financiare, nici băncile din Europa Occidentală? Căci, în sfârșit, este vorba în esență de bani occidentali, risipiți pentru a salva fiecare nou „porumbel” al Kremlinului de „uliii” aceleiași Kremlin (sau, după perioade, „reformatorii” de „conservatorii”), bani care sunt preținși acum, și cu dobânzi încă, de la popoarele ruinate ale fostei URSS. Banii, așadar, pe care i-ați abandonat voi înșivă pentru a salva sistemul comunist internațional! Ar trebui să vă recuperați datoriile de la propriii voștri comuniști. Nu-i mai simplu și mai drept? Cu atât mai mult cu cât nu le veți căpăta niciodată de la o Rusie prăpădită.

Dar nu, ei nu vor. Ei înțeleg că o asemenea anchetă nu i-ar duce pe banca acuzațiilor doar pe comuniști.

„Partidele destinate” se văicăreau degeaba de sărăcie, asistența pe care le-o procura Moscova prin mijlocirea formelor prietene oferă un supliment substanțial bugetarilor. Eu nu dispun de documente suficiente pentru a le estima anvergura.

În aparență, unul din primele partide comuniste occidentale care a adoptat „principiul socialist de rentabilitate” a fost PC Italian, care era pe atunci important și cel mai influent din Europa. Trecând în revistă listele de clienți ale Fondului internațional, am notat cu neliniște că tovarășii italieni dispăruseră complet, în timp ce mai înainte erau primii pe acele liste, din moment ce primeau 3,5 milioane pe semester în 1969. „Bieții de ei, mi-am spus, au fost probabil victime ale rigorii lor morale și ale cinstei lor, cum n-au vrut să-și compromită credința într-un «comunism cu față umană», Moscova i-a privat de ajutorul ei frățesc”.

Iar în realitate, tovarășii italieni făceau la vremea aceea minuni de eroism: se distanțaseră de Moscova în problema drepturilor omului, condamnaseră invazia sovietică în Afganistan, susțineau „Solidaritatea” în Polonia, pe când noi, ca niște cinici ce eram, nu vedeam aici decât manevre. Trebuie să mărturisesc că mi s-a întâmplat să-mi reproșez acel cinism. Alarme inutile: PC Italian nu era deloc amenințat cu dispariția prin exces de probitate. Dimpotrivă, raporturile sale cu Moscova nu făcuseră decât să se consolideze, Politburo emițând chiar o rezoluție asupra întăririi colaborării cu PC Italian, cu puțin timp înainte, în octombrie 1970, ci își aranjaseră vizibil relațiile financiare. Cel puțin se străduiseră, dacă dăm crezare documentelor,

**În românește de
Ileana Cantuniari**

maria d'alba

Eclipse de dor

Gânduri rebele
refugiul și-l fac
pe colțul de stele
prăvălite-n lac.

Speranța-i iară
în renovare,
clipele zboară
înspre uitare.

Destin incolor,
iubiri uzate,
eclipse de dor
neretușate.

Viața ne-mbie -
venin în floare,
cine-o să fie

victima, oare?

Crescută-n vise
moartea mă doare!
din semne-nchise
mi-e a plecare...

Scuturând tăcerea

Olog de lumină
frigul se târăște,
pentru care vină
împăienjenește?

Tăcerea, atinsă,
cade din cuvinte,
când se lasă prinsă
nu cumva mă minte?

Neîncăpătoare,
ziua-n prag mă ține,
doru-i o eroare
ce mereu revine?

Naufragiu

Din urmă-un gând m-ajunge iar:

moartea e cel mai lung popas?
dau să-l alung dar e-n zadar
părerii de rău ca bun rămas...

... Ninge peste absența ta
cu fulgi tot mai apăsători!
de dragul cui vei căuta
umbra tăcerii s-o măsoari?

Sub streășina pleoapei crescând
sloiuri, - cuvintele se sparg,
le-adună visele pe rând
din cioburi țesându-și catarg...

Stărnind tăcerea

Tăcerea din cuiu
deși clocește
ouă de Cuvânt,
cine-o stărnește?
că iar mă arde
ochiul ei flămând!
hipnotizându-mi
fiecare gând
se-ncolăcește

de el și-l mușcă,
pareă-i un șarpe
scăpat din cușcă!
În agonie
zadarnic mă zbat
din vise să scuip
veninul lăsat...

La bordul Cuvântului

Ce-nghesuială-i în Cuvânt!
Cine intra-va-n locul meu
când n-o să-mi pot lua avânt?
o să ne recunoaștem greu?
Mi-e gândul aburit, nu pot
zări prin el pe unde suntem,
călătorind fără Pilot
de o avarie mă tem!
Aș vrea din mers ca să cobor
dar ușile nu se deschid!
cu lacrima, - bulgăr de dor,
încerc să fac spărtură-n zid!

ion mărgineanu

Imensul interogatoriu

și cuvântul -
același cadavru
ce nu vrea să se înnoiască
2
cărți pe tarabe -
lut adâncindu-și venele crăpate
3
poezia în parc
numărând frunzele, cuiburile
pe străzi câini cu banderole
și certificat de șomer
4
în locul tău valul -
mefisto denivelând lumina
și țărnuț-tineretea ta trecătoare
5
Doamne, repet; și grijă
ca viața și moartea mea să fie veșnice
Cruță-ți propria veșnicie
nu mai vreau altă întâlnire la interoga-
toriu
adică la cer
6
și cerul-imensul interogatoriu
7
Sfânta Treime-memoria sărutului din
Grădina

Ghetsimani
peste tot soare-urechea stângă a
tristeții
8
pe marginea Mureșului condensând
aerul
apa vorbește în somn-undiță în vierme
de gală
9
și Ierusalimul-pâine tăiată-n felii
de ură și gloanțe, pâine fără țară
10
cățelul sub scări-duhnind a bar de
noapte
și maică-sa îmblânzind falși
îngeri ai Ierusalimului
11
copil din flori strigătul nopții
și stelele-cățiva centimetri de eroare
în sus
de eroare în jos
12
și pescărușii în doliu
aliniati la catafalcul otrăvitei ape...

13
și balconul-ușă întredeschisă
luată drept abator

și trupul-luceafăr de ziuă
agățat cu capul în jos
bulele ce-i ies pe nări sunt cuvintele
14

Doamne, fata culegea maci din holdă
și-acum e simplă șpagă între zi și
amurg
ochii cuvintelor după ea se scurg
ochii ploilor durerea-i o parcurs
parcă-s lovit în cap, nu demiurg
15

și tata - cetățean de onoare al
cimitirului
orfelinat al decedaților
16
cad pietre pe memorie -
ulecele ce se umplu cu sânge
golite de sejurul pleșuvilor vulturi
17

cu îngerii se vorbește doar noaptea
precum arborii numai noaptea cresc
18
primăvara a trecut peste cuvânt
precum muma peste nașterea întâiului
fii
dar eu întemnițatul lui sunt viu
amenințat să scriu, să scriu...

19
și Ampoiul-căciulă pe-o ureche a verii
nu bronzăți cuvintele,
nu se mai pot destăinu
20
și pădurea - regimente de condamnați,
felinare stingându-se unul câte unul
spre vârful muntelui

21
iarba se culcă printre litere
logodindu-se cu încăpățânarea lor
22
și aerul cel mai somptuos palat
și Rugăciunea la Mănăstire
ducând hainele la spălat

23
par haine vechi măicuțele
din apropiere sunt doar straturi de
iarbă
tăvălite de Semnul Crucii

24
vecernie în munți-pâine obosită
dantelată de Rugăciune
25
pe covor Crucea albă
cum să mă învelesc cu puritatea ei
fără s-o mototolesc?

Apa nu vrea să stea, pernă, sub cap
și pământul -
întuneric presat
ce se pierde în corul de îngeri
2
îchide Tu ochii durerii

și spală-i albia de glod
să înflorești în lut ca merii
la care țurțurii mai rod

pe-o sorcovă încovoiată
și solzii stinși de anotimp
nu adevăr într-o erată
ci-n schimb monedă în Olimp

înspăimântat de-averse lucii
fă din iubire-același rond
să găzduiești doar Semnul Crucii
sub buela Ta de-aur blond
3
a doua noapte e pământul
4

auzeam sufletul în leagăn
cum învață să meargă pe jos
lumina pareă avea un cearcăn
ducând totul spre Isus Cristos
îl simțeam în tălpi cum se-nspină
și pielea creștea și mai frumos
încărcându-se de cer, lină

purta pașii spre Isus Cristos
și îl vedea, dureri altoind
din tot ce părea a fi pe dos
cu-ncăpățânare oarbă iubind
înălțarea spre Isus Cristos
surădea când tuna, fulgera
sângele negru de furios

și-n aceleași haine cerești umbla
limpezind totul spre Isus Cristos
singur l-am zărit săpând, săpând
trupului mut cândva arțăgos
a țipat bulgări pe el, și blând
a plecat anume la Isus Cristos
5

Doamne, ce-am iubit? cât am iubit?
azi nu știu să mai umblu pe jos,
la curtea Ta sufletu-i fericit
că-l are sftenic pe ISUS CRISTOS!

1
te mai iubesc cu disperare
pe tâmpla bobului cel sfânt
ce schimbă flacăra c-o zare
în care-i rană grea răsfânt

dealuri și munți mâinile tale
întore la rădăcină ploi
și printre brazde cresc petale -
talpa de case de sub noi
2

octombrie
gânduri ce se bat cap în cap
frunze-obosite clipe,
spălate cu luciul pietrelor
să poată răbda capriciile singurătății
și marea, rană caldă încă la subsuorile
pescărușilor

mărunțind răsăritul pe catarge
să nu li se-nec bronhiile
trasă de păr la țarm
apa sub bătaia reflectoarelor
frigul fuge ca un copil
(trasă de păr la țarm)
3
în orașul acesta
umblu după femei frumoase,
îmi lăcrimează buza
dar îmi răspund mereu pietrele cetății
orfane, vitrege, bătrâne și viforoase
pletoase inimi ale libertății.
printre ele bufnița-
oala de fierț întunericul
(în orașul acesta)
4

trage pământul peste mine
cum eu peste cuvânt am tras
hlamida zborurilor pline
și-a lacrimii fără popas

vor fii-ntre bulgări unii care
în ruptul capului nu vor
să se întoarcă-ntunecare
și-o iau la goană pe răzor

nu-i blestema, deschisă poartă
sub rugăciuni fă din sicriu
încovoiați de-aceeași soartă
mă vor drept pernă-ntr-un târziu
pustia de-ar fi să te-ajungă
stai lângă mine cimitir
îți dau viața slovei lungă
îmi lași viață să respir.

5
pe podul revoluționar sângele Eroilor
-
pilon revopsit
Jos apa -
cadavru sunetelor

6
câinele trage o rămă de urechi
eu o pansez
crengile îi fac nervi
eu le promit frunze

7. și cimitirul-acvariu de sicrie sparte

8. și Sovata-încinse vecernii de sare

9. și sângele - alfabetul morse al
Dumnezeirii

10. și izvoarele-șorțurile apei

METAFORA AGRESIVĂ

de CLAUDIA ENE

Una dintre modalitățile prin care editorialiștii încearcă să ne influențeze opiniile este un anumit gen de metaforă oarecum șocantă pe care aș numi-o metaforă agresivă. Caracteristica ei ar fi următoarea: are ca scop direct atragerea atenției cititorului prin stabilirea unei apropieri semantice între cuvinte care desemnează realități foarte diferite. Termenii metaforizați aparțin realității politice, iar cei metaforizanți pot aparține de pildă realității rurale, cum se poate remarca în numeroase editoriale ale „Evenimentului zilei”. Câteva exemple: „Ne-am așteptat de la noii stăpâni să țină deoparte de **izlazul împungerilor între berbecii politici** a unor lucruri sfinte pentru noi, românii: Patria, Biserica, Istoria” (nr. 1369, 21-22 decembrie, 1996); „După noiembrie 1996, s-a încins, pe **maidanul comun al presei și politicii**, o gălceavă despre cauzele fundamentale ale spectaculoasei răsturnări produse prin alegerile parlamentare și prezidențiale”; „Se împart șefiile, se taie, **felii-felii, halca lăsată de fosta putere**”; „de la bălțirea pur și simplu la **bălțirea cu sclipici**” (nr. 1366, 18 dec. 1996). După cum se observă, toți acești termeni metaforizanți (**izlaz, maidan, halcă, bălțire**) denumesc realități rurale pe care autorul le transferă în realitate a politică: spațiul politic devine izlaz, spațiul public devine maidan, iar puterea politică nu e nici mai mult nici mai puțin decât o halcă (metaforă de altfel curentă în presa actuală). Acest transfer de sens are în mod clar o intenție depreciativă, ironică, dar în același timp poate fi considerat un transfer de sens agresiv: metaforele sunt special căutate pentru a șoca, insistându-se astfel cu orice preț pe captarea atenției cititorului. Oricare ar fi sfera semantică din care sunt selectați termenii metaforizanți, aceștia sunt aleși pentru a-l surprinde pe cititor fie prin duritatea lor, fie prin alăturarea îndrăznească a unor cuvinte altfel incompatibile semantic sau stilistic: „**Cancerul partidului** de guvernământ a constat în felul de a governa”; „**PDSR-ul...** vezi Doamne! **apucat de o pântecăraie a sincerității**, le-a spus alegătorilor în față că ei nu-și pot permite astfel de promisiuni” (nr. 1335, 11 nov. 1996). Toate aceste metafore pot fi considerate fără îndoială deosebit de expresive, însă pe cât de evoluată se arată a fi capacitatea de asociere a două realități foarte diferite, pe atât de rudimentară este preferința pentru o realitate metaforizantă vulgarizatoare și, prin exces, până la urmă monotonă.

bujor nedelcovici

«TREBUIE!»

12 februarie

Întâlnire cu Șerban Cristovici care citește **Al doilea mesager**. Fusese de părere că romanul merita să fie publicat. De aceeași opinie a fost și Monica Lovinescu. Șerban Cristovici este un om delicat, cultivat, cu o voce puțin tremurată, mănâncă în grabă și deodată... are o remarcă scilpitoare. Inteligența care strălucește!

* Locuiesc la C. L. Acceptat... Suportat cu dificultate... Înainte toți erau foarte amabili cu mine. De când au aflat că am cerut azil politic sunt evitat. Înțeleg. Încă unul pe capul nostru, chiar dacă eu nu vreau să cad pe capul nimănu.

* Convorbire telefonică cu Paul Goma care recomandase publicarea romanului **Al doilea mesager** la „Editura Albin Michel”, unde conduce o colecție de traduceri. Îl întâlnisem în 1985 la Monica Lovinescu. Locuia în apropiere. Nu ne cunoscusem prea bine în țară. Făceam parte din grupuri diferite. Dar în seara aceea... avea în priviri o curiozitate sceptică și un aer superior. Simțeam că nu admitea să ai o părere contrară și nu avea prea multe îndoieli. Poate în situația lui nici n-ar putea să aibă prea multe ezitări.

* Prepar declarația pe care vreau s-o fac la postul de radio „Europa liberă”. Scriu pe un scaun. Îmi adun foarte greu gândurile. Uncori, când vorbesc, mă bălbâi...

* Am făcut o cerere pentru obținerea unei camere la „Cité international des arts”. Primarul Arondismentului 12 îmi scrie că va încerca să-mi rezolve problema locuinței. Am puține șanse.

* Nimeni nu-ți dă nici un sfat: unde să te duci, ce drepturi ai... Toți pe care îi întreb au aerul că au uitat. Parcă ar vrea să-mi sugereze: „Nici eu n-am știut! Sparge-ți singur capul!”

* Telefon de la cumnata mea de la Geneva. Îmi spune un lucru atât de neplăcut încă nu am auzit. Ființa se apără singură refuzând să asculte o absurditate... Nu mi se iartă că la vârsta mea și cu „profesia de scriitor” am „îndrăznit” să rămân în Occident. Când am trecut prin Germania, cineva mi-a spus: „Dar tu nu poți la Paris decât să speli vasele! N-ai nici o meserie și nici o șansă! Ce înseamnă să fii scriitor?!”

Fie binecuvântat spectacolul! Te salut și mă aplec în fața ta: DELIR!

15 februarie

* Văd pe peronul metroului o femeie tânără îmbrăcată cu o haină de blană. Ținea în brațe un câțel alb. La fiecare pas haina i se deschide lăsând să i se zărească picioarele lungi, ciorapii negri și în rest... Era fără fustă, doar cu chiloți. Pentru „o secvență” ca asta merită să trăiești la Paris!

* Am primit o cameră la „Cité international des arts”. Seara mă întorc la C. L. N-am puterea să rămân singur. Uncori mă sprijin cu mâinile de pereți.

* Fac multe dușuri cu apă caldă pentru a-mi încălzi trupul. Îmi este mereu frig. Am început exercițiile Yoga. Îmi regăsesc corpul cărui trebuie să-i dau mai multă atenție. Exerciții de concentrație și meditație. Yoga! Oare ce însemna? Exercițiu sau „uniune”? Cred că uniune sau comuniune (sinonim cu religie: **religare**) cu Principiul Suprem. Repet

la nesfârșit cuvântul: „Trebuie”. Devine un fel de **mandala** spre care îmi îndrept privirile. Cu timpul se transformă într-o rugăciune, așa cum repeta călugărul din **Povestea pelerinului rus**. Și eu îmi continui călătoria rostind mereu același cuvânt: „**Trebuie!**” care a devenit sinonim cu Iisus, Budha, Râmăkrishna, Mahomed sau Yahve...

19 februarie

* Întâlnire cu Alain Paruit care a tradus magistral **Al doilea mesager**. Foarte cald și prietenos. Povestim fiecare „aventura” pe care am trăit-o: eu „acolo”, când s-a anunțat la radio „Europa liberă” publicarea romanului, masa rotundă la care participase: Monica Lovinescu, Șerban Cristovici, Virgil Ierunca și Alain Paruit Apoi... e rândul lui Alain să-mi împărtășească amănunte privitoare la traducere, publicare ecourile din presă, trimiterea pe „căi clandestine”, a romanului în România. Îmi amintesc că M. M. îmi telefonase la București pentru a mă informa de apariția romanului. Mi-a spus: „Rochia pe care mi-ai trimis-o este foarte frumoasă”. Eu înțelegeam că e vorba de manuscris. „Am ieșit cu ea într-o seară la un restaurant și toți au apreciat-o”. Și eu înțelegeam că romanul va fi în curând publicat. Alain m-a invitat să cinăm la un restaurant. Am mâncat „crêpe bretonne” și am continuat să discutăm cu însuflețire. Mi-am amintit de seara când am aflat, de la postul de radio „Europa liberă” că am obținut **Premiul Libertății**, acordat de Pen-Clubul francez. Bucurie, teamă, singurătate... În casă urla o „fericire însingurată”!

* Nu m-ai fi căutat dacă nu m-ai fi găsit”. Eu am găsit, chiar dacă încă mai caut.

* Am o cameră a mea: patru pereți și o masă la „Cité international des arts”. Mai întâi trebuie să termin romanul pe care îl scriam în țară: **Dimineața unui miracol**. Dar o altă idee și un alt roman mă obsedează. Trebuie să mă salvez în scris! O terapie! Chiar dacă nu pot decât să „grifonez”, să zgârii hârtia, să evadesc din hățurile și hărțuiriile cotidiene. Dacă am titlul... am romanul: **Îmblânzitorul de lupi**.

Note disparate:

- În timp ce proprietarul restaurantului râdea, el începe să gândească în fragmente scurte, **flash-uri** de amintiri și meditații.

- Imaginea de început de R. în mijlocul străzii. Noapte de iarnă. Ea ținea mâinile ridicate în semn de rămas bun. O femeie singură în mijlocul unei străzi pustii. Noapte de iarnă cu viscol și fulgi de zăpadă...

- Voci! Glasurile lor se intersectează. Alteori vorbesc singuri. Trebuie găsită **une mise en pages** și un stil adecvat.

- Restaurantul este o placă tumantă a emigrației. O odisee a exilului românesc. Nevoia de a fugi, de a căuta un ideal pierdut. Marea călătorie inițiată de un popor care a pornit, pentru prima dată, într-un „exod” și în căutarea „pământului promis”.

- Dorința de a stăpâni iraționalul și „timpul dement” în care trăiește Europa. „Tragicomicul Apocalipsei Anului 2000”...

- Am un personaj: Alex, fostul ziarist. Și dacă am titlul și personajul principal... am tot romanul. Fără scheme prealabile!

Trebuie doar să încep să scriu...

Păcatele tinereții

LA ROȘIORI, CÂND ÎNFLORESC TURCALEȚII

de DAN-SILVIU BOERESCU

Poetul STAN V. CRISTEA (*Vârsta mă arde*, 1987; *Străluminări*, 1996), după ce și-a făcut mâna cu cataloagele bibliografice ale periodicelor din Roșiori (1993) și Alexandria (1994) și a comis monografia reședinței județului Teleorman (1994), s-a încumetat de-o enciclopedie, un *Who's Who upon Vedea*, adică a tipărit la editura Teleormanul Liber (Alexandria, 1996) nici mai mult nici mai puțin decât *Dicționarul Bibliografic al Județului Teleorman*. Impresionanta construcție (750 de pagini de fișe & referințe), din care nu lipsește decât un Index alfabetic ce ar putea ușura orientarea în materia stufoasă a volumului, își taie efectiv răsuflarea. Mie, chiar de două ori, căci m-am regăsit la pag. 115 a Dicționarului, chiar dacă nu-s deloc un nativ teleormănean (precum un Preda, Z. Stancu sau I. Bitoleanu). Unicul meu merit este acela de a fi trecut, vreme de cinci trimestre școlare (1988-1990), în calitate de profesor stagiar, prin Roșiori de Vede - „cité de l'industrialisation premature” (cum scriam cu o tandră maliție în incipitul cărții mele de debut). De fapt - și nu i-am mărturisit-o lui Stan V. Cristea - posed antecedente teleormănene serioase: cele două luni de stagiul militar t. r. petrecute la regimentul de artilerie antitanc din Alexandria (1981-1982). Ce-aș mai putea să spun despre opul cărămidal al tenacelui scormonitor de arhive și bibliotecii (căruiua îi mulțumesc și acum pentru cele câteva intruvabile volume pe care mi le-a oferit în toamna anului 1988)? Că e un monument care mă intimidează pur și simplu prin fastul său bibliografic, că aș putea să-l numesc întâia operă post-modernă a județului, veritabil curcubeu al gravitației, strângând laolaltă, sub cupola unică a entropiei, pe Floarea Calotă (floarea paloșului, a lui Ilici bis și a cântecului popular) și Hortensia Papadat-Bengescu (fiică a colonelului Dimitrie Bengescu, comandant al regimentului 20 Dorobanți-Teleorman, și rezidentă în Turnu Măgurele între 1894 și 1903, când magistratul Papadat era mutat la Buzău), pe Noica (filosoful născut la Vitănești) și Gelu Voican-Voiculescu (metafizicianul clitoridian, cândva geolog la schela din Videle). Dar, mai presus de toate, lucrarea lui STAN V. CRISTEA mă obligă să devin subit nostalgic și să-mi amintesc de vremurile când casa mea era Patria și, în consecință, făceam naveta la Roșiori cu acceleratul de 6, 20 a.m.

1 TRENUL. Coșmarul începe la cinci fix - dimineața. O dimineață deloc potrivită pentru o proză scurtă. Zorii vrajbei noastre. Imnul R.S.R. dând deșteptarea la radio. Ceaiul și ”ceva de mâncare, să nu faci ulcer” (înghițit(e) pe nemistuite. Cei 328 de pași până la autobuz, în compania Țiganului - câinele scării noastre. Metroul schimbat la Unirea. Sosirea în Gara de Nord și ultima clipă - cât să-mi iau bilet (peste 75 de kilometri nu se emit abonamente) și să nu mai apuc **Sportul**, hrana spirituală a intelectualilor navetiști. Și-apoi, **MIRACOLUL**: un loc liber! Adorm instantaneu și mă trezesc invariabil la 7⁰⁰, la Videle, unde trenul se oprește brusc, iar spițul pantofilor mei rănește invariabil genunchii doamnei de pe bancheta din față. Time for (real) breakfast: sandvișul cu omeletă, pregătit cu o indescriptibilă dragoste de mamă. La 7¹⁵ - teoretic, dar numai teoretic - trenul intră în Roșiori Nord, important nod de cale ferată al Câmpiei Române. De aici, poți s-o cârmești spre Roșiori Est (Alexandria, eventual Zimnicea), poți să schimbi macazul existenței tale către Golești-Pitești, poți să continui nestingherit planarea spre Craiova ori, pentru variație (sau pentru olimpiadele școlare la limba și literatura română), să-ți iei bilet spre Turnu Măgurele. Cum de n-au lăsat Roșiorii reședință de județ, bestiile? Jinduiesc la clipa de eternitate când cineva ce i-au făcut-o basarabeni lui Eminescu la Strășeni mi-o vor face și mie burnazienii în Gara Roșiori - plăcută memorială menționând aventurile cheferiste ale Clasicului.

2 ORAȘUL. Cobor scările de la gară spre stația de autobuz. Jos, soții îndrăgostiți își așteaptă galanți nevestele legiuite, abia întoarse din Bucureștiul tuturor tentațiilor (coafor, prăjituri, flirturi cu fotbaliști), pentru a le conduce acasă pe cadrul bicicletei Tohan. Eu mă urc în autobuz,

spre Școala I. N-apuc să compoztez beletul, că doamna Șopolan nu mă lasă: „- Dom' profesor, cum merge Mireluța noastră? (**conspirativ**) Lăsați, nu mai taxați...” Roșesc. Apoi, mă repliez și plec pe contraatac: „- N-o mai bateți, doamnă, când ia 9!” În drum spre buricul orașului (nu încă municipiu?), mașina trece pe lângă două spitale, unde-și deversează cei mai prețioși, mai încrezuți și mai dăruiți cu plocoane navetiști - doctorii urbei, veniți cu vagonul 8, compartimentul 8. Slujitorii lui Hipocrat cară cu ei sacoșe încăpătoare, papornite primitoare, pântecose recipiente. Mortalitatea crește, șpaga se dublează. Cobor. Admir, în stație, fotografia cu Kim Wilde din geamul pantofăricii în curs de desființare. Îmi zic în gând că viața merită, totuși, să fie trăită, chiar dacă, în cancelarie, media de vârstă bate spre 50. Vă reamintiți finalul lui Antonioni din **Zabriskie Point**? După un lung-metraj alb-negru, o explozie de culori. Așa văd eu acum Școala I, răsărind dintre restaurantul Rahova și hotelul Vedea.

3 ȘCOALA se compune din cabinetul directorului (vigilentul Soare, urmat de materna doamnă Nițoi), cancelarie (cu profesoarele împărțite strategic în grupuri de presiune care se carotează reciproc, prinzând la mijloc și rarele exemplare sub 40 de ani), teren de sport (unde joc fotbal cu catalogul sub braț, diminuându-mi considerabil prestigiul de dascăl și îndrumător al tinerei generații), spatele școlii (unde joc tenis cu piciorul cu Codrea și sparg geamurile de la atelier) și, **last and even least**, sălile de clasă (în care predau **Ultima brazdă** de Dragoș Vicol - însă adesea sâr peste ea, sfidând programa și planul de lecție (pe care oricum am uitat să mi-l scriu). Era să uit: biblioteca, în care tronează Mircică, blândul Ben al școlii noastre, nebunaticul ce se hârjonește cu Tanti Lili. Pe hol, la etajul doi, încăperca ca un

templu în care-și are sediul Biroul Organizației de Bază Aici, fac (fuck!) coadă învățătoarele, spre a se delecta cu ultimele noutăți din programa de învățământ politic.

4 CLASA noastră-i ca o floare, chiar dacă micuțul Sussex tocmai a spart un geam. Copiii vor da fiecare câte un leu și paguba va fi acoperită fără ca directorul să afle ceva. E clar, un elev mai puțin de dat cu capul de perete. Cum intri în clasă, te izbește catedra lăsată vizibil într-o rână: tovarășu' diriginte stă ades' cu fundul pe ea. (A se reclama de către mamele profesoare ale căror odrasle iar au luat **numai** 8 la teză: „Tov. Boerescu adoptă atitudini și ținute indecente, distruge mobilierul din dotarea școlii, poartă blugi și tricou, vine în adidași la ore”). De la aceeași catedră, Marian de matematică toarnă serii de trei și patru dar elevele îl iubesc fiindcă are ochi albaștri, Silvea de geografie etalează ultima colecție de ace de siguranță colorate și XXL pe rochia acoperindu-i cu fermitate gleznelor, iar Cristina de biologie își ține lecția festivă, de grad, încununată de spectaculoasa prelingere a jupei ca sângele pe ciorapii de mătase ca Lycra. În bănci, copiii sunt mai mult ochi decât urechi, inspectorii așijderea. Elevii de la VA și C, VIA, VII C și VIIIA sunt viitorul județului, chiar al republicii. Eu sunt dirigintele tinerețelor mlădițe de la V A (vreo 43): am făcut echipă de fotbal fete (trei mari vedete - Simon Parpală, comandanta de detașament, este portar și, când își rupe mâna plonjând la meci, spune acasă că a căzut pe scări; Ene Amelia are ochi albaștri ori verzi, e o extremă ca Lăcătuș; Nuțica Săndulescu e omul de gol, bate și penaltiuri) și trupă de fotbal american (în ea strălucesc gemenii burții - Mateo cel Negru și Ovex cel Alb, de asemenea solist vocal la orele de dirigiență când se aprofundează ultimul disc al formației Compact - „Ie, ie, ie, Ie, ie, ie”). Am și alți elevi favoriți, la alte clase: fotbaliștii Codrea, Dumitriu și Lungu Ionuț (fiul celui mai omenos secretar de partid din istoria multicentenară a urbei, omul care - ca și inspectorii școlari Cioc și Huidumac, de la județ - a aruncat la coș nenumărate anonime, unele chiar... semnate, despre atitudinea necorespunzătoare a unui anume profesor de română; în plus, la domnul Lungu acasă vedeam meciurile din cupele europene și mâncam, cu Marian Rotaru, delicatose de la bufetul partidului (și asta nu se uită), devoratorul de bibliotecă Ciubi Bogdan, inteligenta și țepoasa brunetă Vișan Mihaela, baschetbalista Dana Chiru, Olgața Geanalui cea cu tivul mereu desfăcut, Popescu Raluca (fiica Lăcrămioarei!), Blaj & Jan (fiul CAP-ului), Coco Băleanu (cel ivit din spuma țuicii de cartofi), Ciuciumișa cea delicată și sensibilă (chiar dacă avea picioarele cam prea curbate), Mokeo (numele lui înseamnă ulci la discreție, din cea mai fauvistă floare a soarelui) și câți alții. Ce vremuri, când corectam 208 teze și 416 extemporeale în fiecare trimestru!

5 UBI SUNT meciurile din curtea școlii, caloriferele crăpate ale garsonierei din blocul Kremlin, cozile la „cărți noi” la librăria orașului, restricțiile la lumină - iarna și apă - vara, munca patriotică din parcuri și din pădurea Vedea, unde e doamna Badca de matematică și doamna Mareu de română, doamna Bocca de franceză și Groșereanu de sport, domn' Voiculescu de practică și Hermina Scobici de desen, unde-s cataloagele și condica din cancelarie, unde-s plicurile Delikat care se vindeau pe ouă și pronosporțiștii lui Je Pe flănând seara pe unicul bulevard al orașului, unde-s securiștii invizibili și trabantul colonelului Piscică, unde-s pistoalele, unde-s pumnalele, anii de sus ai gloriei lor?

NOTA BENE. La Roșiori, pe vremea asta, înfloresc turcaleții, iar sus, la furnal, înnebunesc, precoc, cireșii. A mă-ntoarce nu mai pot.

IOANA POSTELNICU - ÎNTRE PLECAREA ȘI ÎNTOARCEREA VLAȘINILOR

de DORINA GRĂSOIU

Născută la 18 martie 1910, Poiana Sibiului-Vlașin. Licențiată în litere și filozofie; secretară literară a Teatrului Național (1941-1946), inspector în direcția teatrelor (1947-1948). Debutază în cadrul cenaclului „Sburătorul”, condus de E. Lovinescu. Colaborează la diverse publicații literare: „Adevărul literar și artistic” (sub pseudonimul Sergiu Dușescu), „Vreimea” (semnând Bogdana Postelnicu), „Azi”, „Națiunea”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Veac nou”, „Viața Românească”, etc. Apoi la principalele reviste de cultură de după 1950.

Volume de proză: **Bogdana**, Roman, Edit. Socec, 1939; **Beznă**, Roman, 1943; (Premiul S.S.R. - 1943); **Pădurea Poenari**, Roman, ESPLA, 1953; **Orașul minunilor**, Edit. Tin., 1957; **Șerfi. Șase povestiri pentru copii cuminți și mai puțin cuminți**, Edit. Tin., 1958; **Adolescenții**, Roman, Edit. Tin., 1962; **Plecarea Vlașinilor**, Roman, Edit. Tin., 1964; **Beznă**, Roman, Edit. Eminescu, 1970; **Toate au pornit de la păpușă**, Roman, Edit. Eminescu, 1972; **Plecarea Vlașinilor**. Ediția a III-a cu un cuvânt înainte al autoarei. Prefață de Dan Zamfirescu, Edit. Minerva, 1974; **Roată gândului, roată pământului**, Roman, Edit. Cartea Românească, 1977; **Bogdana**, Roman, În loc de prefață „Siluete feminine”: „Ioana Postelnicu” de E. Lovinescu, Edit. Minerva, 1979; **Întoarcerea Vlașinilor**, Edit. Eminescu, 1979 (Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române); **Seva din adâncuri**, Roman memorialistic, Edit. Cartea Românească, 1985; **Eternele iubiri**, Nuvele, Edit. Cartea Românească, 1986; **Remember**, Roman, Edit. Albatros, 1994. Împreună cu Tiberiu Vornic a publicat în 1956 piesa **Împărătița lui Machidon** tradus din: Iakub Kolas, Alexandr Lukin și D. Polianovski, I. Popov.

Frecventatoare a cenaclului „Sburătorul”, trecând cu succes testul de talent în fața maestrului E. Lovinescu, Ioana Postelnicu (pe numele adevărat Eugenia Banu), îmbogățește proza de investigare a psihologiei feminine, alături de scriitoare ca Ticu Archip, Cella Serghi, Henriette Ivonne Stahl, Anișoara Odeanu, Lucia Demetrius.

Debutând în 1939 cu **Bogdana** (ce amintește prin întreaga atmosferă de **Femeia în fața oglinzii**), ea înregistrează un succes de cenaclu, de critică, dar nu și de public. Serisă cursiv, cu o bună cunoaștere a meșteșugului și cu reale calități de stil și analiză, cartea se vrea materializarea unei stări sufletești incerte, a unei dorințe neexprimate. Eroina, o tânără nefericită în căsnicie, cu mari disponibilități erotice, în urma unor tribulații eșuate, crede că-și găsește echivalentul masculin într-un necunoscut, cu care nu întreține decât platonice legături telefonice. Refuzarea îndelungată o aduce până la urmă în casa acestuia, dar amănunte aparent nesemnificative o împiedică să facă pasul decisiv. De fapt, eroina trăise în planul imaginației o aventură unică, pe care realitatea oricum nu i-ar fi putut-o oferi.

Al doilea roman (**Beznă**, 1943), oferă o altă variantă a Bogdanei, pe Marta, care cunoaște adevărata împlinire doar cu prețul vieții. Cartea

se susține epic, personajele detașându-se de fundal, având contururi (chiar dacă uneori reduse la scheme fiziologice), dar la nivelul întregului este lipsită de o unitate arhitecturală, episoadele succedându-se fără o strânsă legătură între ele. De aceea, așa cum s-a remarcat, se poate vorbi în **Beznă** de trei microromane independente, cu puține puncte de tangență:

„Romanul casei cenușii”, „Romanul sanatoriu-lui” și „Romanul Balcicului”.

Prima parte, cadru și decor pentru căutările și zbuciumul eroinei, dezvoltă, cu lungimi și rătăcirii lăturalnice, dramele ascunse petrecute în întrecuta casă de pe alea Izvoraru, unde moartea devenise un oaspete obișnuit, secerând vieți omenesti sau punându-și amprenta pe tineri (Clody - estropiată, Cosma - tuberculos). Singura manifestare a vitalismului se produce în domeniul erotic, cei doi satisfacându-și instinctele sexuale sub privirile îngăduitoare ale unei bătrâne nemțoaice.

În atmosfera morbidă și lugubră, apariția Lilialei Marta, logodnica lui Cosma, creează un contrast izbitor. Din acest moment, romanul se simplifică sub raport epic, accentul căzând exclusiv pe dorința de împlinire erotică a eroinei, care, în urma unor pendulări derutante, izbutește să iasă din beznă simțurilor, plătind însă cu viața actul cunoașterii de sine.

Aceste două romane, remarcabile prin capacitatea de a sonda zonele sufletești tulburi, folosindu-se de tehnica clar-obscurului, constituie „faza analistă” din creația autoarei. Ceea ce urmează este atât de diferit, încât cu greu se poate vorbi de o unitate a scrierilor Ioanei Postelnicu.

Primul roman apărut după 1944, **Pădurea Poenari** (1953) este interesant nu atât prin evenimentele narate, cât mai ales prin revelarea procesului de transformare psihologică intervenită în mentalitatea oamenilor. Acțiunea, abil construită, se petrece pe un șantier petrolifer, băătălia purtându-se pentru recuperarea unei sonde părăsite.

O perioadă de peste un deceniu, scriitoarea se dedică literaturii pentru copii: **Orașul minunilor** (1957), **Șerfi** (1958), **Adolescenții** (1972), volume ce suferă de un tezism exprimat, de cele mai multe ori, explicit.

Opera fundamentală a Ioanei Postelnicu **Plecarea Vlașinilor** (1964), roman de evocare istorică și pastorală, este total deosebit de producțiile anterioare.

Localizând acțiunea cărții în Transilvania secolului al XVIII-lea, autoarea urmărește să realizeze nu numai o monografie a vieții oamenilor acestor meleaguri, cu obiceiurile lor ancestrale, cu datinile păstrate strict în cadrul unei societăți patriarhale, ci mai ales încearcă să reliefeze eroismul lor în a rezista, ca ființă națională, dublei opresiuni. Momentul istoric ce

declanșează conflictul este încercarea habsburgilor de a-i „uni” pe români cu biserica catolică, de a-i topi în amalgamul de neamuri ai Imperiului. Opoziția pe care obștea de păstori din satul Vlașini o adoptă, determină din partea stăpânirii o decizie perfidă: munții Vlașinilor, proprietatea strămoșească a ciobanilor, sunt „dăruiți” orașului Sibiu, astfel că, disperăți, păstorii recurg la soluția ultimă, aceea a emigrării temporare în Țara Românească. Tentativa eșuează, însă, din cauza trădării unui membru al obștei, Nicolae Branga. În contextul concret social-istoric, sacrificiul Vlașinilor prefațează parcă jertfa celor trei martiri, Horia, Cloșca și Crișan în lupta pentru păstrarea românismului.

Calitatea esențială a romanului este aceea că depășește faptul strict anecdotic, conferind întâmplărilor semnificații simbolice, general valabile pentru întreaga societate românească de dincolo de munți într-o anumită epocă istorică. Bazându-se pe o profundă cunoaștere a evenimentelor petrecute în Transilvania, dar mai ales cu o intuiție și o percepție remarcabile a fenomenelor sociale, autoarea reușește realizarea unuia dintre cele mai autentice romane istorice românești, fiind comparată, și nu în defavoarea ei, chiar cu Mihail Sadoveanu. Capacitatea de a fabula, ce părea că-i lipsește, culminează aici cu momente spectaculoase desprinse parcă din romanele de aventuri. Personajele, de o vitalitate debordantă, se încadrează firesc în peisajul natural grandios și rezistă cu tărie și demnitate intemperiilor efemere ale istoriei. Deși, aparent, eroul cărții este întreaga obște a Vlașinilor, în fapt prozatoarea are abilitatea de a individualiza, ba, pentru a mări tensiunea, de a crea conflicte chiar între membrii obștei. Astfel, judeului Alexa Banu, bărbat de o rară noblete sufletească, cinste și curaj, i-l opune pe trădătorul Nicolae Branga. Foarte deosebit de ceea ce se numește personaj negativ, acesta are de fapt toate calitățile lui Alexa Banu, dar folosindu-le în scopuri josnice (mărire, avere, parvenitism cu orice preț), provoacă dezastrul întregii comunități. În final, cu toate că-și va primi pedeapsa, Branga nu este înfierat, așa cum ne-am aștepta, ci privit aproape cu compasiune, ca o victimă a vremurilor crâncene pe care le trăia. Cum era și firesc, **Plecarea Vlașinilor** impunea și o **Întoarcere a Vlașinilor**, roman realizat de autoare în 1979. Această capacitate de a surprinde o colectivitate în coordonatele ei specifice, aceeași remarcabilă forță de a crea personaje puternic individualizate se manifestă și aici.

Concepute ca două secvențe ale unei epopei unice a vieții pastorale transilvane din sec. al XVIII-lea, cele două romane ilustrează puterea de sacrificiu și totodată solidaritatea obștei rurale în momentele de cumpănă ale istoriei.

Romanul **Toate au pornit de la păpușă** (1972) este o sinteză a modalităților literare din cărțile anterioare, respectiv o îmbinare a evocării istorice cu analiza psihologică. Plasând acțiunea în timpul celei de-a doua conflagrații mondiale și-n anii imediat de după 1944, autoarea urmărește modul cum împrejurările istorice, destinul general, determină sau numai influențează destinul individual.

Subtitulat roman (probabil din rațiuni publicitare), **Roată gândului, roată pământului** (1977) este mai degrabă un jurnal, încadrându-se genului memorialistic. Pe de o parte, jurnal de călătorie - relatând aventura unică a contactului cu lumea americană; pe de alta - jurnalul intim al scriitoarei ajunsă într-o situație limită; aceea de a se confrunta cu moartea, de a trece chiar, pentru scurt timp, în lumea umbrelor, revenind apoi la viață numai printr-un miracol. Adecvarea mijloacelor de expresie la faptele și stările psihologice traversate este remarcabilă. Când dezinvolt-ironic, când patetic-cutremurător tonul alternează firesc, sugerând colocolul viu al vieții și nu imaginea retușată sau contrafăcută a unei existențe ce se vrea cu tot dinadinsul spectaculoasă. Aceasta este, de fapt, calitatea esențială a literaturii Ioanei Postelnicu.

FESTIVITĂȚI, ANIVERSĂRI

de REMUS ANDREI ION

De câțiva ani Gala UNITER este momentul de revigorare a stagiunilor. Apare la mijlocul stagiunii și prin jocul premiilor, al concurenței libere și, cred, oneste împropătează ambiții, vicii, rivalități. Rezultatul e ușor de observat: toată lumea se gândește măcar la nominalizările din iarnă. Una peste alta, premianți nominalizați sau refuzați încep să lucreze mai consistent. Cum Festivalul Național de Teatru a fost din ce în ce mai prost organizat, până la anularea premiilor; UNITER și Gala au rămas singurele momente teatrale cu acoperire națională. E drept că bucurătenii domină premiile, în acest an n-a fost nici un nebucureștean pe scenă. Ba, mai mult, toate premiile de forță: debut, regie, scenografie, actorie, au legătură cu Cătălina Buzoianu. Așa ceva nu s-a mai întâmpnat niciodată. Și culmea ciudăteniei, juriul care a îmbibat nominalizările cu spectacolele, multe, multe, ale Cătălinei Buzoianu, s-a răzgândit la urmă și nu a nominalizat nici unul pentru „Cel mai bun spectacol”: Dar să nu căutăm vreo logică în zona premiilor, n-are nici un rost, ele există în mintea unora pentru mondenitate, în opțiunea altora numai pentru „sforării”, pentru televiziune înseamnă un barosan timp de emisie acoperit cu ceva pe gustul majorității (politice, sociale, artistice etc.) și iar etcetera. Detașat rămâne doar Silviu Purcărete! Sala UNITER schimbă lumea teatrului, Radu Beligan acceptă, „la zenitul carierei”, să se îmbrățișeze cu Ion Caramitru, Cătălina Buzoianu urcă pe aceeași scenă cu Ion

Caramitru după ani în care a primit scuze și invitații la scenă deschisă. Poate anul următor va accepta să-i vorbească și să-i strângă mâna cu prietenie lui Pino. Mircea Dinescu spune verde-n față că „trebuie să-i premiem pe critici ca să vadă lumea că sunt și ei oameni”, și când colo chiar așa și este în România! Gala UNITER are o singură limită: nu există premii pentru toată lumea. Dar așa cum am mai scris este singurul moment regenerator al stagiunilor teatrale, aduce un aer de primăvară cu tot bugetul de austeritate. În plus, a fost tipărită tradiționala „Cea mai bună piesă a anului” pe nume „Capricii” de Olga Delia Mateescu, mai avem și o carte despre Gina Patrichi, scrisă de fratele distinsci actrițe. Am văzut chiar și la televizor trei spectacole memorabile, cele mai bune ale stagiunii trecute: „Caligula”, „Opereta” și „Danaidele”. Criticii s-au bucurat și ei de un colocviu de trei zile organizat de secțiunea română AICT-UNITER care tot de la Gală are o nouă conducere. Și nimeni nu s-a gândit că la ediția a cincea, Gala UNITER a luat locul congreselor comuniste în Sala Palatului...

„Petrecerea continuă” - cum să-l uităm pe Toma Caragiu?! Teatrul Odeon, cadou comunist din '47, a sărbătorit 50 de ani de la înființarea „Teatrului CFR”. Teatrul s-a înființat în clădirea construită de Regele Carol în Giulești, a avut directori cu luna, și-a schimbat numele în „Giulești”, și a ieșit în lume atunci când a primit încă un cadou, pe Calea Victoriei, celebra și cocheta sală Majestic.

Astăzi teatrul se cheamă Odeon, rebotezat în 1990. Aniversarea amintește lumii că am avut și Teatrul CFR, chiar dacă sala de lângă Podul Grant este părăsită. Odeon-ul este un teatru calamitat, în convalescență. Nu și-a mai revenit de la demiterea lui Alexandru Dabija din 1994. Dabija este iar director, Primăria Capitalei are în palmares și subvenționarea Odeonului dar teatrul este obosit, ca un pensionar. Să vezi aniversare de 50 de ani, rotundă, la care nu vin spectatori nici cât să umple sala! Aglomerație de pensionari, asta a fost aniversarea. Nu mi-a venit să cred că Odeonul nu mai există pentru tineri. Peruci, păr roșcat, movuliu, răsete proscere atunci când începe păruiala pe scenă... Horea Popescu care în sfârșit reușește să conducă Direcția teatrelor, a refăcut „Domnișoara Nastasia” a lui G. M. Zamfirescu, după 40 de ani - altă aniversare. În fruntea distribuției Adriana Trandafir care își construiește ambițios fiecare rol. Dar cu pretenții de vedetă a urcat pe scenă doar Sebastian Papaiani, omul cărui i s-a „furat” plăcerea profesiei, care cerea în 1995: „Să mi se dea ceea ce mi s-a luat”.

După ce l-a contestat pe Alexandru Dabija ca director, l-a curtat pe Tudor Mărăscu, tot ca director, dar fără să primească vreun rol. Papaiani, acest actor popular, este, bineînțeles, din nou pe scenă într-un rol care i se potrivește ca o mânășă. Un tată fără personalitate, care se îmbată când nu este ascultat, puțin fricos, un om dintre aceia care așteaptă cu bunătațe bleagă să fie luat în seamă. În jurul lui, pe scenă, regizorul a impus o lume de mahala, vulgară, cu jargonul pe vârful limbii. Morala piesei este uitată, e mai important catafalcul lui Luca, care stă pe scenă în prim-plan, jumătate de oră. Pentru zâmbetele obosite ale nostalgicilor din sală e bine să faci teatru cu bârfe, păruieli, lăutari, vorbe de Ferentari. Ce rost mai are seriozitatea, îndârjirea, încăpățânarea și tenacitatea Nastasiei în vulgul suburbiei? Horea Popescu, care a optat cândva pentru șocarea spectatorilor, nu trezește sala decât cu izul mahalalei. Nastasia se spânzură în finalul spectacolului numai pentru că așa scrie în piesă: e și asta o soluție.

lumea literară

CONCURSURI, PREMII, COMUNICATE

Juriul Asociației Scriitorilor din București, întrunit în ziua de 28 februarie 1997, a hotărât prin vot secret primul set de 6 volume din cele 12 ale seriei pe proză de 1997, din cadrul colecției „Biblioteca București”. Volumele aparțin următorilor autori: Horia Gârbea, Mircea Horia Simionescu, George Cușnarencu, Răzvan Petrescu, Emil Mladin, Dan Stanca. Pentru al doilea set de 6 volume concursul rămâne deschis până pe data de 30 mai 1997. S-au hotărât prin vot secret cele două serii de volume care vor fi publicate în cadrul colecției „Biblioteca București” în anul 1997: prima serie va fi publicată în semestrul I și este alcătuită din volume aparținând următorilor autori: Ioan Flora, Constantin Abăluță, Augustin Frățilă, Saviana Stănescu, Rodica Draghinescu, Iolanda Malamen. A doua serie va fi publicată în semestrul II și este alcătuită din volume aparținând următorilor autori: Daniel Bănulescu, Ioan Vieru, Octavian Soviany, Augustin Ioan, Gheorghe Iova, Ștefa-

nia Ploeanu. Autorii selectați pentru a fi tipăriți în cadrul seriei de debut a Colecției „Biblioteca București” sunt:

CRITICĂ ESEU - Alexandru Dan Condeescu, Gabriel Rusu. **PROZĂ**: Ioana Drăgan, Răzvan Rădulescu.

POEZIE: Doru Mareș, Florin Dumitrescu.

Juriul celei de a VII-a ediții a Concursului Național de Literatură „Mihai Eminescu”, Oravița, a acordat următoarele premii:

POEZIE - premiul I - Ioana Daicovicu (Reșița), premiul II - Ioan Dragoș (Baia Mare) și premiul III - Susana Păstrăguș (Iași);

PROZĂ - premiul I - Nicolae Tița (Slatina), premiul II - Luana Ciobanu (Oravița) și premiul III - Nicușor Rusu (Slatina);

ESEU-CRITICĂ - Ana-Maria Zlăvog (Iași).

Au mai fost acordate și trei premii speciale. Ioana Daicovicu (Reșița) a primit pentru poezie premiul Inspectoratului pentru Cultură al jud. Caraș-Severin, Paul Boroș (Becean)

premiul pentru proză S. F., acordat de revista „Minerva” din Bistrița și Ada Botezan (Oravița) premiul pentru poezie acordat de Librăria „Calende” din Oravița.

COMUNICAT

Alarmate de starea de degradare a Cetății Sighișoara - unic patrimoniu al culturii române și al civilizației europene - care a traversat în a doua jumătate a secolului nostru una dintre cele mai nefaste perioade din istoria sa, **Primăria Municipiului Sighișoara și Fundația Festivalului de Artă Medievală Sighișoara** organizează la inițiativa Ministerului Culturii, o întâlnire de lucru cu tema

S. O. S. Sighișoara,

în intenția de a constitui, pentru viitorul imediat, un grup de sprijin multidisciplinar. Participă reprezentanți la cel mai înalt nivel din **Ministerul Culturii, Ministerul Turismului, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Lucrărilor Publice și al Amenajării Teritoriului**, reprezentanți ai **Ambasadei Germaniei, ai autorităților locale din Sighișoara, ai Prefecturii și ai Consiliului Județean Mureș.**

Întâlnirea are loc sâmbătă, **15 martie, la ora 12.00, în Sala Mică de festivități a Primăriei Municipiului Sighișoara.**

După constituire, **Grupul de Sprijin** se va întâlni cu oameni de afaceri din Sighișoara și județul Mureș, în vederea organizării celei de-a V-a ediții a Festivalului de Artă Medievală (24-27. 07. 1997) și a sensibilizării opiniei publice.

SCHUBERTIAN, ADICĂ EUROPEAN

de GRETE TARTLER

Frantz Schubert (1797-1828) le părea contemporanilor un vienez ca oricare altul: nu prea înalt, grăsuliu și miop - un fel de mască trimisă în lume, în timp ce spiritul său ardea în alte sfere. Definiția schubertiană a fericirii pare să fi fost intimitatea, prietenia, tandrețea. Adeseori exprimată în „lungimi divine”. Întrebat o dată dacă nu găsește soporifice aceste schubertiene lungimi, Igor Stravinsky a răspuns: „Ce contează, dacă trezindu-mă cred că mă aflu în paradis?”

Născut într-un cartier vienez fără pretenții - Himmelpfortgrund (Nussdorfer Straße 54),

al doisprezecelea copil într-o casă plină de muzică (tatăl însuși era profesor), ulterior elev al Gimnaziului Academic, cum a fost și Maiorescu (azi plăcile lor comemorative stau alături pe zidul de cărămidă) Schubert și-a compus primul cântec („Hagar plângând în pustie”) la paisprezece ani. Crescuse până atunci într-un mediu în care muzica ocupa fiecare minut liber al zilei. Cânta la vioară, violă, pian, din gură, în corul bisericii, studia orga, armonia... Un gust literar extraordinar l-a apropiat de cele mai alese poeme. Cât a trăit a scris peste 500 de lieduri (aproape 600). În

1814 a compus pe versurile lui Goethe „Gretchen am Spinnrad”, fiind de atunci considerat creatorul liedului romantic. Alături de Schumann, Brahms, Hugo Wolff, a „stabilit” criteriul egalității, ca importanță, dintre text și muzică.

Cum oare se aflau aceștia, în Viena „primăverii sacre”, pe același plan cu valsurile lui Strauss?

Și astăzi, „Schubertiada” (festivalul Schubert care are loc în fiecare an) se desfășoară alături de festivaluri lejere de Schrammelmusik. Specificul european este o identitate a contrastelor; el se naște chiar din sinteza prin care acestea sunt depășite, din pluralitatea care se îmbină într-o colorată unitate, din tensiunile care se rezolvă în armonie. Neîncetata mișcare, dezvoltarea, curgerea adesea cu dramatism înspumat-învârtejită există intens în muzica lui Schubert. Europeanii trăiesc între tensiuni. Muzica lui Schubert dă ajutor în a le îndura, a le transforma în forță a dezvoltării.

TRISTEȚEA LUI TRUFFAUT

de MANUELA CERNAT

La 34 de ani, când semna **Fahrenheit 451**, Truffaut era, alături de Godard și Resnais, unul din cele trei mari nume ale Noului Val francez. **Cele 400 de lovături, Trajeți în pianist și Jules și Jim** revelaseră personalitatea și sensibilitatea cu totul specială a tânărului cineast. Și totuși, în 1966, la Festivalul de la Veneția, superbul lui film **Fahrenheit 451**, după Bradbury a fost primit cu răceală. Povestea lumii unde a citi o carte era o crimă pedepsită prin lege iar menirea pompierilor nu era de a stinge incendiile ci de a descoperi și arde cărțile ascunse a enervat. Aparent, cei care se așteptaseră la „un film de autor” au strâmbat din nas, socotind că Truffaut se comercializase. La rândul lor, amatorii de mari montări spectaculoase au declarat că s-au plictisit de **Fahrenheit**. Unii cronicari au scris că, încercând să împace ambele tabere, Truffaut se pomenise prins în focul încrucișat al amândorura. Astăzi, după mai bine de treizeci de ani, este absolut evident că aluziile lui Truffaut la gulagul cultural din Estul Europei îi stânjeniseră pe pontifii stângiști italieni. Furioși că o mare personalitate a culturii occidentale îndrăznește să atace acel subiect tabu, au dat tonul unor violente atacuri. Ciudat este că nici măcar evidența că parabola lui Truffaut viza în egală măsură epoca nazismului și autodafele-urile din vremea lui Hitler nu a calmat virulența acuzelor... estetice. Aluziile la prezentul blocului sovietic nu trebuiau să ajungă la marele public, **Fahrenheit 451** trebuia desființat din start, pentru ca distribuitorii, speriați de eventualitatea unui eșec financiar, să nu-l cumpere.

Am avut șansa să mă aflu în acele zile la Veneția. Copleșită de extraordinara solidaritate intelectuală a lui Truffaut cu seama celor de dincolo de cortina de fier, nu înțelegeam pur și simplu opacitatea criticii italiene. Mă aflam pentru prima dată în „lumea liberă” și încă nu descoperisem cât de puternic putea fi monoliitul partinic al comuniștilor peninsulari. Cu naivitate credeam că acolo, în paradisul occidental, judecățile de valoare sunt absolute, neîmpovărate de servituți ideologice. Aveam să descopăr cu stupeoare cât de mult mă înșelasem, când, doar doi ani mai târziu, elita

culturală italiană, a aplaudat invazia tancurilor sovietice în Cehoslovacia incriminând în coropore „primăvara pragheză”.

În zilele care au urmat prezentării filmului în Festival, nu am izbutit să-l găsec nicăieri pe Truffaut. Nu era nici la conferințele de presă, nici în sălile de proiecție, nici pe culoarele Palatului Festivalului, nici măcar la barul Excelsior, tradiționalul loc de întâlnire al Festivaliștilor. Într-o după amiază, când renunșasem să-l mai caut, l-am zărit singur, așezat la o măsuță, pe o terasă de pe malul mării. Sorbea încet ceașca de cafea, cu ochii în pământ. Nici măcar undele Mediteranei incendiate de un glorios apus de soare nu-i atrăgeau atenția. Am ezitat să mă apropii de el. Era înconjurat de o singurătate pe care nu cutezam să i-o tulbur. Și, ca să fiu sinceră, mi-era teamă și de un refuz. Mi-am luat totuși inima-n dinți. Când i-am solicitat interviul, am avut pentru o clipă senzația că se închide în el, ca pentru a se apăra. Imediat însă mi-a zămbit și, după ce și-a consultat agenda, mi-a fixat o întâlnire.

A doua zi dimineața, la ora 10, băteam timid în ușa apartamentului 33 de la Hotel Excelsior. În biroul minuscul, prin jaluzelele coborâte pe jumătate se filtra o lumină aurie. În timp ce schimbam primele banalități de rigoare și gazda îmi oferea un ciorchine de strugure cu boabe brumate, cât oul de potârniche, cum nu mai văzusem, constatam cât de falsă era imaginea pe care mi-o făcusem despre Truffaut. În fața mea se afla un om liniștit, puțin trist, puțin timid, care părea cu mult mai tânăr decât era în realitate.

Din lunga convorbire purtată atunci și consemnată fidel în paginile revistei **Secolul 20** voi spicuî doar câteva fragmente destinate cititorilor de astăzi pentru care Truffaut este de-acum un clasic.

■ Ar fi trebuit să fac **Fahrenheit 451** încă din 1963, dar în Franța n-am reușit să găsec nici un producător dispus să mă finanțeze. Am fost obligat să mă adresez unei case americane care mi-a programat însă filmarea de abia pentru 1966. Așa că între timp am avut răgaz să realizez **La peau douce**. Într-un anume sens, mai bine că s-a întâmplat așa.

Destinul potrivește totdeauna lucrurile în favoarea noastră. Lucrând pentru firma americană „Universal” mi s-a oferit șansa să pot filma pe platourile celui mai nou centru de producție cinematografică din Europa, Pinewood, construit în împrejurimile Londrei. 60% din acțiunea filmului aparține lui Bradbury iar restul de 40% reprezintă dezvoltarea unor elemente de-abia schițate în roman. Pot deci afirma că întreg filmul respectă pe de-a-ntregul spiritul originalului literar. Singura deosebire majoră - în film nu există nici o singură replică prin care să se ia apărarea cărților. Am socotit că imaginea volumelor în flăcări este mai grăitoare în sine decât orice cuvânt. Crima culturală este atât de revoltătoare încât nu mai necesită comentariu. Titlul filmului, ca și al cărții, conține un dublu simbol. F451 este temperatura la care cărțile iau foc și se preschimbă în cenușă. Dincolo de această explicație pur științifică, titlul poate semnifica angoasa unei părți a omenirii în fața cuceririlor tot mai extraordinare ale științei, care ar putea duce într-o bună zi la distrugerea valorilor umanismului, în accepția lor milenară.

La un moment dat, pe parcursul convorbirii noastre, telefonul din camera de alături a început să țârlăie strident. Îndreptându-se spre ușă, Truffaut s-a scuzat: „Legătura cu Parisul. O aștept de la 7”. Ordinea din salonașul-birou în care mă aflam era atât de perfectă încât apartamentul părea nelocuit. Doar pe o măsuță joasă, un vraf de tăieturi din ziare - dintre care unele mototolite de o mână nervoasă - îmi arătau că acela era locul unde Truffaut se războia cu articolele apărute în presă pe marginea filmului său. Prin ușa larg deschisă răzbăteau frânturi de frază, la început comice - blesteme la adresa telefonistelor italiene - apoi descurajate. Truffaut confirma interlocutorului parizian neașteptatul eșec înregistrat la Veneția. Tristețea din glas o avea și în priviri când s-a reasezat în fotoliul capitonat cu brocart de culoarea cerului din fața mea, deși, politicos, se străduia să abordeze un zămbet larg. Aș fi vrut să-I strig că nu trebuie să ia-n seamă cronicile, că a făcut un film extraordinar pe care noi, cei din Estul Europei, nu aveam să-l vedem niciodată din pricina cenzurii, dar că tocmai certitudinea acelei viitoare interdicții trebuia să o ia ca pe o dovadă a triumfului său moral și artistic. N-am avut curaj. Eram prea tânără, prea înspăimântată de microfoane, pe care, cu fobiile noastre adânc împlântate în creier, le bănuiam peste tot. Am tăcut. După atâția ani, tăcerea aceea încă mă doare.

jean vautrin

În 1940, costumul de baie Roussel din Airolastic, cu țesătura poroasă, păstra o răcoare constantă în jurul șoldurilor mamei mele. Avea cu vreo patruzeci și ceva de ani mai puțin decât acum. Eram îndrăgostit de ea. Tata mai avea de trăit încă șase luni. Până la bombardamentul din pădurea Bitche, arondismentul Sarreguemines. Tata, ca un strugure, recoltat de obuzele de 105. Zdrobit ca șaslaua. Băut de țărână. Dat pe dușcă. La revedere, tăticule! Dar să vorbim mai bine de vara anului 1939.

Un Kodak Rétina fixa pe peliculă Vérichrome ultimul moment de fericire al părinților mei. Nu departe de ei, pe terasele de cafeana, perechi fericite beau Quintoine. Pilulele orientale întăreau sânii. Ceaiul mexican al doctorului Jawas subția formele. La vremea aceea, lumea se parfuma cu *Shocking* de Schiaparelli sau cu *Shanghai*, parfumul de la Lenthéric. Înainte, în 1938, apăruse sutienul Arista, tricotat cu totul, fără cusătură și susținând abdomenul. Câte vise am clădit în jurul lui...

Aveam șase ani la vremea aceea, tocmai

PENTRU DATORIILE INIMII

vârsta la care tragi cu ochiul pe gaura cheii.

Îmi amintesc de o prietenă a familiei, venită în mai pentru opt zile să se odihnească la noi, la țară.

Era o femeie tânără, în plinătatea formelor sale de treizeci și șase de ani. Fără să știe, a fost pentru mine punctul de răscruce pe care nu aveam să-l uit prea curând. Goală în fața oglinzii, fuma țigări Balto cu aromă americană. Cu pleoapele lăsate, cu nările subțiate, se învăluia într-o perdea de fum cu iz de miere.

Începător în ale alpinismului, îi escaladam muntele lui Venus pe versantul umbrat. În gând, striveam o miriște deasă și ciufulită, cu nuanțe roșcovane. Nimeni nu-și poate închipui forța imaginilor care îi trec prin minte unui tânăr rătăcitor clandestin. Țin să mărturisesc că vremurile erau încă ruben-

sine, arhaice în ceea ce privește lenjeria fină, și nimănui nu i-ar fi putut trece prin minte că aveau să apară și bikinii.

Lumea călătorea în Belgia. Ostende și Blankenberge. Ciorapii Guy făceau picioarele frumoase. Se țeseau laude tricotașilor din tul

și centurii Charmercine. Ce decenii năucitoare! Ce femei, parcă imposibil de deșirat! O singură granulă de Vals era de ajuns pentru reglarea funcțiilor digestive. **Transparence** al casei Houbigant, **Caravane**, creat de Bienaimé. **Iles d'Or** al lui Lenthéric, ce avea să facă războiul din mama! Și cât de nemiloasă a fost perioada care a urmat!

Iată ce s-a ales de mine...

Nu ne cunoaștem. Dar chiar de-am avea totuși ocazia să tragem împreună din paiu acelui cocktail cu mentă și tot nu cred că o să-ți placă prea tare de mine. Prea tomnatec pentru vârsta mea. Cărarea pe mijloc. Părul pomădat. Mama, care încă mai trăiește. Și port cizme de caucău în miezul verii.

Ești la capătul barului. Râzi. Te hlizești la tot ce ți se spune. Chiar și atunci când ți se

Jean Vautrin - la un pas de Apocalips

Născut în 1933 în Lorena, Jean Herman a venit la Paris pentru o licență în litere, însă destinul său avea să ia alte întorsături, mai pasionante. Rând pe rând lector de literatură franceză la Universitatea din Bombay, desenator umoristic și fotograf, Herman a devenit asistentul lui Rossellini în India. După ce a realizat vreo treizeci de scurt-metraje și câteva filme ce i-au consolidat reputația de om de cinema (printre care *Le Dimanche de la vie*, după Raymond Queneau; *Adieu l'ami*, în 1967, cu Alain Delon și Charles Bronson; *Jeff*, 1968; *L'Oeuf*, 1971) Jean Herman „trădează” lumea cinematografului pentru a pătrunde în literatură sub pseudonimul balzacian de Jean Vautrin, publicând în 1973 *A bulletins rouges*, prima intruziune a suburbiilor în romanul francez negru. Cu *Billy-Ze-Kick* (1974) urmează descrierea marginalilor psihopați, utilizând procedee de scriitură dragi lui Queneau. Polarul este luat în răspăr, poliștii fiind ridiculizați, însă nici victimele nu aduc o contrapondere în structura romanescă, neatrăgând cu nimic simpatia cititorului. Precum în benzile desenate (Jean Vautrin este și scenaristul unui album BD intitulat *Bloody Mary*), romancierul procedează la o eliminare succesivă a personajelor sale, foarte tipizate, care evoluează într-o societate ce banalizează crima. Romanul face procesul inerției existenței și a decepțiilor pe care le presupune aceasta, într-un oraș carceral în care timpul devine unică referință.

Mărturisindu-și afinități literare cu Céline, Caldwell, N. Mailer și W. Faulkner,

Vautrin vede în romanul negru „cel mai bun vector pentru a vorbi despre civilizația actuală”, cocktail de violență nocturnă, de oraș murdar, de mașini, bani, arme, muzică și dragoste (*Mister Love*, 1977; *Bloody Mary*, 1979 - premiul „Fictions” și premiul „Mystère de la critique”; *Groom*, 1980). Afirmându-se ca deschizător de drumuri în neopolarul francez, Vautrin continuă o anume tradiție americană: eroul din *Canicule* (1982) este fiul unui polișt din districtul 87 din Isola, adică al inspectorului Carella din povestirile lui Ed MacBain.

Recompensat cu mai multe premii (printre care și un prestigios Goncourt pentru romanul *Un grand pas vers le Bon Dieu*, în 1990, cu un tiraj de aproape un milion de exemplare), Vautrin își exploatează în continuare tema preferată - marginalii într-un roman apărut recent la Fayard, *Le Roi des ordures*, care promite să entuziasmeze cititorii după ce a fascinat critica literară. Roman polișt mocirlos, a cărui acțiune se petrece într-o groapă de deșeuri din Mexic, *Regele gunoaielor* este o cantică adusă plevei societății, „un poem al jetului de urină” (Didier Jacob, în *Le Nouvel Observateur* din ianuarie 1997). Roman polișt clasic pare că are nevoie de o repunere în discuție, iar Jean Vautrin (alături de un Jean Echenoz, de exemplu, care încearcă cheia postmodernistă) participă la această înnoire propunându-și formula sa romanescă: un polar htonian, în care goticul se manifestă la vârsta sa flamboaiantă, gen mai apropiat de romanul „serios”, adică acela cu eventuale pretenții la premiile academice.

Proza scurtă *Pentru datoriile inimii* face parte din volumul de nuvele *Baby Boom* (Premiul Goncourt pentru nuvelă în 1986), în care povestirile apar ca tot atâtea variațiuni pe un gest unic: încercarea, uneori grotescă, precum a cuplului de americani care, dorindu-și un copil, ajung să adopteze un bebeluș din cârpe, a personajelor de a se cocoța pe acoperișul fericirii.

Ciprian Ene

pronunță numele: Denise. La platitudinile pe care ți le înșiră tipul ăla cu o sănătate infernală. Are cămașă caiman și aceeași vârstă cu mine.

Mă uit la tine. Hei! Te privesc!

Sunt în spatele plantei exotice. Palmierul cu pene. Phoenix de Canare, pare-mi-se. Însă tu nu mă vezi. Sunt invizibil. Sau, dacă se întâmplă să fiu văzut, este doar cât să mi se dea restul la bani. Și alte chestii de-astea. Sunt prea cenușiu. Prea bejului. Prea oarecare. Dar eu, eu te-am remarcat. Te-am distins. Te-am ales, Denise. În după-amiaza aceasta, frumoasă copilă. Pe plajă. Pentru bikini-ul tău, pentru crema ta de bronzat, pentru tenul tău de blondă. Și pentru că ai burta mamei mele. Același fel de piele.

În seara aceasta te voi ucide.

1/3 de Noilly-Prat. 1/3 de Guignolet. 1/3 de nu-mai-știu-cc. O picătură de Angostura. Și un dram de coajă de lămâie. Un cocktail în cinstea ta, burticeica mea. Îți place la Saint-Tropez? Eu vin aici de treizeci de ani. Treizeci de ani de singurătate! Îți dai seama? Cine-și poate da seama de disperarea celor singuri?

Unde rămăsesem? Ah! da. La capitolul vacanțe. Din câte știți, nu-mi iau un concediu adevărat. Doar o zi pe an. Ziua aceasta. Ziua care ne va reuni. Cea a morții tale, burticeica mea.

După aceea, mă voi întoarce cu trenul de noapte. O voi regăsi pe mama. Îi voi povesti despre bikiniul tău. Despre splendoarea ta chihlimbarie. Despre abdomenul tău de douăzeci și două de veri. Mama, în brațele mele. Ascultându-mă visătoare. Vom trăi liniștiți până la anul. Și, îți jur, vei participa și tu la liniștea noastră.

Chipul mamei devine neted când nu mai este frământată de gânduri. În fiecare an îi șterg ridurile. Restul e scorcală, știți asta. Pentru tine, însă, nu va veni vremea când ți se va coji nasul. Nici vremea vergeturilor, Denise.

Cuburi de gheață. 1/3 de Lillet. 1/3 de gin. 1/3 de Martini dry. O idee de Bols bleu.

Mă cheamă Martin. Un nume strămt, precum o haină de gata de provincie. Vreme de trei lungi ore epuizante, în după-amiaza aceasta, am trecut peste cei întinși la soare aici, la Saint-Tropez. Te căutam, Denise. De treizeci de ani încerc să înțeleg!

Ai răs iarăși, Denise. Nu-mi place isteria asta nereținută. Îți face vocea stridentă. Toate acestea nu sunt bune pentru mine.

Luni voi fi iarăși la muncă. Laborant. Un tip șters. Halat alb. Profil moale. Dozare minuțioasă. Îmi place destul de mult ceea ce fac. În biologie este loc pentru multe tertipuri. O picătură de apă sub microscop și gata, ți-ai luat zborul cu Orient-Express-ul. Întotdeauna

am prețuit modul acesta de hoinăreală, cu gândul. Toată viața am dus o existență de felul acesta, micrometrică. Oh! Doamne! Mi-a plăcut la nebunie să fac studii!

Să nu-ți faci iluzii, Denise. Mi s-a întâmplat și mie să mă uit la ceilalți. Să mă intereseze lumea din afară. Modernitatea, de pildă. Comunicarea. Automobilul. Electronica. Sunt de acord cu totul. Tolerant, după cum se vede... Însă dreptul la exodul estival! De ce? Ha? De ce? Sunteți de acord cu mine că este o stranie plăcere de turmă. Găsesc asta ca un impuls degradant, obscur. Dosul tâmpiților strivind chipul oamenilor pe care îi iubești cel mai mult pe lumea asta. Drăguța de mama, unsă ca o pușcă. Cărnăraie rotisată la soare. Intimitate cu sila. Burți pe care de obicei nici nu ți le poți închipui. Pe plaje din piatră de construcție. Nu, mulțumesc! Chiar nu! Și așa mai departe, imbecilitățile pe care le știți.

Ai vrea să-mi scot cizmele?

Omul, adică Femeia, vreau să spun, a vrut întotdeauna să îmblânzească soarele. De-ai crede că, dacă ar reuși să bage căldura cerului în pânțele de femelă, ar da un semn de viață. Un soi de preîncălzire biblică. Premise ale dorului de procreare. Bronzajul, ca o momeală suplimentară. Filtre magice, ecrane solare, numerotate, grăsimi și excipiente. Un întreg arsenal. Anticamera amorului. Ațâțarea poftelor. Într-un fel, bikiniul zacuscă. Dionisiacă, draga mea pălărie de paie Stetson! Din jocul ăsta solar am înțeles repede că, dacă este bine să-ți protejezi capul, este în schimb dezgustător să-ți despoi restul trupului.

Înțelegeți-mi revolta! Mama avea cincizeci și șase de ani când i-am văzut burta pentru prima oară.

În cazul ei, fapt care mi-a dat viața peste cap, bikini-ul venea prea târziu. L-am disprețuit pe inventator. Lenevie abdominală, chingă slăbită: există unele geografii fleșcăite care uluiesc puterea de înțelegere. Mama se trecuse precum un măr uitat în pod. Și, atunci când am descoperit deasupra triunghiului

«Începător în ale alpinismului, îi escaladam muntele lui Venus pe versantul umbrit. În gând, striveam o miriște deasă și ciufulită, cu nuanțe roșcovane»

redus al bikini-ului o ptoză nebanuită până atunci - închisă, secretă, în mod normal disimulată de rochii portofel, de drapuri, de volane, de imprimeuri - am înțeles că, dintr-o dată, citeam pe burta dezvăluită toată renunțarea acestei femei, toată delăsarea ei. Fără nici o urmă de îndoială! Mama ajunsese prea târziu pe plajă. Ea nu avea să mai fie niciodată frumoasă, niciodată dorită. Și am plâns.

Acolo, la doi pași de înfrângerea mamei, Ursula Kubler bronzărea în brațele lui Boris Vian. Era frumoasă și prelungă precum un țipăt de trompetă. Vadim o înfrumuseța pe

roza vânturilor

tomas tranströmer
(suedia)

Din martie 1979

Sătul de toți acei care vin cu cuvinte și cuvinte,

**însă fără limbaj,
m-am dus la insula acoperită de zăpadă.**

Sălbăticia n-are cuvinte.

**Paginile nescrise se lărgesc
către toate zările!**

Descopăr în zăpadă urmele unor copite

**de căprioară.
Limbaj, însă fără cuvinte.**

În românește de Petre Stoica

Bardot cu o coadă de cal și Dumnezeu crea Femeia¹. „Bonjour Tristesse”², tristețea anilor '50. Sagan conducea o Triumph decapotabilă.

În vara aceea, mi-am împachetat costumele de baie. Mi-am tras cizmele. Și n-am mai lăsat-o pe mama să iasă din casă.

Nu va mai ieși niciodată. Mi-a promis-o. Și m-am organizat în așa fel încât să facă precum a promis.

De atunci, în fiecare vară, închiși în apartamentul nostru de trei camere din piața Paul Verlaine, în spatele obloanelor trase, așezați pe un vechi covor de Smyrna repictat de Bonnard, o luam pe firul timpului în sens invers pentru a reface împreună călătoria bikini-ului. Mama își pune capul pe genunchii mei. Îi vorbesc pe șoptite. Noaptea întregă. Cât țin orele de întineric. Și îi istorisesc povestea trupului ei...

... În 1940, a fost odată costumul de baie Rousseau, în 1939, tata mai avea de trăit încă șase luni. Un Kodak Retina. Quinonina. Pilulele Orientale. Ceaiul mexican. Și tot așa, până la 1936, când domnișoara Danielle Darrieux, vedeta cea mai iubită de public, a purtat ciorapi Cornuel.

Și mai termină cu răsul ăsta din gât, Denise, îți știu numărul camerei. În fundul buzunarului de la haină, strâng în pumn mânerul unei scule de pantofar.

În seara asta o să-ți găuresc burta, burtica mea!

**Versiune românească:
Ciprian Ene**

1 Aluzie la filmul lui Roger Vadim „Et Dieu crea la Femme...”, care a făcut-o celebră pe Brigitte Bardot (nota trad.)

2 Titlul romanului care i-a adus celebritatea scriitoarei Françoise Sagan (nota trad.)

salvador dali

Doă expoziții distincte dar dominate de un spirit foarte apropiat au fost vernisate la Galeriile de artă Regina Sofia. Una dintre expoziții este centrată, exclusiv, asupra operelor din tinerețe ale lui Dali. Cealaltă, dedicată suprarealismului spaniol, relevă prioritatea lui în acest curent. În rândurile de mai jos, ziarul EL PAIS de la Madrid propune, într-un număr din anul trecut, o altă fațetă a personalității lui Dali: cea de scriitor și de critic de artă și dă cuvântul artistului:

1. Ca totdeauna, Spaniei îi revine onoarea celor două contraste, relativ extreme; de data aceasta, în postura celor doi maeștri antagonici ai picturii contemporane: Picasso și eu, servitorul dumneavoastră.

2. Picasso este spaniol - eu, de asemenea. Picasso este un geniu - eu, de asemenea. Picasso este cunoscut în lumea întreagă - eu, de asemenea. Picasso este comunist - eu, câtuși de puțin.

3. Pentru ce a devenit Picasso comunist? Drept argument aduc cununile prea albei Rusii cu prea albi generali - plăcerea lui pentru mizerie. Dacă mizeria ar fi fost ceva ce s-ar fi putut cumpăra cu bani, el ar fi fost în stare să se ruineze cu totul.

4. Într-o zi nu prea îndepărtată, va apărea absolut straniu faptul că un fenomen estetic atât de spaniol, cum este cubismul - inventat esențial și substanțial de doi spanioli, Picasso și Juan Gris - a fost considerat, mulți ani, drept un patrimoniu al inteligenței franceze.

5. Oricât de straniu ar putea suna, eu cred că Picasso a devenit comunist deoarece cubismul nu a triumfat în Spania. Cubismul și-a avut originea în „geometria iconoclastă” a artei arabe care a izvorât, după un lung șir de secole, în creierul anarhic al lui Picasso. Există la Alhambra (palatul regilor mauri - n. trad.) din Granada fragmente policrome care ne paralizază prin asemănarea cu unele tablouri cubiste ale acestui nativ din Malaga, Picasso.

6. Juan Gris a transformat cubismul dionisiac din Malaga în ascetism; el este un Herrera al cubismului (Francisco Herrera, pictor spaniol, autor de tablouri de un realism viguros și exuberant - n. trad.). Și, ne place sau nu cubismul, nu există nimic mai categoric spaniol în lume decât un tabou de Juan Gris.

7. Azi, toate marile muzee, cele mai bune colecții de artă modernă din lume, se mândresc cu picturi de Juan Gris. Juan Gris s-a născut la Madrid. Mă îndoiesc că ar exista prea multe tablouri ale acestui maestru al cubismului la Madrid. Și numele său este, practic, necunoscut spaniolilor.

8. De unde provine acest divorț senzațional dintre marii noștri pictori universali și țară? Una din principalele cauze este, fără îndoială, persistența unui tip specific de mentalitate, pe care o numesc mentalitatea Brunet-ilor, pentru a înlesni nominalizarea.

9. Brunet-ii este un nume generic pe care, după ultima mea conferință de la Barcelona, am hotărât să-l popularizez. Este vorba de un nume derivat din acela al distinsului scriitor catalan Manuel Brunet, prototip al antidalismului sistematic.

Mentalitatea Brunet-ilor, în ciuda ostilității lor față de tot ce este universal, are și aspectele sale bune și tonice care sunt evidente, esențiale. La acei artiști care arată și spun: „Acesta sau acel pictor...”

10. Deja celebri, aceștia au putut păcăli muzeele și pe colecționarii cei mai specializați de la Paris, Chicago, Berlin și Londra; fiecare dintre ei a publicat eseuri pseudoștiințifice în Belgia și Japonia. Foarte bine. Însă la Figueras și Malaga (orașele unde s-a născut Dali și, respectiv, Picasso - n. trad.), ei nu ne pot păcăli.

11. Mentalitatea Brunet-ilor se opune sistematic bătătorite. Această atitudine, într-o perioadă de mare renaștere, precum divina Renaștere italiană, putea fi, până la un anumit punct, o atitudine plauzibilă. Nu același lucru se întâmplă însă în epoca de mediocritate pe care, cu onoare, o trăim.

12. Este limpede. În epoca divinei Renașteri italiene, nu era necesar să părăsești drumurile bătătorite din simpla rațiune că în acea perioadă curentul era curat și sănătos. În schimb, în zilele noastre, în

c a r e acest curent este tulbure, s-a verificat că evitarea lor este aproape obligatorie și inevitabilă.

13. Orice creator autentic și viguros trebuie, aproape fatalmente, să iasă din făgașul căilor bătătorite pentru a se manifesta și acționa. Și, în consecință, dovedim că a fost absolut necesar cubismul pentru a permite picturii să iasă din matcă, din acest curent al academismului senil, atât de delicat și atât de pestilencial, care se prefăce că putrezește (fără a ajunge la grandioasa vâscozitate amoniacală a adevăratei și nobilei putrefacții), fiind bine îmbălsămat în foarte tristele saloane ale artei oficiale.

14. În epoca noastră de mediocritate, tot ce este mare, important și autentic, a trebuit să se facă în afara curentului sau, adeseori, contra-curentului. Într-adevăr, în zilele acestea, de criză și de decadentă spirituală, fiecare mare personalitate este, în mod obligatoriu, un excentric care face contrariul predecesorilor săi mai apropiați. Din acest punct de vedere, generalul Franco (în arta de a conduce destine) este unul dintre cei dinți care s-a comportat în felul acesta. Mie, lucrul acesta mi se pare foarte original.

15. Înainte de Franco, mulți oameni politici și destule guverne nu aveau altă rațiune de a fi decât aceea de a amplifica minciuna, confuzia și dezordinea din Spania. Franco a rupt, categoric, legăturile cu această falsă tradiție, instaurând limpezimea, adevărul și ordinea în țară, una dintre cele mai anarhice din lume.

16. În 1951, cele mai subversive două lucruri care i se puteau întâmpla unui fost suprarealist erau: în primul rând să se convertească la misticism și, în al doilea rând, să știe să deseneze. De aceste două modele de rigoare am beneficiat eu în același timp.

17. Am știut, dintotdeauna, că o schimbare nu este interesantă pentru că revoluționează ei, dimpotrivă, pentru că prin ea se reușește recuperarea tradiției vii, ascunsă sub praful falsei tradiții și a rutinei birocratice a spiritului. A spus-o deja Eugenio d'Ors într-un mod lapidar: „Tot ce nu este tradiție, este plagiat”.

18. Lipsa profundă de originalitate a artei moderne este pricinuită de faptul că, odată rupte legăturile cu tradiția, artiștii devotați evoluțiilor lor nu pot adăuga nimic; trebuie să refacă totul de la capăt, dar într-un mod malefic, adică recurând la amintirile lor vizuale și plagiindu-i pe Rafael și pe Vermeer.

19. Maeștrii artei moderne au luptat împotriva academismului, însă arta modernă, în epoca noastră, se află pe drumul creării unui nou academism, poate mai rău decât cel anterior, în care existau măcar unele vestigii de tehnică. Azi, aproape nimeni nu știe să deseneze și, deci, nici să picteze. Cred că arta modernă este un mare dezastru: ceva însă este, totuși, cert: arta modernă este unica artă vie de azi, singura care corespunde istoriei în care trăim și care este dezastruoasă întrutotul.

20. Arta de mâine se va face, în mod sigur, pornind de la arta modernă de azi, ca o reacție împotriva acestui nou academism, așa cum cubismul a fost o respingere formală a orgiei senzoriale a impresionistilor, iar suprarealismul, o revoltă animalică împotriva formalismului cubist. Și acum, fiți atenți, căci ce voi spune este ceva bun.

21. Conform ultimelor descoperiri ale „Morfologiei generale”, se pare că, în natură, totul evoluează ca și cum fiecare formă originală ar fi fost făcută având, la bază, un tipar incoruptibil, - adică, un extaz. Dali a spus: „Extazul este tiparul incoruptibil, în pofida academismului care este tiparul

coruptibil”. Din acest motiv sunt eu mistic.

22. Tiparul perfect - adică mijlocul de exprimare ideal pentru a realiza o pictură excelentă - a fost descoperit, o dată pentru totdeauna, în Renaștere. Dacă în acest tipar există instantaneitatea extrazului, tiparul va fi incoruptibil. Extazul, în pictură, poate fi vizual (și e mai bine să fie așa), ca în cazul lui Velázquez și Vermeer; însă extazul poate fi, deopotrivă, o reprezentare mentală, așa cum se întâmplă la Rafael.

23. Velázquez, Vermeer și Rafael au fost făcuți ei înșiși cu un tipar incoruptibil și sunt incoruptibili pentru că sunt anti-academici. În schimb formidabili pictori futuristi italieni au exploatat o formulă nouă, însă au făcut-o în mod academic - și opera lor este deja cu totul putredă, mai putredă decât cea a lui Meissonier care, cu cât este mai putredă, cu atât ne poate plăcea din nou.

24. Deviza picturii spaniole trebuie să fie: „Misticism și realism”. Finalitatea misticismului este extazul mistic. Se ajunge la extrazul mistic pe calea perfecțiunii, prin pătrunderea în încăperile castelului spiritual și, estetic, printr-o autoînchiziție feroce, cea mai riguroasă, arhitectonică și extenuantă dintre toate, cea a visării mistice.

25. Artistul mistic și realist - ambele stări sunt consubstanțiale - trebuie să se formeze printr-o autoînchiziție zilnică a visărilor sale mistice, să devină un suflet dermoscheletic, asemănător felului care Unamuno vede Castilia: oasele afară și carnea foarte fină și supra-gelatinosă, a spiritului. Înăuntru, pentru a nu ne propulsa decât spre cer.

26. Diferența dintre Picasso și mine constă în faptul că revoluția lui a fost și continuă să fie doar eterogenă, în timp ce a mea este constantă și omogenă. În ce privește pictura mea, așa cum se întâmplă cu fizicienii care se împart în două tabere când este vorba de a defini structura luminii, tot așa păreri criticii se împart între un Dali ondulatoriu și un Dali corpuscular.

27. După criticul francez Michel Tapié, în cazul Dali, lumina este undă și corpuscul în același timp. Aceasta explică și continuitatea fragmentelor eterogene din viața mea.

28. Așa cum mă sortește și numele: Salvador (salvatorul), vreau să salvez pictura modernă, s-o scot din trândăvie și haos; vreau să integrez experiența cubistă în Divina Proporție a lui Luca Pacioli și suprarealismul ateu, ultim reziduu al materialismului dialectic, în marea tradiție a picturii mistice și realiste a Spaniei.

29. Având în vedere că am trecut prin cubism și prin suprarealism, Hristosul meu nu se asemănă cu Hristosul altora, deși este de factură clasică. Cred, de asemenea, că este cel mai puțin expresionist din câți se pictează azi. Este un Hristos frumos ca însuși Dumnezeu, pe care L-a întruhipat pe Pământ.

30. Cred că frumosul este posibil. Și, paradoxal, îl vom datora efortului - absolut demonic - al lui Picasso, tocmai cel care a pretins că îl va distruge. Până la urmă, i-am scris lui Picasso: „Pablo! Îți mulțumesc. Cu genul tău iberic, ai ucis urâtenia picturii moderne. Fără tine, măsura și prudența (care constituie calitatea picturii franceze și care devine, gradual, tot mai urâtă), ne mai amenințau, poate, încă 100 de ani până ajungeau la oripilantele (dar, uneori, sublimale și extravagante) tale urâtenii. Tu, dintr-o singură și categorică lovitură de spadă, ai ucis taurul biologiei pure și, mai ales, pe cel mai negru din întregul materialism. Acum începe o nouă epocă a picturii mistice, cu mine, cu Dali”.

31. Mă neliniștește propria mea metafizică ce pare că „amenință să explodeze”, la fel precum în fizică populara teorie a expansiunii universului, a lui Edington. Dacă în lume ar fi existat nouă milioane de Picasso, zece milioane de Einstein și douăsprezece milioane de Dali, este cu puțință ca Pământul să fi fost de nelocuit. Dar să nu ne îngrijorăm zadarnic: lucrul acesta nu este cu puțință.

Traducere și adaptare:
Ezra Alhasid

EUROPA BIZANTINĂ

de ION CREȚU

«Comparație: În lumea întregă, a declarat Giancarlo Ferrè la televizor, există cam două mii de oameni care poartă produse de haute couture; adică aproximativ cam tot atâția câți cititori de poezie există».

Felix Philipp Ingold

Julien Benda, cunoscut astăzi poate doar studenților de la litere, a fost unul dintre autorii cei mai antipatici ai timpului său. Eseurile sale **Belphegor** (1918) și, mai ales, **Franța bizantină** (1945) i-au atras numeroase inimizități datorită consecvenței cu care a vestejit înstrăinarea intelectualității contemporane de solidele tradiții raționaliste ale Franței. De la Gide la Valéry și de la Claudel la Giraudoux, Benda nu a cruțat pe nimeni. Dacă în **Belphegor** - care poartă ca subtitlu *Essai de l'esthétique de la présente société française* - Benda atacă slăbiciunea scriitorilor/intelectualilor față de sentimentalism, în **Franța bizantină** diagnostichează o altă boală a vremii, și anume atomizarea gândirii, abandonul construcției intelectuale solide în favoarea impresiei imediate pe care o produce expresia verbală, de multe ori fericită (dar nu todeauna inteligibilă). Modul cum spui a devenit incomparabil mai important, mai semnificativ, mai profund chiar, decât ceea ce spui. De unde gustul pentru textele scurte: aforisme, paradoxuri, panseuri, reflecții, gânduri, impresii etc. Nu independent de această cauză, Benda notează venerația pentru arta care creează impresia nemijlocită de viață. De aici gustul pentru cronici, memorii, amintiri, scrisori intime. Mai mult decât ca o simplă curiozitate, Benda găsește în înclinația spre „muzicalizarea” tuturor artelor o dovadă a voinței contemporanilor săi de a nu extrage din grădă nimic intelectual, ci doar o pură senzație. În legătură cu acest ultim aspect, autorul lui **Belphegor** amintește de Doamna de Motteville - pe care o vedea în gustul lui Ludovic al XIII-lea pentru muzică un semn al naturii sale malade. Saint-Simon, la rândul său, enumeră printre tarele native ale ducelui de Bourgogne înclinația acestuia pentru muzică. (O posibilă temă pentru serata muzicală a domnului Iosif Sava!).

Această lungă introducere a fost ocazionată de lectura cărții lui Felix Philipp Ingold, **Freie Hand: ein vademecum durch kritische, poetische und private Wälder**, München, Karl Hanser Verlag, 1996, (**Mâna liberă: un vademecum prin pădurile criticii, poetice și particulare**). Titlul, cel puțin prima parte, ilustrat pe coperta cărții de Giacometti, este o parafrază după un panseu al lui Ingold: „Mâna este capătul/sfârșitul meu deschis”.

Felix Philipp Ingold, născut în 1942 la Basel, a studiat istoria artelor și germanistica și trăiește la Zürich. A mai publicat, printre altele, **Ewiges Leben, Eine Erzählung** (1991), **Haupts Werk. Das Leben** (1984), **Mit andern Worten** (1984), **Der Autor am Werk. Versuche über literarische Kreativität** (1992). După cum suntem puși în temă de editor, cartea în discuție - **Mâna liberă** - este „o colecție de observații, (mai precis, schițe de observații n.n.), însemnări de lectură, piese onirice și amintiri care - citite împreună - constituie un fel de vademecum pentru autori și cititori”. Această scurtă privire asupra conținutului volumului nu ar fi completă dacă nu am reproduce un pasaj dintr-un autor citit și comentat în mod generos de Ingold - Albrecht Fabri -, pasaj ridicat la rang

de motto: „Cel mai rău scriu cu osebire acei care cred că au ceva de spus. Motivul este că aceștia sunt pe alături de problemă (Sache). Problema este de fapt cuvântul, limba și nimic altceva”. În loc de cuvânt introductiv, Ingold oferă în traducere un poem de Jean Tardieu, din care vom cita doar prima strofă, ca un argument în sprijinul afirmației lui Fabri:

„Unealta mea/este veche de când lumea/voi o cunoașteți/o așez în fața voastră./verbe adverbe participii pronume substantive adjective”.

Textele cuprinse de **Mâna liberă** sunt, unele, precedate de data conceperii lor, altele de un titlu - în general titluri scurte, dintr-un cuvânt puține, din contră, sunt așezate în pagină așa cum sunt, ca simple notații anonime (nu mai puțin importante, totuși). Din loc în loc, întâlnim poeme - de fapt tot reflecții dar îmbrăcate într-o altă haină. Iată, două exemple: **Polaroid**: „Vorbește/fotografia/pentru sine. Sau vorbește pentru/noapte și astfel/pentru distanța pe care ne-o luăm noi față de/lucruri.” Și celălalt exemplu, și mai concis, intitulat **Monument**: „Pentru când eu sunt/cuvânt. Și uitat în cele din urmă”.

Dacă ar fi să facem o distincție (aproximativă, evident, dată fiind marea lor varietate), trebuie să spunem că grosul textelor din **Mâna liberă** constituite din însemnări de lectură, de lungimi diferite - mergând de la simpla observație la cronica amplă - ocazionate de întâlnirea cu cei mai diverși autori de la Schiller la Kafka, și de la Melville la Pound, de la Caillois la Pavese și de la Ionesco la Cioran - cu o interesantă predilecție față de ruși (Isaak Babel, Cehov, Maiakovski, Nabokov, Brodsky, Mandelstam, Valeri Afanasiev, Ahmatova etc). Nu lipsesc nici trimiterile la filosofi contemporani: Wittgenstein, Marcuse, Heidegger, Adorno, Althusser etc. Se cuvine subliniată de la început înclinația lui Ingold pentru abstractizare, capacitatea lui de operare cu mare ușurință, finețe și exactitudine cu conceptele cele mai abstracte. Niciodată însemnările lui nu cochetază cu locul comun, dar nici nu frizează prețiozitatea.

Așa cum spuneam și la început, datorită caracterului ei de puzzle, doar parcurgerea întregii cărți oferă cititorului o vedere de ansamblu corectă asupra principalelor preocupări ale lui Ingold. Unele idei - cum ar fi

creativitatea, cuvântul, limba, relația omului cu el însuși, a autorului cu cititorul - sunt reluate și amplificate în diferite locuri ale cărții, funcție de dispoziția intelectuală a lui Felix Philipp sau de lecturile sale. Însemnarea **Comunicare** ne dă o idee despre ceea ce crede Ingold despre puterea de expresie a limbii: „Ar trebui să se găsească un loc unde nimeni nu citește, nimeni nu a învățat să scrie; un asemenea loc ar trebui căutat, ca să învățăm din nou să vorbim; ca, eventual, să câștigăm din nou experiența potrivit căreia comunicare este ceea ce face limba cu noi; pentru că noi comunicăm în vreme ce lăsăm limba să vorbească cu noi, pentru noi”. O atare filosofie duce automat spre neant, spre negarea oricărei comunicări autentice. De unde și concluzia: „Poezia perfectă ar fi punctul”. O consecință imediată și previzibilă a acestei optici este că actul creației are o netă dominantă formală. Scriitorul nu scrie pentru că are ceva de comunicat; el scrie pentru a scrie, așa cum trăiești pur și simplu pentru a trăi. Ingold consideră că limba trebuie să domnească numai atunci când te folosești de ea, s-o folosești pentru a exprima ceva care există în afara limbii, „în vreme ce în poezie, unde limba trebuie să se exprime pe sine și ca atare să se traducă în ea însăși, nu pot să vreau altceva decât să mă las dominat de ea”. Ideea este continuată câteva pagini mai departe: „Limba... fiecare nume, fiecare cuvânt... este mult mai în vârstă decât mine; așadar eu nu pot să numesc, eu pot doar să fiu numit, eu nu pot să vorbesc ci să fiu vorbit”. Însăși creația supremă, dumnezeiască este pusă de Ingold sub semnul aceluiași tip de formalism. „...Dacă există un Dumnezeu, atunci el scrie. Scrierul este deopotrivă problema poezilor, a oamenilor învățați, a secretarilor, a copiștilor. Dumnezeu vorbește; ceea ce spune el este dictat, decret. Dar el nu cuvântă, el este cuvânt”. Ingold rezistă cu greu tentației de a jongla cu cuvintele. Firește, el o face cu subtilitate, cu inteligență, cel mai adesea cu un perfect *bon sens*. Iată o reflecție care amintește uimitor de versurile lui Unamuno: „Vivir, vivir la vida que otros soñaron”: „Trăiești, mă întreb, pentru a-ți aminti de tine sau scrii doar pentru a uita?”

Deosebi ontologicul face la Ingold casă bună cu epistemologicul, în formulări memorabile prin lapidaritatea lor. Iată însemnarea care deschide volumul: „Cine sunt eu... ce sunt eu... în dimineața asta la trei și douăsprezece minute: din nou prea târziu”. Sau „Eu sunt ceea ce mie din mine îmi este total de neînțeles”. Și iată următoarea cogitație: „Nu poți cunoaște ceea ce nu vrei să cunoști, iar despre ce, altfel spus, ai putea cunoaște nu merită să vorbești”. Și mai departe, în însemnarea **Kastalia**: „Ghicitura este

răspunsul adevărat la toate întrebările esențiale care nu au răspuns”. După cum se vede, Ingold nu disprețuiește paradoxul. O dovadă este și acest panseu despre drum: „Să mergi pe drum fără să cunoști destinația, fără să ai o țintă. Numai așa poate drumul să fie ceea ce este; merge pentru sine, drept înainte... mă ia cu el”. Simpatia pentru paradox se regăsește și în această notație, intitulată **Reflexiv**: „Havelock vorbește despre «paradoxuri», ca să ne putem folosi de limbă, ca să înțelegem limba; adică pentru ca limba să se înțeleagă pe sine”.

Dacă Julien Benda vorbea doar despre o Franță bizantină, Ingold este o nouă dovadă că procesul de bizantinism a căpătat o dimensiune europeană.

Mulțumim Centrului German de carte pentru generozitatea cu care sprijină această rubrică prin titlurile oferite spre recenzare.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1) Mon Cher, Marin Preda, bănuia de pe atunci că în preajma sa se află un viitor ministru al culturii: Ion Caramitru.

2) După *Cântece de viscol* (1967), Horia Bădescu se gândește și la altele, de lumină. Eventual dedicate *Orașului Lumină*, în care a poposit o vreme îndelungată.

3) Geo Șerban a văzut concepte chiar în vremea când scria *Idei trăite* (1968).

4) Clasici ai literaturii noastre, captați de Sala Oglinzilor: Laurențiu Fulga, Constantin Chiriță, Nicolae Breban, Zaharia Stancu, Ștefan Augustin Doinaș, Al. Philippide, Al. Ivăsiuc.

